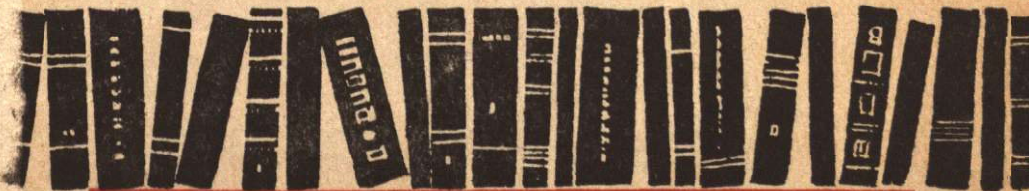

POMAGAMY SOBIE W PRACY

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna – Opole
Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Katowice

Pomagamy

sobie w pracy

Kwartalnik instrukcyjno-metodyczny

NR 1/1970

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

WBP Katowice — **Andrzej Korzon, Alfred Puzio, Anna Radziszewska,
Maria Sitek.**

WiMBP Opole — **Danuta Branicka, Mieczysław Faber, Teresa Jarząbek,
Janina Kościów, Danuta Woźniak.**

Redaktor wydawnictwa — **Zbigniew Bożek.**

Biblioteki publiczne w liczbach 1969 roku

Województwo opolskie

Liczba ludności: 1 043 800

Księgozbiory:

Sieć:	Rok 1968	1969
Biblioteki i filie	331	333
Czytelnie	221	198
Punkty biblioteczne	873	882

Księgozbiory:

Liczba woluminów	1 924 069	2 084 483
w tym: beletrystyki	48,5 ⁰ / ₀	47,8 ⁰ / ₀
dla dzieci	21,9 ⁰ / ₀	22,7 ⁰ / ₀
z innych dziedzin wiedzy	29,6 ⁰ / ₀	29,5 ⁰ / ₀
Książki na 1 czytelnika w woluminach	9,2	9,8
Książki na 1 mieszkańca	1,86	1,99
Wydatkowano na zakup na 1 mieszkańca (w zł)	3,42	4,16

Czytelnicy:

Liczba czytelników	207 176	211 648
do lat 14	33,7 ⁰ / ₀	33,6 ⁰ / ₀
od lat 14-19	26,9 ⁰ / ₀	26,3 ⁰ / ₀
od lat 20-29	29,6 ⁰ / ₀	22,6 ⁰ / ₀
30 lat i więcej	8,3 ⁰ / ₀	16,6 ⁰ / ₀
nieokreśleni wg wieku	1,5 ⁰ / ₀	0,9 ⁰ / ₀

Procent czytelników

w stosunku do liczby mieszkańców	20,0	20,2
----------------------------------	------	------

Wypożyczenia:

Liczba wypożyczeń (woluminów)	3 344 451	3 524 786
w tym: beletrystyki dla dorosłych	46,0 ⁰ / ₀	45,0 ⁰ / ₀
beletrystyki dla dzieci	40,5 ⁰ / ₀	40,7 ⁰ / ₀
z innych działów wiedzy	13,5 ⁰ / ₀	14,3 ⁰ / ₀
Wypożyczenia na 1 czytelnika (w woluminach)	16,1 ⁰ / ₀	16,6 ⁰ / ₀

Województwo katowickie

Liczba mieszkańców: 3 638 464

Sieć	1968	1969
Biblioteki i filie	562	571
Czytelnie	197	214
Punkty biblioteczne	546	578
Księgozbiory:		
Liczba woluminów:	3 746 000	4 061 873
w tym: beletrystyki:	51 ⁰ / ₁₀₀	50,4 ⁰ / ₁₀₀
literatury dla dzieci	21 ⁰ / ₁₀₀	21 ⁰ / ₁₀₀
literatury z innych działów	28 ⁰ / ₁₀₀	28,6 ⁰ / ₁₀₀
Książki na 1 czytelnika	8,4 wol.	8,8 wol.
Książki na 1 mieszkańca	1,0 wol.	1,1 wol.
Wydatkowano na zakup na 1 mieszkańca (w zł)	2,21	2,73
Czytelnicy:		
Liczba czytelników	444 971	459 582
w tym: do lat 14	28,6 ⁰ / ₁₀₀	28 ⁰ / ₁₀₀
od lat 15-19	25,6 ⁰ / ₁₀₀	25,5 ⁰ / ₁₀₀
od lat 20-29	44,7 ⁰ / ₁₀₀	22 ⁰ / ₁₀₀
30 lat i więcej	—	24,4 ⁰ / ₁₀₀
Nieokreśleni wg. wieku	1 ⁰ / ₁₀₀	0,1 ⁰ / ₁₀₀
Wzrost czytelników w stos. do ubr.	3,5 ⁰ / ₁₀₀	3,3 ⁰ / ₁₀₀
Procent czytelników w stosunku do liczby mieszk.	12,3 ⁰ / ₁₀₀	12,6 ⁰ / ₁₀₀
Wypożyczenia:		
Liczba wypożyczeń (w wol.)	9 160 326	9 414 355
w tym beletrystyka dla dorosłych	52,3 ⁰ / ₁₀₀	53,1 ⁰ / ₁₀₀
w tym beletrystyka dla dzieci	31,7 ⁰ / ₁₀₀	30,8 ⁰ / ₁₀₀
literatura z innych działów wiedzy	16 ⁰ / ₁₀₀	16,1 ⁰ / ₁₀₀
Wzrost wypożyczeń w stosunku do roku ubiegłego	3,5 ⁰ / ₁₀₀	2,8 ⁰ / ₁₀₀
Wypożyczeń na 1 czytelnika (w wol.)	20,6	20,4

Lenin o książce i bibliotekach

„Oto nowe stulecie. A tylko dwie sylaby:
LENIN”

K. J. Galezyński

Okazjochody 100-letniej rocznicy urodzin W.I. Lenina są okazją nie tylko do zapoznania z życiem i działalnością wielkiego wodza rewolucji, ale również do przypomnienia jego idei i popularyzacji tych myśli i działań bezpośrednich, które dotyczą zagadnień kultury. Niemała jest tu rola do spełnienia dla nas, bibliotekarzy.

Działalność rewolucyjna, polityczna, organizacyjna i publicystyczna przywódcy państwa radzieckiego, nie ograniczała się tylko do ogólnych spraw. Lenin w swojej wizji nowego socjalistycznego państwa nie pomijał żadnych problemów, które składają się na sprawne funkcjonowanie i rozwój ogromnego organizmu państwowego, który w wypadku Kraju Rad, nie mógł korzystać z żadnych wcześniejszych wzorców, jako że było to pierwsze w świecie państwo wprowadzające nowy ustrój. Nie uszły więc uwagi Lenina i sprawy kultury, oświaty i nauki. Przeciwnicy zarzucali Leninowi, że chce zaszcześcić socjalizm w kraju nie dość kulturalnym, że do stworzenia socjalizmu potrzeba określonego poziomu kultury, choć nikt nie potrafił powiedzieć, jaki to jest ów określony „poziom kultury”, który nawet w każdym z krajów zachodnich był inny.

„By być krajem kulturalnym — trzeba zlikwidować analfabetyzm” — pisał Lenin. Było to jedno z podstawowych i niełatwych zadań, zważywszy, że w 1920 roku w europejskiej części Rosji na każde 1000 ludności tylko 330 było piśmiennych. Dlatego właśnie władza radziecka tak wielką rangę nadała nauczycielowi, bo jak mówił Lenin, „ażeby mądrze, świadomie, skutecznie uczestniczyć w rewolucji, trzeba się uczyć”.

W swych wystąpieniach, przemówieniach i artykułach wielokrotnie podkreślał, że należy przejąć całą kulturę, którą zostawił kapitalizm. Mówiąc o osiągnięciach i trudnościach władzy radzieckiej pisał: „Trzeba przejąć całą naukę, technikę, sztukę, całą wiedzę. Bez tego nie można budować socjalistycznego społeczeństwa. A owa cała nauka, technika, sztuka jest w głowach specjalistów. Tę całą naukę i kulturę trzeba sobie przyswoić, trzeba się od burżuazyjnych znawców uczyć”. (Dzieła T. 29. s. 53).

Lenin drogą ustaw i dekretów dążył do zabezpieczenia wielowiekowej kultury Rosji i jej dorobku materialnego, które były zagrożone nie tylko działaniami wojennymi, ale również poczynaniami kontrrewolucjonistów. Przeprowadzenie rewolucji kulturalnej napotykało na ogromne trudności zarówno natury czysto kulturalnej (analfabetyzm) jak i materialnej, ponieważ ta dziedzina, by dała efekty, musi mieć pewien zasób środków produkcji i bazę materialną. To również Lenin oceniał obiektywnie, gdy mimo trudnej sytuacji gospodarczej pozytywnie opiniował wniosek w sprawie zakupu niezbędnej ilości taśmy filmowej i gdy jego osobista decyzja rozstrzygnęła o rozwoju i przyszłości radzieckiej kinematografii. Lenin żąda szczegółowych informacji o rozwoju przemysłu filmowego i zleca przygotowanie odpowiednich zarządzeń o organizacji sieci kin ruchomych, która obsłużyłaby najdalej zakątki Rosji.

Aczkolwiek nazwany przez H. G. Wellsa „marzycielem z Kremla”, był wielkim realistą. Kiedy członkowie Komisji do Spraw Polepszenia Bytu Uczonych, zwracali uwagę, iż do rozwoju literatury konieczne jest założenie instytutu literaturoznawstwa z katedrami językoznawstwa, języków obcych — zachodnich i wschodnich, folkloru, historii literatury powszechnej i literatury rosyjskiej, Lenin akceptując te plany zdawał sobie sprawę, iż ich realizacja nie nastąpi natychmiast z powodu braku profesorów i uczonych.

Wytuczając zadania radzieckiej młodzieży w budownictwie socjalistycznym pisał: „Kultura proletariacka nie wyskoczyła nie wiadomo skąd, nie jest ona wymysłem ludzi mieniących się specjalistami. Kultura proletariacka winna być prawidłowym rozwinięciem tych zasobów wiedzy, które ludzkość wypracowała. Komunistą nie może zostać ten, kto wyuczył się tylko haseł komunistycznych, lecz wtedy gdy wzbogaci się swą pamięć znajomością całego dorobku, który stworzyła ludzkość”. (Dzieła, t. 31, s. 319).

To prawidłowe rozwinięcie zasobów wiedzy i kultury, widział Lenin również w rozwoju bibliotekarstwa. Znając z własnego czytelniczego doświadczenia działalność bibliotek nie tylko radzieckich, ale i największych europejskich, takich jak Biblioteka British Museum czy Biblioteka Narodowa w Paryżu, starał się ich najlepsze doświadczenia przenieść do organizacji bibliotekarstwa radzieckiego. Stan bibliotekarstwa w danym kraju uważał za miernik jego kultury. Sto-

sunek Lenina do spraw bibliotek i czytelnictwa najlepiej oddaje fragment rozmowy, który przekazał nam w swych wspomnieniach Mikołaj Karzański:

„— Gdy jestem w Londynie, zawsze pracuję w bibliotece. To wspaniała instytucja. Niejednego można się u nich nauczyć. Zwłaszcza ten nadzwyczajny dział informacji. W bardzo krótkim czasie otrzymacie odpowiedź na każde pytanie dotyczące książek, w których możecie znaleźć materiał do interesującego Was tematu. A jak dobrze i wygodnie się pracuje w londyńskiej bibliotece! Czy chodźcie do biblioteki Rumiancewa w Moskwie?

— Chodziłem.

— Pamiętacie, że tam czytający siedzą przy wspólnym stole; to i niewygodne, i rozprasza uwagę. Tu każdy czytający ma osobne miejsce, gdzie może w dowolny sposób rozłożyć wszystkie zamówione książki, swoje wyciągi, notatki itd. Zamawiasz książkę i niemal natychmiast ją przynoszą. Tak, angielska burżuazja nie żałuje na to pieniędzy. I nie trzeba żałować! A nasi Guczkowowie dadzą na to tyle co kot napłakał. A potem będą się chwalić: „Kultura! Kultura! Na bibliotekę narodową wybuliliśmy tysiąc rubli”. (Lenin we wspomnieniach współczesnych. T. 1. s. 292. KiW 1960).

W czerwcu 1918 r. ogłoszony został podpisany przez Lenina Dekret Rady Komisarzy Ludowych o ochronie bibliotek i księgozbiorów, zaś w pół roku później 30 stycznia 1919, Uchwała Rady Komisarzy Ludowych poleciła Wydziałowi Bibliotecznemu Ludowego Komisarjatu Oświaty, aby co miesiąc publikował i dostarczał Radzie informacji o stanie bibliotek i czytelnictwa, oraz o wzroście rozpowszechniania książek wśród ludności.

Lenina cechowała wysoka kultura czytelnicza. Jej przejawem było zainteresowanie bibliografią. Główne źródło wiedzy o nowych książkach stanowiły dla niego katalogi biblioteczne, informatory bibliograficzne i wydawnictwo „Kniznaja lietopis”. Bibliotekarz Lenina Sz. M. Manuczarjanc pisze we wspomnieniach: „Mimo nawału znajdował czas na przejrzenie wszystkich otrzymywanych książek, a otrzymywał ich bardzo dużo — nie tylko to, co ukazywało się w Rosji, lecz wiele literatury zagranicznej oraz rosyjskie i obcojęzyczne czasopisma i dzienniki”.

Znane są i polskiemu czytelnikowi jego opinie o wielu pisarzach i ich książkach wydawanych w kraju i za granicą. Również liczni pisarze i naukowcy składali Leninowi hołd przysyłając mu swe książki z dedykacjami. Bernard Shaw w dedykacji umieszczonej na jednym z przesłanych Leninowi wydawnictw powitał go jako największego męża stanu w Europie. Znana jest również wypowiedź Shawa „Nie wątpię, że nastąpi dzień, w którym w Londynie obok posągu Washingtona stanie posąg Lenina”.

Do wszystkich czytanych prac zarówno naukowych, literackich jak i dokumentów urzędowych miał swój osobisty stosunek, któremu natychmiast dawał wyraz w podkreśleniach i notatkach czynionych na marginesach. Czytając kiedyś sprawozdanie z prac Moskiewskiej Rady Miejskiej za rok 1920, w rozdziale „Krótki przegląd działalności Moskiewskiej Rady Miejskiej” w którym powiedziano, że w okresie od 11 czerwca do 1 października Komitet Wykonawczy Rady omawiał 67 zagadnień, w tym 8 gospodarczych i 46 organizacyjnych, Lenin podkreślił te liczby i napisał na marginesie „Potworne”, a pod spodem — „Na odwrót”, niedwuznacznie dając do zrozumienia, jak powinien się kształtować wzajemny stosunek tych problemów.

Na zakończenie artykułu chcę zasygnalizować pozycje wydawnicze, które zostaną wydane w bieżącym roku, a które winny znaleźć się w każdej bibliotece publicznej.

1. **Lenin o książce.** Ossolineum. Wybór tekstów z artykułów i przemówień dotyczących spraw książki, jej roli w kulturze i społeczeństwie.

2. J. Kossak: **Lenin o kulturze.** Książka i Wiedza. Popularno-naukowe opracowanie dotyczące stosunku Lenina i leninizmu do kultury.

3. **Włodzimierz Lenin i świat współczesny.** Wydawnictwo MON.

4. **Pisarze świata o Leninie.** Państwowy Instytut Wydawniczy. Wybór wspomnień i wypowiedzi o Leninie pisarzy z różnych krajów świata.

5. Włodzimierz Majakowski: **Włodzimierz Iljicz Lenin.** Czytelnik. Bibliofilskie wydanie głośnego poematu.

1945 — 1970

Srebrny jubileusz powrotu
Ziem Zachodnich i Północnych do Macierzy

Aniela Dziubany

MBP — Katowice

Droga do zwycięstwa

(Montaż słowno-muzyczny)

RECYTATOR I:

— na tle muzyki — (Warszawianka — nr płyty XL 0499).

*Ty — dźwignięta oliarą —
spełnieniem jesteś i celem
i wspólnym prawem i wiarą,
rzeczywistością wspaniałą,
własnym rozkazem zdobyłą,
z krwi bohaterów wyrosłą
potęgą wielką i wzniosłą,
Rzeczpospolito!*

(J. Zabierzewska: **RZECZPOSPOLITA**)

NARRATOR:

Dalšie są od nas lata wojny i niechętnie wracamy do nich. Nie sposób jednak zapomnieć tych 68 miesięcy pełnych tragedii, bólu, krwi grozy, 68 miesięcy walki rozpaczliwej i dumnej, pełnej heroizmu i nieuniknionych ofiar.

RECYTATOR I:

*Kiedy przyjdą podpalić dom —
ten, w którym mieszkam — Polskę,
kiedy rzucą przed siebie grom,
kiedy runą żelaznym wojskiem
i przed drzwiami staną i nocą
kolbami w drzwi załomocą —
ty ze snu podnieś skroń,
stań u drzwi
Bagnet na broń!
Trzeba krwi!*

(Broniewski: „Bagnet na broń”).

Muzyka — kilka taktów „Hej chłopcy bagnet na broń (płyta XL 0514).

NARRATOR:

Kłęska wrześniowa nie złamała ducha narodu. Stawiano najeźdźcom zacięty opór w licznych bitwach i walkach, takich jak obrona Westerplatte, Warszawy, Modlina. Wzięli w nich udział wszyscy, którzy się nie ugięli, którzy przez 68 miesięcy wojny walczyli niezłomnie przeciw zwierzęcym prawom „czasów pogardy”.

RECYTATOR I:

Ha! ha! ha! ha!
Nie nie slychać tylko wystrzały.
Piuszcze za nami Wisła.
Ha! ha! Tu Michał Okurzały,
Telefonista.
Kto mówił? Nareszcie!
Obywatelu poruczniku — melduję,
Zostało nas tylko szczęściu.
Wróg kontratakuję.
Nasz oddziałek jest bardzo mały.
Śmierć bliska.
Tak jest! To ja, Michał Okurzały,
Telefonista.
Nowy atak niemiecki. Jestem na śmierć gotowy,
Lecz posterunek trwa.
Jest już nas tylko dwóch,
Nasz lektor pułkowy i ja.
To nieprawda, że „śmierć niestraszna“.
*Choć my nieraz „s niej strieczalis w stiepi“...
 Ale dla Polski każdy przecież trwa
 Do ostatniej kropli krwi.
 Przebacz mi mamo. Nie mogę inaczej.
 Każdy polski żołnierz postąpiłby tak samo.
 Ja wiem, że twe serce, najdroższa, pęknie z rozpaczny.
 Żegnaj, mamo, mamo!*

.....

(Pruzkowski: „Ostatni raport”

Muzyka — kilka taktów — „My ze spalonych miast”.

NARRATOR:

W Związku Radzieckim z inicjatywy polskich komunistów zrzeszonych w Związku Patriotów Polskich powstała stutysięczna Armia Polska, którą zaczęto organizować w maju 1943 r. 15 lipca z tysięcy ust żołnierskich płyną słowa przysięgi.

RECYTATOR II:

(na tle hymnu narodowego płyta N 0115).

Składam uroczystą przysięgę ziemi polskiej broczącej w krwi, narodowi polskiemu umęczonemu w niemieckim jarzmie, że nie skalam imienia Polaka, że wiernie będą służyli Ojczyźnie. Przysięgam dochować wierności sojuszniczej Związkowi Radzieckiemu, który mi dał do ręki broń do walki ze wspólnym wrogiem. Przysięgam dochować braterstwa broni sojuszniczej Czerwonej Armii. Przysięgam wierność sztandarom mojej dywizji i hasłu ojców naszych, które na nim widnieje „Za naszą wolność i Waszają!” Przysięgam... że do ostatniej kropli krwi, do ostatniego tchu walczyć będę o wyzwolenie Ojczyzny, abym mógł żyć i umierać jako prawdziwy i uczciwy żołnierz Polski.

(Guterman J., Welfeld Z.: Trzeci Berliński... W-wa 1966).

Muzyka — Oka (płyta XL 0499).

NARRATOR:

Żołnierz polski przeszedł daleką drogę, a naród polski zasadnicze przeobrażenia. Od brutalnie obalonego przez najeźdźcę o świcie 1 września pols-

kiego orła na szosie pod Sępólnem, przez zroszone krwią łąki nad Bzurą, wertepy Puszczy Kampinoskiej, barykady Warszawy, skały Narwiku i diuny Pustyni Libijskiej, przez lesiste pagórki Wogezów i czarną, mokrą ziemię Białorusi — droga daleka i nie prosta wiodła żołnierza polskiego ku ostatecznemu zwycięstwu.

RECYTATOR I:

*Ci, co zginęli w murach Warszawy,
Ci, co zginęli na Westerplatte,
Ci, dali życie nie za nic,
Ci, co wołali „merde” — w Bir — Hakeimie,
Ci, co topili siatki w Tulonie,
do tamtych byli podobni,
Ci, którzy niegdyś padli w Madrycie
i którzy wzięli pierwszeństwo śmierci
do wszystkich byli podobni.
Ci, co bronili murów Odessy,
Ci, co bronili Sewastopola,
bronili siebie i nas.*

(A. Ważyk: Wiersze wybrane — Dzieje)

NARRATOR:

68 miesięcy wojny minęło. Wielkiej wojny narodów przeciw faszyzmowi. 2 maja 1945 roku skapitulował Berlin. Generał artylerii Weidling poddał się do niewoli i podpisał akt kapitulacji w kwaterze dowódcy 8 armii gwardii — generała W. Czujkowa. Nad miastem zatknęto radziecki sztandar zwycięstwa. Żołnierze 3 pułku piechoty zawiesili polski sztandar na szczycie Bramy Brandenburskiej.

RECYTATOR II:

W pierwszej chwili ani nasi, ani radzieccy żołnierze nie zorientowali się, że opór nieprzyjaciela został złamany i że już spotykają się oddziały polskie z radzieckimi. Doszło nawet do wymiany pojedynczych strzałów, gdy jednak po chwili sytuacja się wyjaśniła nastąpiło radosne dwustronne powitanie.

(Guterman J., Walfeld Z.: Trzeci Berliński...)

RECYTATOR I:

*Więc nie zginęła i nie zginie!
Wolność żywym — chwała temu co padnie!
Za krew bliskich przelaną niewinnie
W piersi Berlina — sławny bagnie!*

(S. R. Dobrowolski: Naprzód.)

NARRATOR:

Dla upamiętnienia tego historycznego spotkania w pokonanej berlińskiej twierdzy faszyzmu — Berlinie sporządzono dokument następującej treści:

RECYTATOR II:

My niżej podpisani przedstawiciele 1 Białoruskiego Frontu, kapitanowie 3 pułku piechoty 1 Polskiej, odznaczonej orderem Czerwonego Sztandaru, Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, Zalewski i Nowitny oraz porucznik artylerii tejże dywizji — Potocki z jednej strony a przedstawiciele 1 Frontu Ukraińskiego, dowódca 2 batalionu 120 gwardyjskiego pułku piechoty 39 dywizji — kpt. gwardii Gorełow — z drugiej strony, sporządziliśmy niniejszy akt o godz. 6,55, 2 maja 1945 roku w stolicy Niemiec. W mieście Berlinie, przy Bramie Brandenburskiej nastąpiło spotkanie dwóch Frontów: 1 Białoruskiego i 1 Ukraińskiego.

(Guterman J., Walfeld Z.: Trzeci Berliński...)

NARRATOR:

To spotkanie naszych zwycięskich wojsk w centrum niemieckiego imperializmu i ośrodka niemieckiej agresji jest świadectwem zadania śmiertelnego ciosu w samo serce faszyzmu.

RECYTATOR I:

*Za ruiny, za mord, za zgliszcza,
za zbiełały śród kaźni włos —
jeszcze jeden śmiertelny wystrzał,
jeszcze jeden żelazny cios.
jeszcze jeden cios, byle z mocą,
nim ostatni skok oddechu nie zaprze,
aż zawali się niebo nad nocą
i wesoly dzień nastanie nam. — Naprzód!*

(St. R. Dobrowolski: Naprzód!)

NARRATOR:

Długą drogę od wrześnieowej katastrofy po majowe zwycięstwo przeszedł naród polski. 9 maja święcił jako zwycięstwo w wojnie. Był zaś ten dzień zarazem i to chyba jeszcze ważniejsze — dniem zwycięstwa w wieloletniej historii polskiej, bolesnej szarpaniny, wewnętrznych przeobrażeń, narastania potrzeb i dążeń w historii trudnych dróg do wolności i mocy.

Ustalony w ciągu 25 lat istnienia Polski Ludowej ład, dalszy rozwój naszej ojczyzny zapewnici nam może jedynie nierozzerwalny związek z Krajem Rad i trwały pokój.

Kilka taktów muzyki: „Pod sztandarem pokoju” — płyta XL 0293).

RECYTATOR I:

*Nie zstąpi na nas jak gołębica,
ani wyniknie jak pora roku,
ani zaplonie jak błyskawica
na ziemi pokój.
Nie zrodzi nam się z kwiatów naręczy,
nie na piorunie, nie na obłoku,
nie spłynie na nas z niebieskiej łączy
na ziemię pokój.
Tylko się musi narodzić z woli,
jak krew wytrysnąć z naszego boku,
z wysiłków naszych rosnąć powoli
na ziemi pokój.
Jak płomień buchnie z naszego trudu,
z podanej ręki, wspólnego kroku,
z okrzyków wszystkich na ziemi ludów:
Niech będzie pokój!*

(J. Iwaszkiewicz: Pokój.)

NARRATOR:

Zaledwie minęła wojna tłumy ludzi zaczęły wracać do opuszczonych domów. Zamieszkali w gruzach, prowizorycznie skleconych budach, bez wody, światła, gazu. We wszystkich sercach płonęła nadzieja lepszego jutra, dobrego jutra.

RECYTATOR I:

*Będziemy znowu mieszkać w swoim domu,
Będziemy stąpać po swych własnych schodach.
Nikt o tym jeszcze nie mówi nikomu,
lecz wiatr już o tym szeptę po ogrodach.
Nie patrz na smutnych tych ruin zwaliska.
Nie płacz! Bo prawda, ży to rzecz niewieścia.
Widzisz: żyjemy, choć śmierć była bliska.
Wyjdźmy z tych pustych ulic na przedmieścia.*

(L. Staff: Pierwsza przechadzka. Fragment.)

NARRATOR:

Wysiłkiem całego narodu zaczęła powstawać nowa Polska, Ludowa Polska. Władza państwowa na ziemiach polskich znalazła się po raz pier-

wszy w rękach ludu pracującego — robotników, chłopów, inteligencji pracującej, a więc tych warstw, które na przestrzeni setek lat były zawsze odsuwane od wpływu na losy kraju.

RECYTATOR II:

*Dom stawiamy — wielki dom,
budujemy prosty, jasny,
dom w obłoki, dom pod gwiazdy,
budujemy dom przyjazny
naszym myślom, naszym snom,
robociarski, własny dom,
wspólny dom,
braterski dom,
nad wawelskie złote ściany
rozświetlony, rozśpiewany!
Budujemy wspólny dom,
dom wnosimy z hardej cegły,
dumny dom i niepodległy,
trudem ramion, w czoła znoju,
dla wolności, dla pokoju,
żeby życie było piękne,
żeby było nieulekłe,
kiedy w okna świeci grom —
dom stawiamy, wspólny dom!*

(R. S. Debrowski: **Budujemy wspólny dom.**)

Muzyka: Na prawo most, na lewo most... (płyta XL 0499).

NARRATOR:

Usuwanie zapory zamykające drogi do fabryk, orano ziemię, wczoraj jeszcze zakazaną, niedostępną.

RECYTATOR I:

*Zaprzęćmy w piastowy pług
konie pędzone naftą.
Ziemia dla chłopów! Nie będzie sług!
Równość! Oświata. Traktor!
Górnicy, do wind i w głąb!
Niech się sroży kilof i świder!
Dalej w pokłady! Kuj i rąb
to, coś ziemi ojczystej wydarł.
Niechaj rośnie kominów las,
Niechaj warczą przędzalnie Łodzi,
trzeba odzieży, dla wsi i miast,
trzeba dzieci bałuckie przyodziać,
Niechaj syczy w odlewniach stal,
pełną parą niech idzie Chorzów!
Kolejarze popędźcie w dół
zmarłychwstałych tłum parowozów.*

(W. Broniewski: **Do domu.**)

RECYTATOR II:

*Ziemia ojczysta, ziemia jasna,
nie będę powalonym drzewem.
Codziennie mocniej w ciebie wzrastam
radością, smutkiem, dumą, gniewem.
Nie będę jak zerwana nić.
Odrzucam pustobrzmiące słowa.
Można nie kochać cię i żyć,
ale nie można owocować.*

(W. Szymborska: **Gawęda o miłości ziemi ojczystej. Fragment.**)

NARRATOR:

Dzisiaj, po 25 latach trudów i wysiłków, odbudowy i rozbudowy, patrząc na osiągnięcia i przeobrażenia, które dokonał nasz naród pod przewodnictwem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, powtórzmy za J. Gałczyńskim — pieśń dziękczynną:

RECYTATOR I:

*Inżynierom za mosty,
za szosy, za tunele,
za noce z cyrklem, bez snu —*

RECYTATOR II:

*a ręką za cierpliwość,
za wytrwałość, za uporczywość
spływającą w młot, sierp, w pług.*

RECYTATOR I:

*A górnikom za węgiel,
za eksport, za postępek, za potęgę,
za stal, żelazo, cynk.*

RECYTATOR II:

*A murarzom wesołym
za dachy, za nowe szkoły,
za kielnie, wapno i tynk.*

(I Gałczyński: Pieśń dziękczynna).

RECYTATOR I:

*Ściskamy wasze ręce!
Dziękujemy!
Za każdą nową sztolnię,
za każde pszeniczne pole,
za kwiat na oknie,
za chleb na stole.*

**(I. Gałczyński: List dzieci do delegatów na
Kongres Narodów w obronie pokoju).**

Muzyka: *Ukochany kraj*. . . (płyta XL 0499 b).

UWAGI METODYCZNE.

Konspekt powyższego montażu słowno-muzycznego opracowano z myślą o jego wykorzystaniu w czasie wieczoru bibliotecznego, zorganizowanego przez bibliotekę z okazji „Dnia Zwycięstwa”.

Biorąc pod uwagę fakt wzbudzenia zainteresowania uczestników wieczoru poruszanym zagadnieniem, proponuje się by montaż realizować w bezpośrednim kontakcie wykonawców ze słuchaczami.

Celem urozmaicenia można w miejsce dwóch recytatorów przygotować do recytacji fragmentów i wierszy trzy do czterech osoby.

Źródła z których pochodziły fragmenty i tytuły wierszy należy podać po zakończeniu montażu.

Wróciliśmy

Montaż literacki w XXV-lecie powrotu Opolszczyzny do Macierzy

RECYTATOR:

*Stara piosenka i niezapomniana,
Jak krajano nam Śląsk na pół.
Nie będziemy czekali do rana!
Pięścią walim w zielony stół!*

*Tyle burzy o Niemcach jest w świecie,
Że gnębili przez całe pięć lat!
Nas siedemset lat dusi i gniecie!
Czy z nas gorszy gnębiony jest brat?*

*To nie sprawa politycznych granic!
To wiekami nabrzmiały wrzód!
Nam światowe pokoje są na nic,
Jeśli w sercach i w brzuchach jest głód!*

*My w Opolu głodniśmy są Polski
W Polsce głód zaś bez naszych pół!
To do Polki woła Śląsk Opolski!
Wrócić wreszcie, Ojczyzno nam zwól!*

*Jest nad Odrą Opole i Wrocław,
Jest nad Odrą Racibórz i Brzeg.
Tam żołnierzu swą nogę postaw!
Siedem wieków odwróci swój bieg!*

(Edmund Osmańczyk — „To do Polski woła Śląsk Opolski“)

NARRATOR:

— I szli żołnierze ku wołającej ich ziemi. Szli ci znad Oki i ci znad Wisły. Szli ku Górze Chełmskiej, piastowskich ziem stróża wieczystego, gdzie „Śląsk ma swoją Wandę i swój Wawel święty“. Szli w jednych szeregach z tym co pod Moskwą i pod Leningradem ratując radziecką Ojczyznę pierwszy cios wrogowi zadali. A wśród nich byli i oni: czterej przyjaciele.

RECYTATOR I:

Jednemu było Igor

RECYTATOR II.

Drugiemu było Wasyl

RECYTATOR III:

Trzeciemu było Griszka

RECYTATOR IV:

Czwartemu było Anatol.

RECYTATOR I:

Ojciec Igora pracował przy wielkich piecach Magnitogorska.

RECYTATOR II.

Wasył był traktorzystą w kółchozie „Czerwona Gwiazda“.

RECYTATOR III:

Griszka, pomocnik maszynisty kolejowego Lawrencowa pół życia spędził na szlaku pomiędzy Moskwą i Odessą.

RECYTATOR IV:

Anatol, student Akademii Medycznej chciał po wojnie wrócić do rodzinnego Władywostoku.

NARRATOR:

*Gniewnym błyskiem zdarty oczy
dał, gdzie charczał ogień wroga.*

*Brzęknął hełm — i twarz urocza
Zapłonęła złością sroga.*

W blask się rzucił granatowy,

I miłosne serce Saszy

bić przestało w niemym rowie,

by żyć wiecznie w sercach braci

W żywe patrząc mu źrenice

słyszę broni chrzęst na rękach.

W czulej twarzy widzę

wolność, którą niósł przez mękę.

RECYTATOR I:

Igor w Kluczborku zastawił kulomiot wroga.

RECYTATOR II.

Wasył poległ na skarpie pod Gogolinem.

RECYTATOR III:

Griszka w Opolu pierwszy w Odrę się rzucił i nigdy już nie wypłynął.

RECYTATOR IV:

A student medycyny Anatol, zginął pod Mikolinem.

RECYTATOR I:

Było ich czterech: Igor, Wasył, Griszka i Anatol. A może tylko tych zapamiętałem, bo były ich tysiące i wszystkich znać nie mogłem. Szli na Zachód. Na Berlin! Walczyli o ziemię, której historii znać nie mogli, bo nie miał jej kto opowiedzieć. Zresztą i czasu na to nie było, bo czas był wojenny. Więc teraz szumią im o tym życzliwie opolskie drzewa. Opowiadają o tym, co było i o tym co jest. O starym co przetrwało i nowym co się zrodziło. Z trudu, krwi i przyjaźni“.

NARRATOR:

Dziesięć dni trwała już gigantyczna ofensywa Armii Radzieckiej. Począwszy od 12 stycznia 1945 roku zmotoryzowane oddziały wojsk radzieckich parły nieprzerwanie naprzód krusząc jedną po drugiej hiterskie linie obronne. U boku bohaterskiego żołnierza radzieckiego szedł żołnierz polski. Wraz z ogłaszającym echem katusz i warkotem pracujących na zachód czerwonogwiazdnych czołgów obiegala Opolszczyznę radosna wieść:

RECYTATORZY: na zmianę

I. — 19 stycznia — wojska radzieckie wkroczyły do Kluczborka, Byczyny i Gorzowa.

II. — 20 stycznia — poddało się Olesno.

III. — 21 stycznia z balkonów domów Namysłowa, Strzelec Opolskich i Wolczyna załopotaly na wietrze zwycięskie czerwone sztandary.

IV — 24 stycznia — wolne było Opole.

I. — 4 lutego — wyzwolony został Brzeg i Grodków.

II. — 17 marca — Niemodlin.

III. — 18 marca — Koźle.

IV. — 19 marca Krapkowice i Głogówek.

I. — 20 marca — Prudnik.

II. — 23 marca — Głubczyce i Nysa.

III. — 31 marca — Kietrz.

IV. — 2 kwietnia — Racibórz.

I. — 6 maja — Otmuchów i Paczków.

NARRATOR:

I tak po latach walki i zmagani z zaborcami, po latach walki o utrzymanie się na ziemi ojców i o prawo do ojczystego języka lud śląski na Opolszczyźnie doczekał się wreszcie narodowego i społecznego wyzwolenia. Ziemia Polska powróciła na wieczne czasy do Macierzy.

RECYTATOR II.

*I wróciłaś znów do nas, stara ziemio śląska!
Już nie błędne ogniki twych torfowisk strzegą!
Elektrownie ruszyły ku rzek twoich brzegom
a sieć drutów stalowych słowikami kłaska.
Zaś o tamy wznoszące się ku leśnym szczytom,
rozbijają się wichry, co dmą od zachodu,
i zwisają ku ziemi na kształt sopli lodu,
i tają z pierwszym wiosny — znów polskiej rozkwitem.
Jeszcze dzisiaj brnie czasem człowiek w czarnej wodzie
lecz wdziera się w głąb ziemi własnym korytarzem.
Tyś go na posterunek ten wysłał narodzie,
by wykuwał tu co dzień Polskę swoich marzeń.
Dawniej huty płonęły mu dantejskim piekłem.
Zachłystywał się rzeką rudy rozplawioną, —
dzisiaj te rzeki ogniem w jego piersi płoną
i przez swą historię tym ogniem zakrzepłą
(..)*

*Tutaj stopa najeźdźcy nigdy już nie stanie!
Tak przysiągł sobie naród, tak historia rzekła.
Ta ziemia co poznała tajemnice piekła
rozkwitnie, zjednoczona z nami w Wielkim Planie
tło wyrusza w pole, w pancerzach stalowych
tłum traktorów, śląc salut spieszącym kilofom...
W poemacie ojczyzny, w pieśni odbudowy,
ten kraj jest odzyskaną, ukochaną strofą.*

**(Anatol Stern: Ziemia odzyskana —
„wiersze dawne i nowe)**

NARRATOR:

Radość naszego powrotu nad Odrę posiada gorzką przyprawę piotunu przeszłości: pruskiej, zbrodniczej, złej. Ciężar tej przeszłości musimy wysiłkiem całego narodu skruszyć i zniszczyć...! Nim to nastąpi, każdy dzień będzie trudny... Stanęliśmy przed zadaniem ogromnym. Mamy ziemię, którą trzeba obsiąć, aby był chleb. Odbudować rolnictwo, to pierwszy warunek bytu. Mamy kopalnie, huty, zakłady przemysłowe, warsztaty pracy,

które trzeba odbudować, uruchomić i włączyć w rytm gospodarczy Polski opartej o Bałtyk i Nysę... Skończyły się deklamacje: „Chcemy wrócić nad Odrę“! Wróciliśmy. Teraz zaczyna się realizacja polskiego programu pracy, programu Polski Demokratycznej i trzeba pamiętać: Śląsk Opolski to generalna próba sił narodu do gigantycznego ataku na rozległe ziemie polskie nad Łużycką Nysą, dolną Odrę i dolną Wisłą.

(Edmund Osmańczyk — Dziennik Zachodni 1945).

RECYTATOR III:

Wyzwolenie narodowe i społeczne Śląska Opolskiego zmieniło radykalnie i nieodwracalnie oblicze tego regionu. Wiosna roku 1945 była dla Opolszczyzny nie tylko wiosną zwycięstwa i wyzwolenia, stanowiła dla niej również start do nowego życia, w zupełnie odmiennych warunkach społeczno-politycznych.

RECYTATOR IV:

25 lat temu — wymarłe, gruzem zasypane ulice, ruiny i dymiące jeszcze zgliszcza, wyludnione miasta i wsie, spalone domy, rozbite fabryki i warsztaty — oto jaki obraz przedstawiała zniszczona przez wycofujące się wojska niemieckie ziemia opolska.

RECYTATOR I:

„Na naszej ziemi pszenica po polsku szumi
i polskie ptaki siadają o świcie na szczytach drzew —

O piękna ziemi opolska, daruj mi, czemuż
nie umiem

zateńczyć wierszem tak samo, jak tętni
w moim sercu krew.

O Kraju, w którym Ojczyzna w każdej
zakwita trawie

O ziemi rodząca ludzi tak prostych, jak
pokój i chleb —

wierzymy w ciebie, jak w sztandar, wiodący
ku wielkiej sprawie,

rozkwitający co roku, jak wiecznie zielony szczep.

I właśnie co roku płynie zboże z twych młodych
spółdzielni

i twoim właśnie cementem wzmacniamy nasz
wspólny dom.

Ziemię jak z Mickiewicza z własną, serdeczną
rzetelną

i wyzłaczaną pszenicą, dojrzałą ku nowym dniom”.

(Aleksander Baumgarten — „Opolskie“)

RECYTATOR II.

Gorące serce i wytrwałe ręce
budują przyszłość i znaczą kierunek
Śląsk gra pieśń pracy, jak wielka orkiestra,
do której swoją przyłączyłam strunę.

Buczą syreny, dygocą maszyny
i rytm się wspólny w jeden akord zlewa.

Zgęszczone kłęby tryskają z kominów.
i szarżą dymów wiążą skrawki nieba.

NARRATOR:

Cwierć wieku w życiu narodu to niewiele, a jednak ileż potrafiliśmy w ciągu tego czasu dokonać na Opolszczyźnie. Każdy dzień przynosi nowe zmiany, każdego dnia notowaliśmy sukcesy we wszystkich dziedzinach. Do ogólnej skarbnicy osiągnięć Polski Ludowej nicmały wkład wniosła Ziemia Opolska i jej pracowity lud. Od zaniedbanego niegdyś i bezlitośnie eksploatowanego regionu stanowiącego peryferie państwa niemieckiego, po wyzwoleniu i połączeniu z Macierzą wyrosła ona do poziomu najbardziej rozwiniętych pod każdym względem regionów naszego kraju.

Nasza piękna, nadodrzańska Ziemia Opolska należy dziś do rzędu województw najbardziej uprzemysłowionych, a przeciętnie rzecz biorąc — każdy jej mieszkaniec daje produkcję globalną przemysłową o ponad 25% wyższą od tej, jaka przypada przeciętnie na jednego mieszkańca kraju.

Te same wsie Opolszczyzny, które wiosną 1945 roku gorzały łunami wojny i zniszczeniem, dzisiaj dzięki władzy ludowej, a przede wszystkim dzięki pracowitości opolskich rolników tętnią wspaniałym życiem. Pola Opolszczyzny pokrywają łany zbóż dające najwyższe plony w kraju...”

(Z przemówienia przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu tow. Józefa Buzińskiego na uroczystej sesji tej rady w dniu 19 lipca 1969 roku).

SPIEW LUB ZBIOROWA RECYTACJA:

*Skarbie polskich ziem,
Śląsko, kraju nasz
Ty nad Nysą i nad Odrą
Nad jej wartką wodą modrą
Wiecznie trzymasz straż*

*Gdzie Odra nasza rzeka,
Opole, Piasta Gród
Tam z bliska i z daleka
Zrzesza się polski lud
Gdzie Odra nasza rzeka
Opole Piasta Gród,
Na polskie serca czeka,
Na polski czeka trud!*

*U Opola bram
Śląska leży próg
Co Piastowych dziedzin strzeże,
Trwa stulecia w polskiej wierze
Mimo złud i trwóg!
Gdzie Odra nasze rzeka...*

*Płyńże Odro, płyn
Do Szczecina bram,
Powiedz ziemiom, powiedz wodom,
Że my pracą, duszą młodą
Stoim tu i tam!”*

(Józef Krajewski — „Skarbie Polskich Ziem“)

NARRATOR:

W całym kraju i poza jego granicami znane są kędzierzyńskie „Azoty“, Zakłady Koksochemiczne w Błachowni Śląskiej i Zdieszowicach, raciborski Rafamet, nyskie Zakłady Urządzeń Przemysłowych, strzelecki „Pionier“. Znany jest wysoki udział Opolszczyzny w produkcji materiałów budowlanych, obuwia, artykułów przemysłu rolno-spożywczego. Nowy przemysłowy krajobraz Opolszczyzny to wyniki dwoistego charakteru naszego zwycięstwa — tylko w warunkach Polski Opolszczyzna mogła mieć szansę ekonomicznego rozwoju i cywilizowanego awansu.

RECYTATOR III:

Na Opolszczyźnie działają dziś 2 wyższe uczelnie, 130 szkół średnich, 1600 podstawowych, blisko 800 klubów, świetlic i innych ośrodków kultury, kilkanaście muzeów, teatr, orkiestra symfoniczna.

RECYTATOR IV:

20 procent Polan to stali czytelnicy zarejestrowani w bibliotekach. Rozwijają się pręźnie cenione placówki naukowe — Instytut Śląski, Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Szczególny rozdział to szeroka i ciekawa działalność Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich.

RECYTATOR I:

Coraz częściej spotykanym sprzętem domowym staje się telewizor. Po-wszechnym staje się średnie wykształcenie. Taką jest dziś Opolszczyzna po 25 latach. Taki jest dzień dzisiejszy Opolszczyzny, która osiągnięciami we wszystkich dziedzinach życia społeczno-gospodarczego i kulturalnego wita swój srebrny jubileusz Wyzwolenia.

RECYTATOR II:

*Sławię cię Ziemi polskim słowem,
słowem twej mowy i piosenek.
Jak w pieśniach, krzaki róż pąsowe
Kwitną przy domach u okienek.
Z lasów wychynął wsi korowód,
niby dziewczyny ukwiecone
Spod stóp ich łąki idą do wód,
mgłą przed chłodami otulone.
Ożywa Odra rybą łuską
o brzeg łagodny cicho pluska.
To wiatr wędrowiec wodę musnął,
jakby całował Odry usta.
Miasta rozsiadły się nad rzeką
jak nanizany sznur koralu
Obraz ich z nurtem w dal ucieka
srebrnie łamany w lustrze fali.
Znad fabryk dym się w wietrze wije
uchodzi w błękit siwą pętlą.
Mocno i równomiernie bije
Krwia pracy pulsujące tętno.
Ziemio po wiekach odzyskana,
przyszłość spokojem swym prorokuj.
Leczy twe troski i zniekanie
Gospodarz dni słonecznych — pokój.*

„Walczyk Opolski“ (odtworzony z taśmy magnetofonowej lub wykonany chóralnie).

UWAGI METODYCZNE:

25 rocznica wyzwolenia Śląska daje sposobność do zorganizowania w bibliotekach wieczoru poświęconego temu wydarzeniu.

Montaż przeznaczony jest dla młodzieży i dorosłych. Może być przeprowadzony w warunkach: czytelni bibliotecznej bądź też klubu „Ruch”. Ilość wykonawców może być ograniczona do 5 osób. Radzimy wykorzystać recytatorów — uczestników konkursów recytatorskich w środowisku.

Akcję prowadzi narrator, który winien mieć tekst dobrze opanowany pamięciowo.

Do programu można także włączyć odpowiednio dobrane przeźrocza, nagrania magnetofonowe lub zdjęcia przekazywane przez epidiaskop. Zwracamy uwagę na nagrania dźwiękowe Domu Wojska Polskiego — audycje słowno — muzyczne: „Nad Odrą i Nysią” oraz „Powrót na Ziemię Piastowskie”, jak też przeźrocza pt.: „Ziemia Opolska”.

Istotnym jest umiejętne wykorzystanie światła (punktowanie twarzy i całych postaci wykonawców imprezy).

Scenariusz montażu zakłada realizację bez dekoracji, tylko na tle kotary ściany (tło-bordo lub ciemno popielate). Oprawa plastyczna, winna być tak pomyślana, aby akcentowała jego tematykę z tym, że zaleca się oszczędność środków; a więc może być umieszczona duża mapa województwa obrazująca daty wyzwolenia poszczególnych miast Opolszczyzny. Daty wyzwolenia mogą być sygnalizowane przez mikrofon, lub podane z taśmy magnetofonowej. Fragmenty muzyczne i „Walczyk Opolski” mogą być również odtworzone z taśmy magnetofonowej.

Uzupełnieniem całości winna być wystawa książek o tych zagadnieniach.

Radzimy skorzystać przy organizacji wystawy z bibliografii pt.: „Śląsk w Polsce Ludowej” (literatura w wyborze) zamieszczonej w kwartalniku instrukcyjno-metodycznym „Pomagamy Sobie w Pracy” nr 4(28) z 1963 r. str. 41-58 oraz propozycji scenariusza Wystawy zam. w tym samym numerze str. 36-40, jak też wyboru materiałów pn.: „Kultura Opolszczyzny w 25-leciu PRL” oprac. przez WiMBP Opole.

Księgozbiór specjalistyczny PWSM

— największy w kraju

Biblioteka Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Katowicach posiada największy w kraju księgozbiór specjalistyczny z zakresu muzykologii i wszelkich nauk pokrewnych. Księgozbiór liczy obecnie ponad 30 tys. woluminów, wśród których znajdujemy również bezcenne rękopisy. Szczególnie bogaty jest zbiór wydawnictw nutowych; osobnym działem biblioteki są zbiory nagrań płytowych i magnetofonowych oraz filmów.

Działalność naukowa i dydaktyczna biblioteki przejawia się m.in. w organizowaniu imprez artystycznych i naukowych, w wydawaniu publikacji itp. W uznaniu tego dorobku bibliotece nadano w ubiegłym roku medal Eisnera.

Ziemie Zachodnie i Północne - wczoraj i dziś

(Konkurs czytelniczy)

I. Wskazówki organizacyjne i metodyczne

○ bchody ćwierćwiecza powrotu Ziemi Zachodnich i Północnych do Macierzy są dobrą okazją do wzmocnienia popularyzacji osiągnięć, problemów i ludzi tych regionów.

Prezentowany tu konkurs czytelniczy, opracowany w oparciu o reportaż o problematyce współczesnej, powinien stanowić część imprezy bibliotecznej. Może to być n.p. wieczór literacko-muzyczny, przegląd filmów dokumentalnych lub spotkanie z pierwszymi organizatorami życia społeczno-politycznego i gospodarczego na wyzwolonych ziemiach.

Te formy pracy oświatowej umożliwią rozszerzenie współpracy bibliotek z TRZZ, towarzystwami regionalnymi oraz domami kultury i klubami.

Quiz można rozgrywać zarówno systemem indywidualnym jak i zespołowym np. organizować 3-4 osobowe grupy reprezentujące miejscowe koło ZMW, KGW, Kółko Rolnicze, i in. Obok podanych poniżej pytań i odpowiedzi proponujemy włączyć do rozgrywek następujące zadania dla uczestników konkursu:

— przeprowadzenie wywiadu z wybranymi osobami n.t. książek o Ziemiach Zachodnich i Północnych,

— napisanie w określonym czasie (np. 20 min) krótkiej recenzji o książce,

— wybranie i odczytanie ciekawego fragmentu utworu (proza, poezja),

— „odczytanie” fotografii (podanie nazw obiektów zabytkowych architektonicznych, zakładów pracy itp. oraz miejscowości, w których się znajdują),

— wymienienie największej ilości książek (autor, tytuł) na określone tematy np.: powstania śląskie; walka o polskość Warmii i Mazur, udział Ludowego Wojska Polskiego w wyzwolaniu Ziemi Zachodnich i Północnych.

II. Książki konkursowe

1. Adamiecki W.: **Gięda bohaterów**. W-wa 1968 Iskry s. 227.
2. Brandys M.: **O królach i kapuście**. Wyd. drugie rozszerzone. W-wa 1964 Iskry s. 269.
3. Burzyński R.: **Ona ma dwadzieścia lat**. W-wa 1964 Iskry s. 236, ilustr.
4. Jantos H., Kułtuniak J., Romanowski Z.: **Granicznym szlakiem**. Reportaż. Poznań 1959 Wydawnictwo Poznańskie s. 260, ilustr.
5. Jantos H., Kułtuniak J., Romanowski Z.: **Spotkanie z rzeką**. Notatki z podróży z biegiem Odry. Poznań 1961 Wydawnictwo Poznańskie s. 224, ilustr.
6. Lipowczan H.: **Za siedmioma hałdami**. Katowice 1965 Śląsk s. 168 ilustr.
7. **Młodzi stąd**. Wybór Anny Pawłowskiej i Jerzego Feliksiaka. W-wa 1966 Iskry s. 439.
8. Zimecki T.: **Aleja Dobrej Nadziei**. Reportaż Poznań 1963 Wydawnictwo Poznańskie s. 158, ilustr.
9. Zimecki T.: **Ptaki okaleczone**. Poznań 1966 Wydawn. Poznańskie s. 260.
(W książkach oznaczonych nr 1, 2, 3, 7 — tylko niektóre reportaże związane są tematycznie z konkursem).

III. Pytania i odpowiedzi

(liczby w nawiasach obok odpowiedzi oznaczają nr pozycji w spisie książek konkursowych).

1. Reportarzy przedstawiając współczesne życie mieszkańców wsi Zabelków koło Raciborza, wspominają także ich trudną przeszłość w okresie niewoli niemieckiej, m.in. piszą o dwóch znamienitych faktach świadczących o przywiązaniu do polskości. Wymień te fakty.
— grupa mieszkańców uczestniczyła w powstaniu śląskim; ze wsi tej pochodził pierwszy wojewoda śląski w okresie międzywojennym — Józef Rymer (4).
2. W którym województwie na Ziemiach Zachodnich i Północnych mieszka najwięcej ludności rodzimej?
— w woj. opolskim, przeszło 50% (4).
3. Kamienna Góra — to jedno z małych miast, na którego przykładzie widać dynamiczny rozwój starych ziem piastowskich. W którym województwie znajduje się to miasto i jaki rodzaj przemysłu podniósł jego rangę?
— w woj. wrocławskim, przemysł włókienniczy (4).
4. Interesujący reportaż: „Toast za Romea i Julię” jest obrazem przemian społecznych w jednej ze wsi na Ziemi Lubuskiej. Jaki podstawowy problem ukazano w tym utworze?
— trudności we współżyciu różnych grup społecznych i początki integracji, czego przejawem są m.in. małżeństwa mieszane (4).
5. Jaką nosi nazwę i które powiaty obejmuje nowy okręg węglowy na Górnym Śląsku?
— ROW (Rybnicki Okręg Węglowy (w pow. rybnickim i wodzisławskim) (7).
6. „Przyjaciele” — to reportaż o dwóch młodych ludziach, pochodzących z różnych regionów kraju, którzy w toku wspólnej pracy pozbywają się wzajemnych uprzedzeń. Gdzie toczy się akcja utworu?
— w kopalni „Bobrek” na Górnym Śląsku (7).
7. Które kraje socjalistyczne i w jakiej formie udzieliły pomocy i współuczestniczyły w budowie kombinatu w Turossowie?
— z NRD otrzymaliśmy 400 milionów rubli kredytu w postaci urządzeń kopalnianych i dokumentacji, z ZSRR — główne części turbozespołów (7).

8. Co zdecydowało o szybkim rozwoju Głogowa w ostatnich latach i perspektywach dalszej rozbudowy?

— odkrycie bogatych złóż miedzi (8).

9. Kto i w jaki sposób zapoznał Piotra Fabiana (z reportażu „Jak Fabian Piotr spod Zbaraża w Piastowską Ziemię wrastał”) z historycznymi dowodami polskości ziem nad Odrą?

— młody archeolog, który pokazał miejscowym mieszkańcom odkryte przedmioty m.in. skórzaną okładkę starej księgi z wytłoczonymi orłami piastowskimi (8).

10. W którym województwie osiedliła się zdecydowana większość re-emigrantów polskich z Francji, przybyłych do kraju w pierwszych latach po ostatniej wojnie?

— w woj. wrocławskim, głównie w Wałbrzychu (8).

11. Pierwsze zdanie po polsku zapisano w XIII w. Z jakiego regionu kraju pochodzi ten najstarszy zabytek języka polskiego?

— ze Śląska (8).

12. Sulechów ukazany w zbiorze reportażu „Aleją Dobrej Nadziei” — to miasto wyróżniające się rozwojem kultury muzycznej. Jakie jest historyczne źródło tych zainteresowań?

— pobyt Chopina, który będąc tu przejazdem skomponował „Fantazję na tematy polskie” (8).

13. W. Adamiecki przedstawia losy kilku mieszkańców miasta granicznego nad Odrą, ich przeżycia wojenne, a następnie wzrastanie w nowe środowisko. Wymienić nazwę miasta.

— Gubin (1).

14. W jednym z reportażu zebranych w książce „Giełda bohaterów”, autor opowiada o trudnej pracy pracowników żeglugi rzecznej. O jakich jednostkach pływających mówi się w tym utworze?

— o łodołamaczach (1).

15. Czy Słowińcy mieszkają na Ziemi Lubuskiej, Pomorzu, czy na Mazurach?

— na Pomorzu (1).

16. Która z miejscowych placówek kulturalnych cieszy się szczególną popularnością wśród Kaszubów?

— Muzeum Kaszubskie w Kartuzach (2).

17. Dzięki jakim formom działalności prowadzonej przez nauczyciela we wsi Razki na Mazurach następowało scalania społeczne i kulturalne różnych grup ludności?

— przez pracę kulturalno-oświatową; powstał m.in. zespół pieśni i tańca upowszechniający miejscowy folklor (2).

18. W którym mieście na Górnym Śląsku znajduje się największy w tym województwie ośrodek akademicki z zakresu nauk technicznych?

— w Gliwicach — Politechnika (6).

19. Co umożliwiło prowadzenie dalszej eksploatacji dużych złóż rudy cynku i ołowiu zalegających pod Bytomiem?

— wynalazek polskich inżynierów, zabezpieczający powierzchnię miasta przed zawałami (6).

20. Historia powstania i perspektywy rozwojowe Kędzierzyna splecione są z opowieścią o losach rodziny zaangażowanej w walce o polskość tej ziemi. Wymień nazwę organizacji, w której działała.

— Związek Polaków, w Niemczech (3).

21. Z jakim statkiem (wymienić nazwę) i jakim nazwiskiem wiążą się narodziny polskiego przemysłu okrętowego?

— w 1948 r. w Stoczni Gdańskiej rozpoczęto budowę pierwszego polskiego statku, który nazwano „Sołdek”, imieniem robotnika stoczni Stanisława Sołdka (3).

22. W którym roku przyszedł na świat wnuczek mieszkańców urodzonych po 1945 r. na Ziemiach Zachodnich i Północnych?
— w 1963 r. (3).
23. Podaj nazwę i rok powstania pierwszej polskiej uczelni w Gdańsku.
— Akademia Medyczna — 1945 r. (3).
24. Jaka szczególną funkcję spełnia miasto Nowe Tychy?
— ze względu na korzystny klimat i stosunkowo dobre połączenie komunikacyjne jest miastem zapewniającym odpoczynek po pracy, niekiedy bywa nazywane miastem — hotelem (3).
25. Z czego znane są Wrocławskie Zakłady Elektryczne „Elwro”?
— z produkcji maszyn matematycznych „Odra” (9).
26. Historia żołnierza, a następnie inżyniera Henryka, który osiadł w doszczętnie niemal zniszczonym mieście nad Odrą, zwanym „polską Hiroszimą” — to tematyka jednego z reportaży T. Zimeckiego. Gdzie rozgrywały się przedstawione wypadki?
— w Kostrzynie (9).
27. Gdzie młody szczeciński inżynier urodzony w obozie oświęcimskim, a następnie wychowany w Domu Dziecka spotkał się po raz pierwszy ze swymi rodzicami?
— w Mińsku (9).
28. Czy tematem reportażu „Czy widział pan czarnego kota” są zagadnienia rolnictwa, nauki czy też przemysłu?
— rozwój nauki i wyższych uczelni.
29. Jak nazywał się ośrodek skupiający działalność polskich organizacji w Raciborzu?
— „Strzecha” (5).
30. Znany poeta polski okresu Młodej Polski uczęszczał do gimnazjum w Raciborzu. Wymień jego nazwisko.
— Jan Kasprówic (5).
31. Ile jest obecnie wyższych uczelni we Wrocławiu, a ile było w okresie niemieckiego zaboru?
— obecnie 8, przed 1945 tylko dwie (5).
32. Jakie funkcje spełnia Zakład Narodowy im. Ossolińskich?
— biblioteka udostępnia bogate zbiory; wydawnictwo publikuje książki z różnych dziedzin humanistyki oraz regionalia. (5).
33. Jaka nosi nazwę i co produkuje największy zakład w Brzegu Dolnym?
— „Rokita” wytwarza bogaty asortyment artykułów chemicznych (5).
34. Jakie ważne wydarzenia historyczne rozgrywały się w odległych od siebie epokach (dzieli je około 1000 lat) w okolicach Siekierek i Cedyni?
— w 1945 oddziały polskie zdobyły po ciężkich walkach przyczółek na lewym brzegu Odry. Przed 20 wiekami zwycięskie boje z plemionami germańskimi staczał w tym miejscu Mieszko I. (5).
35. Jaka gałąź przemysłu jest najbardziej rozwinięta w Szczecinie?
— przemysł stoczniowy (5).
36. W 1958 r. powstał w Opolu teatr, który zdobył duże uznanie w kraju i zagranicą. Po kilku latach przeniósł się do Wrocławia. Podaj jego nazwę.
— „Teatr 13 Rzędów” (5).

Proza o Ziemiach Zachodnich i Północnych

(Wybór literatury z lat 1960-1969)

I. Pomorze Gdańskie

1. Fleszarowa — Muskat St.: **Zatoka śpiewających traw**. Gdańsk 1968 Wyd. Morskie s. 242.
Adn.: Książki dla Ciebie 1968 nr 1 s. 40.
2. Goszczurny S.: **Drugi powrót**. Gdynia 1967 Wyd. Morskie s. 229.
Rec.: Terner J.: Opowiadania, powieść i... debiut. Nowe Książki 1967 nr 15 s. 901-904.
3. Miazgowski B.: **Po latach burzy**. Gdańsk 1968 Wyd. Morskie s. 152.
Rec.: Biernacki J.: Żegluga przybrzeżna. Nowe Książki 1969 nr 5 s. 309-311.
4. Milewski E.: **Opowieść gdańskich uliczek**. Gdańsk 1964 Wyd. Morskie s. 106.
Adn.: Lit. Piękn. 1964 s. 70.
5. Piepka J.: **Szumiące wrzosey**. W-wa 1967 Wyd. Morskie s. 251.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 17 s. 34.

II. Pomorze Zachodnie

6. G. Czerniawski Cz.: **Nie wszystkie drogi...** W-wa 1963 MON s. 215.
Adn.: Lit. Pięk. 1963 s. 25.
7. Czerniowski Cz.: **Zanim wstanie świt**. Poznań 1968 Wyd. Poznańskie s. 174.
Rec.: Biernacki J.: Żegluga przybrzeżna Nowe Książki 1969 nr 5 s. 309-311.
8. Gisges J. M.: **Osty**. W-wa 1966 LSW s. 254.
Adn.: t: Książki dla Ciebie 1967 nr 19 s. 43.
9. Liskowacki R.: **Dzień siódmy i znowu pierwszy**. Poznań 1963 Wyd. Poznańskie s. 125.
Adn.: Lit. Piękn. 1963 s. 56.
10. Momot A.: **Miodowy miesiąc**. Poznań 1968 Wyd. Poznańskie s. 136.
Rec.: Breza H.: Trzecia powieść Momota. Książki dla Ciebie 1969 nr 2 s. 16-17.
11. Paukszta E.: **Po burzy jest pogoda**. W-wa 1966 MON s. 467.
Adn.: Lit. Pięk.: 1966 s. 80.
Rec.: Nawrocki W.: Poglądy nr 6 s. 18., Nawrocki W., Poglądy 1966 nr 20 s. 14.
12. Schabowski Cz.: **Pirat i Magdalenka**. Poznań 1967 Wyd. Poznańskie s. 170.

Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 21 s. 17.
13. Sroga A.: **Adam**. Gdańsk 1967 Wyd. Morskie s. 205.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 20 s. 38.

III. Śląsk Dolny

14. Adamów R.: **Ostatnia posługa**. Wrocław 1969 Ossolineum s. 136.
Adn.: Książki dla Ciebie 1969 nr 6 s. 39.
15. Bieńkowska D.: **Złote jabłko**. W-wa 1966 LSW s. 247.
Adn.: Lit. Piękn., 1966 s. 14.
Rec.: Nawrocki W.: Poglądy 1966 nr 13 s. 18; Bilip W.; Nowe Książki nr 16 s. 966; Zieliński S.: Kultura nr 39 s. 8.
16. Cabaj R.: **Trzebienie lasu**. Katowice 1967 Śląsk s. 300.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 14 s. 17.
Rec.: Wiśniewska B.: Trzebienie lasu. Książki dla Ciebie 1967 nr 17 s. 9-10.
17. Koszutski K.: **Nie wiercie tulipanom**. W-wa 1966 Czytelnik s. 117.
Rec.: Szwedowicz Wł.: Nie wiercie... obrazkom. Nowe Książki 1967 nr 4 s. 203-204.
18. Kozioł U.: **Postoje pamięci**. W-wa 1967 LSW s. 239.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 18 s. 43.
19. Kubikowski Z.: **Chwila po przebudzeniu**. Katowice 1967 Śląsk s. 179.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 17 s. 16.
20. Michalski R.: **Najpierw żyć**. Wrocław 1967 Ossolineum s. 22.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 20 s. 38.
21. Mikołajek T.: **Żarówka**. Wrocław 1961 Ossolineum s. 175.
Adn.: Lit. Piękn. 1961 s. 58.
22. Nawrocka B.: **Gęsty las**. Katowice 1965 Śląsk s. 292.
Adn.: Lit. Piękn., 1965 s. 75.
Rec.: Wiśniewska M.: Nowe Książki 1966 nr 5 s. 281-282.
23. Pająkowa K.: **Ucieczka od zapachu świec**. W-wa 1965 Iskry s. 439.
Adn.: Lit. Piękn. 1965 s. 81.
Rec.: aw: Kultura 1965 nr 39 s. 9; Lewicka S.: Tygodnik Kulturalny nr 9 s. 5; Skrobiszewska H.: Nowe Książki 1966 nr 1 s. 45.
24. Patkowski M.: **Sobótki**. Wyd. 3 W-wa 1965 Iskry s. 246.
Adn.: Lit. Piękn. 1965 s. 83.
25. Pluta J.: **Pas**. Wrocław 1967 Zakł. Nar. im. Ossolińskich s. 125.
Rec.: Chołodowski W.: Szkicownik. Książki dla Ciebie 1967 nr 17 s. 13-14.
26. Radzymińska-Penciak L.: **Łaska czasu**. Katowice 1967 Śląsk s. 209.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 20 s. 19, 38.
Rec.: Wiśniewska M.: Zwycięzcy i zwyciężeni. Nowe Książki 1968 nr 4 s. 250-251.
27. Worcell H.: **Najtrudniejszy język świata**. Katowice 1965 Śląsk s. 173.
Adn.: Lit. Piękn. 1965 s. 111-112.
Rec.: Nawrocki W.; Kultura 1965 nr 46 s. 8; Breza H.: Nowe Książki 1965 nr 21 s. 968-969; Burek T.: Tygodnik Kulturalny nr 51 s. 5.
28. Worcell H.: **Parafianie**. Wrocław 1960 Ossolineum s. 221.
Adn.: Lit. Piękn. 1960 s. 101.
Rec.: Iwazskiewicz J.; Życie Warszawy 1960 nr 302 s. 4.
29. Zawadzka A.: **Formy**. Wrocław 1966 Ossolineum s. 158.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 19 s. 14.

IV. Śląsk Górny

30. Baranowicz J.: **Potok Łabajów**. Katowice 1965 Śląsk s. 175.
Adn.: Lit. Piękn. 1965 s. 13.
Rec.: Wasita R.; Tygodnik Kulturalny 1965 nr 38.

31. Baumgardten A.: **Julian**. W-wa 1965 Czytelnik s. 281.
Adn.: Lit. Pięk. 1965 s. 15.
Rec.: Nawrocki W.: Kultura 1965 nr 43 s. 8; Zieliński S., Nowe Książki nr 18 s. 840-841.
32. Baumgardten A.: **Każdy dzień jest darowany**. Katowice 1969 Śląsk s. 299.
Rec.: Brudnicki J. Z.: Jesień życia. Książki dla Ciebie 1969 nr 7 s. 19-20.
33. Baumgardten A.: **Ulica Czterech Wiatrów**. Katowice 1967 Śląsk s. 322.
Rec.: Szwedowicz W.: Między Górnitz a Górniami. Nowe Książki 1967 nr 22 s. 1365-1366.
34. Bieńkowska D.: **Życie bliźniego twego**. Katowice 1965 Śląsk s. 206.
Adn.: Lit. Pięk. 1965 s. 17.
Rec.: Wiśniewska M.: Nowe Książki nr 22 s. 1019-1020.
35. Gałuszka: **Na drogach czasu**. 1965 Śląsk s. 231.
Adn.: Lit. Pięk. 1965 s. 34.
Rec.: Sadowski J.: Kultura 1966 nr 1 s. 8; Życie Literackie, 1966 nr 14 s. 10; T.K.; Poglądy 1966 nr 5 s. 15.
36. Pierzchała J.: **Dzień z nocą na trzy podzielony**. Katowice 1964 Śląsk s. 199.
Adn.: Lit. Pięk. 1964 s. 85.
Rec.: Samsel R.; Kultura 1964 nr 49 s. 6-7, Wilczek S.; Poglądy nr 23 s. 8; Ciriłć D.: Nowe Książki 1965 nr 4 s. 163-164.
37. Siekierski A.: **Czarne i białe pióropusze**. Powieść. Katowice 1965 Śląsk s. 182.
Adn.: Lit. Pięk.; 1965 s. 97.
38. Szewczyk W.: **Od wiosny do jesieni**. Katowice 1965 Śląsk s. 306.
Adn.: Lit. Pięk.; 1965 s. 105.
Rec.: Maciąg W.: Poglądy 1966 nr 7 s. 13.
39. Szewczyk W.: **Trzciny**. Katowice 1964 Śląsk s. 326.
Adn.: Lit. Pięk. 1964 s. 107.
Rec.: Zukrowski W.; Kultura 1965 nr 12 s. 8.
40. Wantuła L.: **Nigdy za późno**. Katowice 1964 Śląsk s. 272.
Adn.: Lit. Pięk. 1964 s. 110.
Rec.: Macużanka Z.: Kultura 1964 nr 20 s. 8., Maciąg W.: Poglądy nr 14 s. 18; Brudnicki J. Z.: Współczesność nr 24/25 s. 14.
41. Wantuła L.: **Urodzeni w dymach**. Katowice 1965 Śląsk s. 206.
Adn.: Lit. Pięk. 1965 s. 108.
Rec.: Kijonka T.: Poglądy 1965 nr 22 s. 7.; Lubosz B., Poglądy 1965 nr 14 s. 15. Pawlak E.; Tygodnik Kulturalny 1965 nr 16 s. 4.
42. Wareńska M.: **Ucieczka w pożogę**. Katowice 1965 Śląsk s. 151.
Adn.: Lit. Pięk. 1965 s. 109.
43. Wawrzak J.: **Nim podpale niebo**. Katowice 1966 Śląsk s. 232.
Adn.: Lit. Pięk. 1966 s. 119.
Rec.: Sobierajski L.: Tygodnik Kult. 1966 nr 37 s. 4. Szwedowicz W.: Nowe Książki nr 16 s. 969-970; Poglądy nr 16 s. 15.

V. Śląsk Opolski

44. Brzoza J.: **Ziemia**. Wyd. 2. popr. Katowice 1963 Śląsk s. 275.
Adn.: Lit. Pięk. 1963 s. 22.
Rec.: Nowakowski M., Kultura 1963 nr 26 s. 7.
45. Klimas — Błahutowa M.: **Dziewczyna z wieży Babel**. Powieść W-wa 1965 Czytelnik s. 139.
Adn.: Lit. Pięk. 1965 s. 47.
Rec.: Knapik M.: Poglądy 1965 nr 15 s. 14; Chruszczyński A.: Tygodnik Kulturalny nr 36 s. 5; Zmij D.; Nowe Książki nr 16 s. 726-727.
46. Lekki A.: **Niespokojny Zachód**. Lublin 1969 Wyd. Lubelskie s. 277.
Adn.: Książki dla Ciebie 1969 nr 4 s. 36.

47. Markowa A.: **Wczorajsze**. Łódź s. 231.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 20 s. 18.
Rec.: Kalinowski M.: Ci, którzy wytrwali. Nowe Książki 1967 nr 11 s. 654-655.
48. Pawlik W.: **Spotkali się nad Nysą**. W-wa 1969 Pax s. 175.
Adn.: Książki dla Ciebie 1969 nr 7 s. 39.
Rec.: Mętrak K.: Powieść o osadnictwie. Książki dla Ciebie 1969 nr 9 s. 24-25.
49. Sickerski A.: **Odcchodzące niepokoje**. Katowice 1966 Śląsk s. 358.
Adn.: Lit. Pięk. 1966 s. 97-98.
Rec.: Sienkiewicz M.: Poglądy 1966 nr 23 s. 15.
50. Szypowska M.: **Wiadro pełne nieba**. W-wa 1968 LSW s. 251.
Rec.: Bienkowska D.: Maria Szypowska. Książki dla Ciebie 1969 nr 2 s. 11-12.
51. **W cieniu opolskiej wieży**. Almanach literacki. Red. S. Chmielnicki. Katowice 1962 Śląsk s. 220.
Adn.: Lit. Pięk. 1962 s. 98.
Rec.: Nowe Książki 1963 nr 3 s. 155.

VI. Warmia i Mazury

52. Kruk E.: **Na uboczu świata**. W-wa 1968 LSW s. 121.
Adn.: Książki dla Ciebie 1968 nr 4 s. 24.
53. Ogrodziński W.; Późny W.: **Bursztynowym szlakiem**. Warmia i Mazury w prozie i poczji: Wybór tekstów... oprac. W. Ogrodziński. Olsztyn 1963 Pojezierze, s. 415.
Adn.: Lit. Pięk. 1963 s. 65.
Rec.: Zmij D.: Nowe Książki 1963 nr 45 s. 6, Siewierski J.: Kultura nr 26 s. 12.
54. Oleksik K.: **Cmentarz w lesie**. Olsztyn 1964 Pojezierze s. 148.
Adn.: Lit. Pięk. 1964 s. 79.
55. Panas H.: **Bóg, wilki i ludzie**. Opowiadania mazurskie. Olsztyn 1960 s. 160.
Adn.: Lit. Pięk. 1960 s. 71.
Rec.: Kornicz J.: Nowe Książki 1960 nr 18 s. 1 118-119.
56. Panas H.: **Na krawędzi nocy**. Olsztyn 1963 Pojezierze s. 224.
Adn.: Lit. Pięk. 1963 s. 69.
Rec.: Martuszewski E.: Tygodnik Kulturalny 1963 nr 32 s. 5; Macuzanka Z.: Nowe Książki nr 24 s. 1129.
57. Pauksza E.: **Gdzie diabeł mówi dobranoc**. Wyd. 2. W-wa 1961 Iskry s. 314.
Adn.: Lit. Pięk. 1961 s. 67.
58. Pauksza E.: **Zatoka żarłocznego szczupaka**. W-wa 1968 Iskry.
Adn.: Książki dla Ciebie 1969 nr 6 s. 40.
59. Putrament J.: **Puszcza**. W-wa 1966 Czytelnik s. 334.
Adn.: Lit. Pięk. 1966 s. 87-88.
Rec.: Klimowicz A.: Nowe Książki 1966 nr 5 s. 2. okł. 271-272; Knapik M.: Poglądy nr 12 s. 15; Hamerliński A.: Tygodnik Kulturalny nr 9 s. 4.
60. Stępowski T.: **Jutro będzie inaczej**. Gdańsk 1965 Wyd. Morskie s. 166.
Adn.: Lit. Piękna 1965 s. 101.
61. Turkowski L.: **Kajak**. Łódź 1966 Wydawnictwo Łódzkie s. 174.
Adn.: Lit. Pięk. 1966 s. 116.
Rec.: Rosner K.: Nowe Książki 1966 nr 14 s. 862-866.

VII. Ziemia Lubuska

62. Łoboda R.: **Korzenie obok rzeki**. Łódź 1963 Wyd. Łódzkie s. 238.
Adn.: Lit. Pięk. 1963 s. 57.
63. Morawski Z.: **Kwartal bohaterów**. Łódź 1965 Wyd. Łódzkie s. 177.
Rec.: Liskowacki R.: Kultura 1965 nr 20, s. 8; Nawrocki W.; Poglądy 1965 nr 16 s. 18; Szwedowicz W.; Nowe Książki 1965 nr 20 s. 925-927.
64. Paukszta E.: **Odzyskanie gniazda**. Proza i poezja o Ziemi Lubuskiej. Poznań 1963 Wyd. Poznańskie s. 363.
Adn.: Lit. Pięk. 1963 s. 71.
Rec.: Zmij D.: Nowe Książki 1963 nr 17 s. 865, 867.
65. Paukszta E.: **Pogranicze**. W-wa 1961 LSW s. 532.
Adm.: Lit. Pięk. 1961 s. 67.
Rec.: Hamerliński A.: Nowe Książki 1962 nr 3 s. 146-147.
66. Paukszta E.: **Wszystkie barwy codzienności**. Powieść Poznań 1961 Wyd. Poznańskie s. 517.
Adm.: Lit. Pięk. 1961 s. 68.
67. Paukszta E.: **Znak żółwia**. W-wa 1961 Iskry s. 267.
Adn.: Lit. Pięk. 1961 s. 68.
Rec.: Hamerliński A.: Nowe Książki 1961 nr 17 s. 1045-1046.
68. **Podróż do zielonych wzgórz**. Przedm. H. Bereza. Poznań 1964 Wyd. Poznańskie s. 222.
69. Trziszka Z.: **Dom nadodrzański**. Łódź Wyd. Łódzkie s. 211.
Rec.: Andrzejewska A.: Dom nadodrzański, Książki dla Ciebie 1969 nr 2 s. 22-23.
70. Trziszka Z.: **Romansoid**. W-wa 1969 LSW s. 208.
Adn.: Książki dla Ciebie 1969 nr 3. s. 22.
Rec.: Nocił B.: Inny bohater. Książki dla Ciebie 1969 nr 7 s. 20-21.
71. Trziszka Z.: **Żyłasta ręka ojca**. Poznań 1967 Wyd. Poznańskie s. 208.
Adn.: Książki dla Ciebie 1968 nr 1 s. 17.
Rec.: Preger J.: Drugi tom prozy Trziszki. Nowe Książki 1968 nr 7 s. 459-460.
72. Trziszka Z.: **Wielkie świniobicie**. Opowiad. W-wa 1965 LSW s. 204.
Adn.: Lit. Pięk. 1965 s. 107.
Rec.: Nawrocki W.: Kultura 1965 nr 42 s. 8; Zawarska H.: Nowe Książki nr 19 s. 884; Hamerliński A.; Tygodnik Kulturalny 1966 nr 1 s. 5.
73. Waśkiewicz A.: **Dom z płaskim dachem**. Wrocław 1966 Ossolineum s. 184.
Adn.: Książki dla Ciebie 1967 nr 19 s. 14.
Rec.: Szwedowicz W.: Bardzo ciekawy agronom. Nowe Książki 1967 nr 6 s. 333-334.

Szukamy śladów przeszłości

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. E. Smółki w Opolu, ogłasza konkurs dla dzieci pod nazwą „Szukamy śladów przeszłości”. Celem konkursu jest zaznajomienie dzieci z trudnym okresem lat powojennych, warunkami w jakich na tych ziemiach tworzyło się nowe życie oraz organizacją administracji polskiej na Opolszczyźnie po drugiej wojnie światowej.

Prosimy bibliotekarzy o aktywne włączenie się do propagandy i organizacji konkursu.

Na uczestników czekają liczne nagrody.

REGULAMIN KONKURSU

Konkurs trwa od 1. I. 1970 do 30. IX 1970 r. W konkursie może brać udział każdy czytelnik biblioteki do lat 15.

Uczestnicy konkursu będą pracować w powołanych przy bibliotekach Klubach Poszukiwaczy Śladów Przeszłości.

Każdy uczestnik konkursu otrzyma legitymację Klubu Poszukiwaczy Śladów Przeszłości.

Konkurs realizowany będzie poprzez:

- a) zbieranie zdjęć — zwłaszcza pierwszych osadników oraz z pierwszych uroczystości odbywających się na tym terenie,
- b) zbieranie i spisywanie wspomnień rodziców,
- c) nagrywanie na taśmach magnetofonowych wspomnień ludzi — zarówno pionierów jak i starych mieszkańców,
- d) organizowanie spotkań z działaczami z lat czterdziestych, z robotnikami zabezpieczającymi fabryki, milicjantami z pierwszych posterunków, kombatantami walk o przyłączenie Śląska do Polski,

e) organizowanie wycieczek do miejsc upamiętnionych walką o wyzwolenie Opolszczyzny.

Za każdą wykonaną pracę Klub otrzyma odpowiednią ilość punktów. Punkty te otrzymywać będą także uczestnicy konkursu indywidualnie, jeśli sami wyszukają przewidziane konkursem materiały lub wykonają samodzielnie określoną pracę.

Przy podsumowaniu konkursu i rozdziale nagród liczyć się będzie suma uzyskanych punktów.

Punktacja:

Za każde wyszukane i dostarczone do biblioteki zdjęcie	5 punktów
Za spisanie wspomnień rodziców lub innych osób	10 „
Za odnalezienie i skontaktowanie się z pionierami z lat 1945-46	10 „
Za zdobycie informacji, kiedy powstawały pierwsze szkoły, posterunki MO, sklepy, ośrodki zdrowia itp.	10 „
Za uzyskanie wiadomości, kto był pierwszą osobą zameldowaną w twojej wsi lub mieście, kto dostał pierwsze świadectwo szkolne, komu wydano pierwszą metrykę urodz. itp.	15 „
Za informacje jak potoczyły się dalsze losy pionierów (gdzie pracują, kim są, gdzie mieszkają)	20 „
Za nagranie na taśmie magnetofonowej rozmowy z ciekawymi ludźmi	30 „
Za inne prace nie przewidziane powyższą punktacją będą mogły być przyznawane dodatkowe punkty w ilości od 5 do 20 „	
Jeżeli zespół zebrane materiały opracuje szczególnie ładnie i ciekawie otrzyma dodatkowo	35 „

Dla najlepiej pracujących zespołów przewidziane są nagrody; otrzymają je:

- najlepiej pracujący uczestnicy Klubu Poszukiwaczy Śladów Przeszłości w danej bibliotece.
- trzy najlepsze Kluby w powiecie,
- trzy najlepsze Kluby w województwie.

Prócz tego przewidziano szereg nagród indywidualnych.

Zakończenie konkursu nastąpi 30. IX. 1970 r. Wyniki konkursu ogłoszone będą w prasie i radiu.

Kronika biblioteki

— obrazem jej rozwoju

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. E. Smółki w Opolu w ramach współzawodnictwa bibliotek na XXV-lecie PRL, ogłasza konkurs dla bibliotekarzy bibliotek publicznych województwa opolskiego pod nazwą:

„KRONIKA BIBLIOTEKI — OBRAZEM JEJ ROZWOJU”

REGULAMIN

Ogłoszoną przez nas akcją należy potraktować jako obowiązującą wszystkie powiatowe i gromadzkie biblioteki publiczne województwa.

Celem konkursu jest ukazanie w zwięzłej lecz przejrzystej formie trudów organizacji placówki i jej osiągnięć w rozwoju czytelnictwa i propagandy książki oraz funkcji wychowawczej w środowisku.

WARUNKI:

1. Konkurs dotyczyć będzie zatem najlepiej opracowanej pod względem rzeczowym i formalnym kroniki, a nie ilości placówek w danym powiecie.

Chodzi o zgromadzenie jak największej ilości dokumentów i faktów dotyczących działalności placówki od początku jej istnienia do chwili obecnej (pożądane są dane cyfrowe GUS za poszczególne lata i konkretne przykłady z datami, ilustracjami, nazwiskami, zmiany personalne itp).

2. Kronika winna uwzględniać następujące cechy:

- a) krótki zarys historyczny oraz charakterystykę środowiska,
- b) datę zorganizowania biblioteki,
- c) usytuowanie lokalowe biblioteki (w jakich warunkach zaczęto pracę, w jakich pracuje obecnie?),
- d) rozwój sieci bibliotecznej (organizacja bibliotek, filii i punktów bibliotecznych, ukazanie pierwszych bibliotekarzy, punktowych, organizatorów czytelnictwa, członków KPB itp.),
- e) ważniejsze momenty w działalności oświatowej i czytelniczej biblioteki i jej wpływ na środowisko (konkursy, imprezy kulturalno-oświatowe, współzawodnictwo pracy i jego trwałe efekty, dyplomy i nagrody za wyniki pracy sylwetki propagatorów czytelnictwa itp.),
- f) działalność czytelnicza w zakresie istnienia biblioteki (zaspokajanie potrzeb i zainteresowań czytelniczych, poradnictwo i informacja — jej formy i wyniki, pozyskiwanie aktywu społecznego do współpracy w upowszechnianiu czytelnictwa),
- g) czynniki i okoliczności sprzyjające pracy lub hamujące działalność biblioteki. Współpraca z instytucjami k.o. Pomoc rad narodowych w realizacji zadań,
- h) nowatorskie poczynienia (np. wolny dostęp do półek, uproszczony system wypożyczania, oprawa książek itp.),
- i) szata graficzna i strona estetyczna kroniki (obowiązujące: wykresy statystyczne, mapki rozwoju sieci, ilustracja zdjęcia, autografy itp.),

Konkurs trwać będzie do 31 sierpnia 1970 roku. Podsumowanie nastąpi w październiku br.

Za najlepiej opracowane kroniki zostaną przyznane nagrody pieniężne i rzeczowe.

Wysokość nagród:

I — nagroda	1.200,—
II — „	1.000,—
III — „	800,—

oraz 15 wyróżnień po 500 zł każde.

Organizatorzy zastrzegają sobie prawo kolejności i wysokości przydziału nagród.

U naszych przyjaciół

Wydawnicze rekordy Kraju Rad

W 1968 r. w Związku Radzieckim wydano ponad 75 tys. tytułów książek i broszur o łącznym nakładzie ponad 1 miliarda 330 milionów egzemplarzy.

Obecnie w ZSRR wydaje się książki w 145 językach, w tym 89 językach narodów Związku Radzieckiego i 56 obcych.

Najstarsze biblioteki czeskie

Najstarszą biblioteką naukową w Czechosłowacji jest biblioteka uniwersytecka w Pradze, stanowiąca część Biblioteki Narodowej. Została ona założona równocześnie z Uniwersytetem Karola w 1348 roku. Zgromadziła 2.200 tys. tomów w tym 6 tys. starych rękopisów i pierwodruków. M.in. przechowany jest w niej tzw. kodeks wyszogrodzki wydany w 1085 roku.

400-lecie swego istnienia obchodziła w ubr. druga najstarsza biblioteka w Czechosłowacji, Państwowa Naukowa Biblioteka w Ołomuncu. Obok cennych starych rękopisów i inkunabułów przechowywane są w niej cenne dokumenty o początkach ruchu robotniczego w Czechosłowacji.

Czytelnictwo w Bułgarii

Bułgarskie czasopismo „Narodna Kultura” publikuje dane ośrodka badań socjologicznych przy zarządzie „Poligrafizdat” w Sofii na temat czytelnictwa. Badaniami objęto 7.598 osób z 10 okręgów i m. Sofii oraz pracowników księgarskich na terenie całego kraju.

Jak stwierdzono, zainteresowanie książką jest większe w mieście niż na wsi. Z 4.485 osób ankietowanych w mieście książki czyta 84 proc., z 3.113 osób na wsi — czyta tylko 60,7 proc. Zainteresowania czytelnika miejskiego i wiejskiego są bardzo zbliżone. Kobiety czytają mniej niż mężczyźni. Wynika to z większego obciążenia kobiet pracą zawodową i obowiązkami domowymi.

Druga wojna światowa

(Kalendarium)

Rok 1939

31. VIII. — Rząd Niemiec stawia Polsce ultimatum: Natychmiastowy powrót Gdańska do Rzeszy, utworzenie Komisji Międzynarodowej, która objęłaby władzę w tzw. „Korytarzu” po usunięciu stamtąd władz polskich, przeprowadzenie na tych terenach plebiscytu, w którym wzięliby udział Niemcy zamieszkali lub urodzeni na tym terenie przed 1918 r. Jeżeli w rezultacie głosowania Niemcy otrzymaliby Pomorze czyli tzw. „Korytarz”, mieliby korzystać z Gdyni z takich samych prerogatyw jak Polacy w Gdańsku;

— w Gliwicach przebrani w polskie mundury hitlerowcy dokonują prowokacyjnego napadu na niemiecką radiostację.

1. IX. — Początek II wojny światowej i początek wojny z Polską. Krążownik Schleswig-Holstein o godz. 4⁴⁵ rozpoczyna ostrzeliwanie Westerplatte, gdzie znajduje się 200 osób załogi. Armie niemieckie atakują granice Polski w wielu miejscach, lotnictwo dokonuje nalotów na ważne węzły kolejowe i otwarte miasta.

IX. — Powstaje obóz koncentracyjny w Sztutowie tzw. Stutthof.

3. IX. Anglia i Francja wypowiadają Niemcom wojnę. Nie prowadzą jednak działań wojennych. Polska walczy w osamotnieniu.

7. IX. — Kapitulacja bohaterskiej załogi Westerplatte.

— Nocą, rząd polski i naczelne dowództwo opuszczają Warszawę.

9-20. IX. — Bitwa nad Bzurą — pod Kutnem — jedna z największych bitew w kampanii wrześniowej 1939 r.

17. IX. — Rząd i naczelne dowództwo udają się do Rumunii. Powstaje polski rząd emigracyjny we Francji. Po klęsce Francji w 1940 r. zostaje przeniesiony do Anglii. Prezydentem na emigracji zostaje Władysław Raczkiewicz. Premierem i naczelnym wodzem zostaje mianowany gen. Władysław Sikorski.

— Na terenach Rumunii, Węgier, Litwy, Łotwy rozbrtki polskiego wojska zostają internowane. Część z nich przedostaje się do Francji.

23. IX. — Gen. Sikorski organizuje w Bretanii, we Francji oddziały wojskowe z napływających ochotników.

27. IX. — Kapitulacja Warszawy.

29. IX. — Kapitulacja Modlina.

1. X. — Kapitulacja Helu.

5-7. X. — Bitwa pod Kockiem — ostatnia w kampanii 1939 r. Niemcy rozbijają oddziały polskie dowodzone przez gen. Kleeberga.

26. XII. — Pierwszy masowy mord dokonany przez Niemców w Wawrze pod Warszawą. Zamordowano 107 osób.

Rok 1940

9. IV. — Faszystowskie Niemcy bez wypowiedzenia wojny napadły Danię i Norwegię. Dania skapitulowała bez walki. Niemcy zdobywają ważną bazę na północy — stolicę Norwegii Oslo.

IV. — Powstanie Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich w Syrii. Skierowana do Egiptu, a później do Tobruku, którego broni przed wojskami niemieckimi Rommla w 1941 roku.

28. IV. — Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich bierze udział w bitwie o Narwik. Wraz z wojskami sprzymierzonymi wypiera Niemców.

V. — Powstał obóz zagłady w Oświęcimiu.

10. V. — 4. VI. — Wojska niemieckie przełamały obronę wojsk alianckich, doszły do wybrzeża aż do Kanału La Manche. Zajęły Holandię, Belgię i północną Francję.

5. VI. — 25. VI. — Wojska niemieckie dotarły do Paryża, zdobyły go i zmusiły rząd Francji do kapitulacji. Francję podzielono na dwa okręgi. Północny przemysłowy rejon wraz z Paryżem przypadł Niemcom. W oparciu o pomoc zdradzieckiego „rządu Vichy” Niemcy organizowali systematyczny rabunek kraju. Po zdemobilizowaniu armii francuskiej Francuzi zaczęli organizować Ruch Oporu pod kierownictwem Komunistycznej Partii Francji.

10. VI. — Wypowiedzenie przez Włochy wojny Anglii i Francji.

10. VII. — Pierwszy duży nalot lotnictwa niemieckiego na Londyn.

27. IX. — Podpisanie przez Niemcy, Włochy i Japonię Paktu Berlińskiego, który nadał formę prawną osi Rzym-Berlin-Tokio.

14.-15. XI. — Zbombardowanie przez samoloty niemieckie angielskiego miasta Coventry.

18. XII. — Zatwierdzenie przez Hitlera planu wojny z ZSRR — „Fall Barbarossa”.

Rok 1941

1. III. — Wkroczenie wojsk niemieckich do Bułgarii.

6-27. IV. — Zajęcie Grecji przez wojska niemieckie i włoskie.

6-17. IV. — Zajęcie przez wojska niemieckie Jugosławii.

6. V. — Stalin mianowany zostaje przewodniczącym Rady Komisarzy Ludowych ZSRR.

22. VI. — Zdradziecka napaść hitlerowskich Niemiec na Związek Radziecki. Początek Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego. Włochy wypowiadają wojnę Związkowi Radzieckiemu.

— Rząd angielski ogłasza deklarację o poparciu Związku Radzieckiego w walce z hitlerowskimi Niemcami.

10. VII. — Początek bitwy o Leningrad.

30. VII. — Polska i ZSRR podpisują umowę o wzajemnej pomocy w wojnie z Niemcami.

5. VIII. — Przywrócenie stosunków dyplomatycznych między ZSRR i Norwegią.

14. VIII. — Umowa gen. Sikorskiego ze Związkiem Radzieckim w sprawie zorganizowania na jego terytorium armii. Polskie oddziały organizuje gen. Anders, ale nie biorą one udziału w walce na froncie wschodnim.

4. IX. — Początek ostrzeliwania Leningradu przez dalekonośną artylerię niemiecką.

8. IX. — Wyjście wojsk niemieckich na jezioro Ładoga w rejonie Szlisselburga i zablokowanie Leningradu od strony ładu. Początek bohaterskiej obrony Leningradu w warunkach blokady.

X. — Powstał obóz koncentracyjny Majdanek.

11. XII. — Włochy i Niemcy wypowiadają wojnę Stanom Zjednoczonym.

— Stany Zjednoczone wypowiadają wojnę Włochom i Niemcom.

Rok 1942

1. I. — Podpisanie w Waszyngtonie deklaracji dwudziestu sześciu państw o bezkompromisowej walce z krajami bloku faszystowskiego.

V. — Powstanie Polskiej Partii Robotniczej.

15. V. — Pierwsze oddziały Gwardii Ludowej pod dowództwem Fr. Zubrzyckiego wyruszają w lasy tomaszowskie. Następnie dokonują szeregu akcji bojowych. — Zamach na Cafe Club, na gmach Komunalnej Kasy Oszczędności.

18. IV. — Nalot lotnictwa Stanów Zjednoczonych na japońskie miasta: Tokio, Jokohamę, Kobę i Nagoję.

12. VI. — Podpisanie wspólnego komunikatu angielsko-radzieckiego i radziecko-amerykańskiego w sprawie utworzenia drugiego frontu w Europie w 1942 roku.

VII. — Ewakuacja armii Andersa z ZSRR do Iranu, Iraku, i Palestyny.

12. VII. — Utworzenie Frontu Stalingradzkiego.

17. VII. — Początek bitwy obronnej w wielkim łuku Donu, początek bitwy pod Stalingradem (obecnie Wołgograd).

22. VII. — Akcja wysiedleńcza ludności żydowskiej z Getta w Warszawie.

25. VII. — Początek bitwy o Kaukaz.

25. VIII. — Rozkazem Rady Wojennej Frontu Stalingradzkiego ogłoszono stan oblężenia Stalingradu.

13. IX. — Początek bohaterskiej obrony Stalingradu.

11. XI. — Wkroczenie wojsk niemieckich do nieokupowanej strefy Francji.

Rok 1943

2. II. — Koniec bitwy pod Stalingradem (obecnie Wołgograd). Przeciwnik poniósł olbrzymie straty. Wygrana bitwa przez Związek Radziecki była punktem zwrotnym w wojnie. Niemcy coraz częściej cofają się i ponoszą klęski.

21. III — 13. V. — Natarcie wojsk angielsko-amerykańsko-francuskich w Tunezji. Klęska wojsk włosko-niemieckich w Afryce.

IV. — Powstanie w ZSRR Związku Patriotów Polskich. Na czele staje Wanda Wasilewska — pisarka i Alfred Lampe, działacz KPP.

19. IV. — Wybuch powstania w getcie warszawskim. Żydzi mieli wydać 5 tys. mężczyzn rzekomo na roboty. Nie zgodzili się. Getto zostało doszczętnie zniszczone.

8. V. — Rząd radziecki ogłasza komunikat, że zgadza się na zorganizowanie Polskiej Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. W obozie Sieleckim nad Oką gromadzą się ochotnicy.

24-28. V. — Naloty lotnictwa angielsko-amerykańskiego na Zagłębie Ruhry.

15. VII. — I Dywizja im. T. Kościuszki w rocznicę bitwy pod Grunwaldem składa przysięgę.

10. VIII. — ZSRR wyraża zgodę na formowanie 1 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych. Na czele staje gen. Zygmunt Berling, a jego zastępcą zostaje gen. Karol Świerczewski.

16. VIII. — Powstanie w getcie białostockim. Mieszkańcy zostali wywiezieni do Treblinki i straceni w komorach gazowych.

12-13. X. — Bitwa pod Lenino. Tu po raz pierwszy wzięła udział w walce 1 Dywizja Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, dowodzona przez gen. Zygmunta Berlinga. Obrona Niemców nad rzeczką Miereją została przełamana. W nocy z 13/14. X. Dywizja wycofała się po wykonaniu zadania. Dzień 12 października na pamiątkę wspólnej walki z wrogiem został ustanowiony jako Dzień Wojska Polskiego.

31. XII. 1943 — 1. I. 1944 — Powstaje Krajowa Rada Narodowa — tajny ośrodek władzy ludowej. Pierwsze posiedzenie Krajowej Rady Narodowej. Plan — zorganizować Armię Ludową dla obrony i wyzwolenia Polski od okupanta.

Rok 1944

30. I. — Ostateczne uwolnienie Leningradu od blokady przeciwnika.
11. V. — Bitwa pod Monte Cassino. 2 Korpus Polski bierze udział w walce o zdobycie klasztoru na wzgórzu Monte Cassino. Ponosi duże straty. Klasztor zostaje zdobyty.
4. VI. — Wkroczenie wojsk angielsko-amerykańskich do Rzymu.
6. VI. — Lądowanie wojsk angielsko-amerykańskich w Normandii (Francja pñ.) otwarcie 2 frontu w Europie Zachodniej.
15. VII. — W rok po utworzeniu wojska polskiego w ZSRR stan bojowy I Armii Polskiej wynosi ponad 50 tys. żołnierzy i oficerów.
20. VII. — I Armia Polska wraz z oddziałami Armii Radzieckiej forsuje rzekę Bug i wkracza na ziemie polskie. Walczy nad Wisłą, broni przyczółka w okolicy Warki i pod Magnuszewem.
- Dokonanie zamachu na Hitlera przez uczestników spisku w Niemczech.
22. VII. — W Lublinie Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego ogłasza Manifest do Narodu Polskiego. Oświadcza, że będzie sprawował władzę poprzez terenowe organy władzy ludowej. Manifest wyzwa cały naród do walki z hitlerowskimi Niemcami. Rzuca hasło odzyskania polskiego Pomorza, Prus Wschodnich, Śląska i ustalenia granic na Odrze. Zapowiada zmianę ustroju społecznego, reformę rolną.
1. VIII. — 2. X. — Powstanie Warszawskie przeciw Niemcom. Bierze w nim udział AK, AL, Polska Armia Ludowa, Korpus Bezpieczeństwa i ludność cywilna miasta. Rząd emigracyjny chciał wykozystać powstanie do usunięcia Rządu Tymczasowego i objęcia władzy w Polsce. Powstanie nie zostało należycie przygotowane i po 2 miesiącach ciężkich walk upadło. Miasto zostało w 87% zniszczone.
25. VIII. — Wyzwolenie Paryża.
25. VIII. — 5. X. — Przełamanie przez wojska angielsko-amerykańskie niemieckiej „Linii Gotów” we Włoszech i ich wyjście na północ od Ravenny i Faenzy, oraz na południe od Bolonii i Massy.
14. IX. — Pierwsza Dywizja Piechoty wyzwala Pragę, prawobrzeżną część Warszawy.
20. X. — Wyzwolenie stolicy Jugosławii — Belgradu przez oddz. 3 Frontu Ukraińskiego wspólnie z oddziałami Narodowo-Wyzwoleńczej Armii Jugosławii.
- XII. — W grudniu PKWN przekształca się w Rząd Tymczasowy.
31. XII. — Na naradzie zwołanej w Moskwie przez polskich przywódców politycznych na emigracji i przedstawicieli Rządu Tymczasowego powstał Rząd Jedności Narodowej.

Rok 1945

- I. — Uformowanie się 2 Armii Wojska Polskiego, której dowódcą zostaje gen. Karol Świerczewski.
15. I. — Wyzwolenie Kielc przez oddziały 1 Frontu Ukraińskiego.
17. I. — Oswobodzenie Warszawy przez Armię Radziecką i odrodzone Wojsko Polskie. Rząd polski przenosi się z Lublina do Warszawy.
21. I. — Wkroczenie Oddziałów I. Frontu Ukraińskiego w granice Śląska.
- 27-28. I. — Opanowanie przez oddziały 1 Frontu Ukraińskiego śląsko-dąbrowskiego zagłębia węglowego. Wyzwolenie Katowic.
- 4-11. II. — Konferencja na Krymie szefów rządów trzech państw; ZSRR, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii.
1. III. — Sforsowanie przez 1 Armię Wojska Polskiego Wału Pomorskiego.
18. III. — Zdobyć Kołobrzegu.
30. III. — Zdobyć Gdańska.
11. IV. — Osiągnięcie Łaby w rejonie Magdeburga przez czołowe związki taktyczne 9 armii amerykańskiej.
17. IV. — Kapitulacja wojsk niemieckich w Ruhrze.
21. IV. — Podpisanie w Moskwie umowy o przyjaźni, pomocy wzajemnej i współpracy powojennej między Związkiem Radzieckim a Polską.
23. IV. — Wojska radzieckie szturmują Berlin.
25. IV. — Nawiązanie kontaktu przez oddziały 2 Frontu Ukraińskiego z wojskami angielsko-amerykańskimi na Łabie w rejonie Torgau.
- Otwarcie konferencji Narodów Zjednoczonych w San Francisco.
2. V. — Całkowite opanowanie Berlina. 1 Dywizja Piechoty im. Tadeusza Kościuszki bierze udział w szturmie na Berlin.
3. V. — Wyzwolenie Cieszyna.
5. V. — Opanowanie przez oddziały 2 Frontu Białoruskiego Świnoujścia.
6. V. — Zajęcie przez oddziały 1 Frontu Ukraińskiego miasta i twierdzy Wrocławia.
8. V. — W Karlhorst dowództwo niemieckie podpisuje akt bezwarunkowej kapitulacji.
9. V. — Dekret Prezydium Rady Najwyższej ZSRR ogłasza dzień 9 maja Świętem Zwycięstwa.
5. VI. — Deklaracja o klęsce Niemiec i przejęcie najwyższej władzy w Niemczech przez rządy ZSRR, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych i Tymczasowy Rząd Republiki Francuskiej.

17. VI. — 2. VIII. — Konferencja w Poczdamie. Do Polski wracają prastare piastowskie Ziemie Zachodnie i Północne do granicy na Odrze i Nysie.

6. VIII. — Zrzucenie bomby atomowej na Hieroszymę przez lotnictwo Stanów Zjednoczonych.

8. VIII. — Wypowiedzenie przez Związek Radziecki wojny Japonii.

9. VIII. — Zrzucenie bomby atomowej na Nagasaki przez lotnictwo Stanów Zjednoczonych.

14. VIII. — Przywrócenie stosunków dyplomatycznych między ZSRR a Bułgarią.

1. IX. — Wypędzenie wojsk japońskich z Wysp Kurylskich przez wojska radzieckie i całkowite rozbrowienie Armii Kwantuńskiej.

2. IX. — Podpisanie w Tokio przez przedstawicieli Japonii aktu bezwarunkowej kapitulacji japońskich sił zbrojnych.

25. IX. — Przywrócenie stosunków dyplomatycznych pomiędzy Związkiem Radzieckim a Węgrami.

20. XI. — Otwarcie procesu norymberskiego.

Wykorzystane materiały:

1. **Druza wojna światowa 1939-1945.** Zarys historyczno-wojskowy W-wa 1961 MON s. 721-750.

2. Kurkiewicz W., Tatomir A., Żurawski W.: **Tysiąc lat dziejów Polski.** Wyd. 2. W-wa 1961 LSW s. 267-277.

Śląskie powstania w prozie, poezji i pieśni

(Wieczór literacki)

*Nie damy Śląska. Oto śpiew
Co dziś przez Polskę leci,
Za Górny Śląsk przelejem krew
My Polski wolne dzieci...*

(Na melodię „Roty“)

NARRATOR:

Szybko spadają kartki z kalendarza, szybko mija czas, szybko oddziela nas od lat, w których Ziemia Śląska spływała krwią najbardziej oddanych sprawie polskiej synów i córek. Krwią ludzi, którzy nie zaparli się swojej polskości, potrafili do końca walczyć z wielowickowym zalewem germanizacyjnym, składając na ołtarzu Ojczyzny swoje ofiary.

Toczono walkę o sprawę słuszną, o polskość prastarych polskich ziem. W tych zmaganiach towarzyszyła ludowi śląskiemu polska pieśń, która pozwoliła dotrwać do chwili obecnej wielu ludowym obrzędom, krzepiła w latach niewoli serca, a gdy przychodził moment chwycenia za broń, stawała się bojowym zawołaniem, symbolem wokół którego skupiały się serca najgłośniejsze bijące dla sprawy Polski“.

SPIEW:

Do bytomskich strzelców chłopców zaciągają (bis)

Nie jednej panience, nie jednej panience

Serca zasmucają (bis)

Nie smuć się dziewczyno, nie smuć sama siebie (bis)

Bo za roczek za dwa (bis)

Powrócę do Ciebie (bis)

A jak nie powrócę będę listy pisał (bis)

Ty będziesz czytała, ty będziesz płakała

Ja nie będę słyszał (bis)

NARRATOR:

Rok 1919 na Śląsku. Wzmagający się terror niemiecki wywołał gwałtowne protesty przeciwko samowoli i bezprawiu. Polityka monopolistów śląskich spychała ludność Śląska na dno nędzy społecznej. Element polski na Górnym Śląsku to w większości proletariats miast i wsi oraz biedota wiejska. Z drugiej strony: obszarnik, fabrykant, baron węglowy — to niemieccy Niemiec. Prześladowania językowe, usunięcie języka polskiego ze szkół, polityka codziennych szykan narodowościowych stwarzała sytuację, w której narastała świadomość narodowa.

RECYTATOR I:

*Czyn powstał wielki. Bo swą dłonią twardą
Zerwał odwieczny krzyżacki kaganiec
I z dumnym czołem w boje poszedł hardo
Śląski powstaniec.*

*Krew da i życie, a gdy trzeba będzie,
Bez wahań pójdzie na ostatni szaniec
Wbrew dyplomatom zwycięstwo zdobędzie
Śląski powstaniec.*

NARRATOR:

Długą i krwawą drogę od roku 1919 przebył robotnik śląski. Ludzie często nie znani z nazwiska poświęcili swe życie sprawie wyzwolenia narodowego i społecznego. Można tu wskazać nazwiska nauczyciela Piotra Niedurnego, zamordowanego przez bojówki niemieckie, lekarza katowickiego Mielęckiego, jednego z przywódców I Powstania — Grzegorzaka i innych.

W pierwszym powstaniu śląskim wybitną rolę odegrali działacze Komunistycznej Partii. Śląskimi powstańcom pomagali również kolejarze.

Pomimo, że powstanie upadło, nie upadł jednak duch walki. Oto jak śpiewali Ślązacy swoje pieśni.

SPIEW: *Hej Ślązacy, hej Polacy,
Nie traćmy otuchy,
Słynni przecież są Polacy
jako dzielne zuchy.
Hej hop zanućmy
Kłopoty porzućmy.
Ani wiary, ani mowy,
Nigdy nie rzucimy,
Taki śpiew nasz narodowy
W sprawie ślub czynimy.*

NARRATOR:

Rok 1920.

RECYTATOR II:

*I nie ustaniem w walce,
Siłę słuszności mamy
I mocą tej słuszności
Wytrwamy i wygramy.*

NARRATOR:

Ruszyli po raz drugi do boju w sierpniu 1920 roku. Pierwsze powstanie nie dało upragnionej wolności. Robotnik i chłop po raz drugi chwycili za broń. Stały w generalnym strajku hutę i fabryki. Robotnik śląski i chłop zamienili młot, kilof i sierp na karabin.

SPIEW: (lub recytacja)

*Jasne słonko za te czarne chmury
Nam się uchyliło
Ubdzdy powstańcy, śląscy bojownicy
Już idą na wojnę
Złączyli się do jednej brygady
Biją ich serca dziś,
Aby oswobodzić cały Górny Śląsk
i jego granice.*

*Na granicy Górnego Śląska
Jest tam przepaść wielka
Tam nie jedna, piękna
Panieczka śląska utraciła chłopca.*

NARRATOR:

Drugie powstanie nie dało też oczekiwanych rezultatów. Wprawdzie robotnicy wywalczyli podwyżką plac ale i ceny wzrosły. Rok 1921 przyniósł robotnikom nowe nieszczęście — klęskę bezrobocia i przymusowych „świętówek”. Protestowano przeciwko zwalnianiu robotników z pracy, walczono o złączenie Śląska z Macierzą, o podział ziemi obszarniczej.

Wynik plebiscytu w marcu 1921 zawiódł nadzieję polskiej ludności Górnego Śląska, wzmógł w niej gotowość czynnego zadokumentowania swego patriotyzmu. W nocy z 2 na 3 maja wybucha trzecie powstanie śląskie.

Program III Powstania Śląskiego zawarty jest w tym oto krótkim wierszu:

RECYTATOR I:

*Niech leje się krew, niech giną nam bracia,
Niech spali się dom nasz rodzinny
Niech wszystko zginie z naszego natarcia
Lecz niechby raz powstał świat inny.*

NARRATOR:

III Powstanie Śląskie zajmuje w dziejach Śląska miejsce szczególne i wyjątkowe. Trwało najdłużej, uczestniczyło w nim najwięcej ludzi i objęło największą część terytorium Górnego Śląska. Wszystkie trzy powstania Śląskie miały niewątpliwie poważny wpływ na postanowienie przyznające Polsce Śląsk, ale trzecie powstanie było atutem decydującym w tej walce.

Od pierwszej chwili powstańcy staczali zacięte walki z bojówkami niemieckimi. Góra świętej Anny była centralnym punktem ataku niemieckiego w drugiej fazie powstania.

RECYTATOR II:

*W grzechocie karabinów maszynowych
i wybuchach moździerzy,
w chmurze dymów i krzyku walczących
o wolność
drży Góra św. Anny
w okrutne i radosne dni
pierwszego powstania śląskiego
drugiego powstania śląskiego
trzeciego powstania śląskiego*

Po sześciuset latach

Śląsk się obudził

Śląsk powstał przeciw Niemcom.

chłop —

górnik —

hutnik —

kobieta —

lud —

jak rębacz przodowy

idący w ścianę węgla świdrami i dynamitem.

Skąd zrzucano najlepszych synów tej ziemi

za ich pragnienie wolności
za ich prawo do wolności
Na Górze
omroczonej niegdyś świętymi lasami dębów,
na starym uroczysku słowiańskim
opłukanym strugami ulew
strojnym cykaniem świerszczów
dźwiga się pamiątka
pierwszego powstania śląskiego
drugiego powstania śląskiego
trzeciego powstania śląskiego.

W odległych echach karabinów maszynowych
i dudnieniu moździerzy

Góra św. Anny
sięga pomnikiem chwały
pomnikiem pamięci
nowego życia
naszego życia

(Stefan Flukowski — Góra św. Anny“
z poematu „X. Dunikowski“)

NARRATOR:

Rozległe lasy między Kędzierzynom, Górą św. Anny i Sławęcicami, ciągnące się aż pod Rudzieniec i Ujazd pełne były bitewnych odgłosów. Gościńcami i drogami ciągnęły oddziały i tabory, na brzegach lasów i polach okolicznych po kilka godzin trzaskały strzały karabinowe i huczały armaty, w głębi lasów wybuchały krótkie krozyki i stukały strzały — dowody spotkania się nieprzyjacielskich patroli.

Trzeba dodać, że trzecie powstanie śląskie to nie tylko zmagania polskoniemieckie, to również walka śląskiej klasy robotniczej z kapitalizmem. Toczyła się ona o wyzwienie socjalne i tą sprawą jednoczyła wszystkich śląskich Polaków wykazujących w pamiętnych dniach przejawy bohaterstwa i niespotykanej ofiarności.

RECYTACJA ZBIOROWA:

Znaszli ten kraj?
Tam, gdzie kręta Odra płynie
Kraj — co z bogactw ziemi słynie,
gdzie za ciężką pracą wierny lud
w udziale bierze walkę i głód.
To śląska ziemia, Polski spragniona
i krwią powstańczą hojnie zroszona.

RECYTATOR III:

Symbolem walk powstańczych jest Góra św. Anny i Pomnik Czynu Powstańczego wyrity ręką największego, współczesnego rzeźbiarza polskiego Xawerego Dunikowskiego. Świeże kwiaty pod pomnikiem świadczą o tym iż pamięć o powstańcach śląskich i ich bohaterstwie jest w narodzie polskim żywa i wdzięczna.

NARRATOR:

Powstania śląskie przeszły do historii jako fakty niezwykle ważne w walce o społeczne i narodowe wyzwolenie tych ziem.

Mają one bogatą literaturę, odbiły się w pieśni, poezji legendzie. Nie

wszystkie nazwiska poległych wyrte są na marmurowych płytach, nie wszystkie mogły otaczane są opieką i pamięcią współczesnych.

Warto i trzeba zatem dziś w 50 rocznicę drugiego powstania śląskiego wrócić myślą do tamtych bohaterских dni, przypomnieć fakty i ludzi, którzy utworowali drogę do dni dzisiejszego Śląska.

RECYTATOR I:

W sercu Opola na placu Wolności wznoszony jest pomnik poświęcony bojownikom o wolność Śląska Opolskiego. Odsłonięcie pomnika nastąpi w tym roku, w wielką rocznicę powrotu Opolszczyzny do macierzystego pnia.

RECYTATOR II:

Opolski pomnik będzie symbolem wielowiekowych zmagania opolskiego ludu, o prawo do swej mowy, swej ziemi, do słowiańskiego obyczaju, do przeszlizanej śląskiej pieśniczki. Na jego kształt złoży się duma i odwaga rycerza Skarbka, ofiara glogowskich dzieci, owe bezcenne „Zwiastuny“, „Gwiaźdzdy“ czy kalendarze Miarki i Stalmacha naładowane polskością wiersze-granaty Jakuba Kani, jak i ta pieśń-symbol o Karolinie, co do Gogolina szła...

RECYTATOR III:

Idea pomnika zawiera w sobie tragedię i upór tego ludu, co nie dał po-grześć mowy, co przeżył wszelkie trudy pańszczyzny, co po trzykroć zrywał się przed pięćdziesięciu laty do heronicznej walki, w której twierdzą był próg każdej śląskiej chaty.

SPIEW:

*Na śląskiej granicy — murawa zielona
murawa zielona.*

A na tej murawie, a na tej zielonej

Chorągiew Czerwona

Chorągiew Czerwona

(Marsz Bytomskich Strzelców)

UWAGI METODYCZNE:

Uzupełnieniem wieczoru winna być wystawka książek traktująca o I, II i III-cim powstaniu śląskim. Jako tło do dekoracji można wykorzystać mapę Śląska z wyeksponowanymi miejscowościami, w których odbywały się walki (wykorzystać zasadę reprojekcji) a uzupełnieniem dekoracji może być również bukiet biało-czerwonych goździków w dużym cepehowskim flakonie.

Do recytacji wykorzystać recytatorów — laureatów konkursów, pieśni wykonać może chór szkolny lub innej placówki k.o.

Poszczególne obrazy tekstu mogą być ilustrowane przezręczkami „Powstania Śląskie“ — Kazimierza Zawiszy — W-wa 1960 r.

BIBLIOGRAFIA:

1. Malczewski K.: **Ze wspomnień śląskich.** W-wa 1958.
2. Hierowski Z.: **Śląsk walczący.** Poezję i pieśni. Katowice 1946.
3. **Pamiętniki Powstańców Śląskich.** T. 1. Katowice 1957. T. 2. Katowice 1961.
4. Widera A.: **Wierszem o Śląsku.** Antologia. Stalinogród 1956.
5. Jędruszczak T.: **Powstania śląskie.** Katowice 1959.
6. Popiołek K.: **Trzecie śląskie powstanie.** Katowice 1946.
7. Szafer I.: **Cień targowicy nad Śląskiem.** W-wa 1955.
8. Szewczyk W.: **Powstania śląskie 1919-1920-1921 r.** Katowice 1961 r.
9. Szewczyk W.: **Powstańczy apel.** Gawęda o trzech śląskich powstaniach. Katowice 1961.
10. Zieliński M.: **Położenie i walka górnośląskiego proletariatu w latach 1918-1922.** W-wa 1957.
11. Ziętek J.: **Powstańczy szlak.** Rozważania powstańcze. Katowice 1946.
12. **Kalendarz Opolski 1970 roku.**

Franciszek Machoczek

*Sekretarz Prezydium Powiatowej
Rady Narodowej w Rybniku.*

Problemy czytelnictwa w powiecie rybnickim żywo interesują rady narodowe

Dla uczczenia roku kulturalno-oświatowego 1969/70, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Rybniku zorganizowało w dniu 26. XI. 1969 w lokalu nowo otwartej, urządzonej w stylu regionalnym Gromadzkiej Biblioteki Publicznej w Palowicach, naradę przewodniczących miejskich i gromadzkich rad narodowych z terenu powiatu.

Tematem narady była praca bibliotek i problemy czytelnictwa w powiecie rybnickim.

Rozpoczynając naradę wygłosiłem referat, w którym zostały przedstawione główne zadania na rok kulturalno-oświatowy 1969/70. Zadania te ściśle wiążą się z obchodami XXV-lecia Polski Ludowej oraz realizacją uchwały V Zjazdu PZPR. W myśl kierunków i zadań w dziedzinie upowszechnienia kultury na bieżący rok kulturalno-oświatowy, prezydium rad narodowych powiatu rybnickiego powinny dokonać oceny współdziałania rad narodowych i zakładów pracy w świetle realizacji porozumienia Ministerstwa Kultury i Sztuki i CRZZ z dnia 2. II. 1963 r. W realizacji tego zadania poważna rola przypada bibliotekom, które winny aktywnie uczestniczyć w rozwijaniu zainteresowań intelektualnych, w upowszechnianiu wiedzy i podnoszeniu kwalifikacji zawodowych. Wraz ze zmianami sytuacji gospodarczej i aktywizacją społeczno-polityczną wsi polskiej wzrasta jej udział w życiu kulturalnym kraju.

W związku z tym w programie działania placówek kulturalno-oświatowych należy szerzej uwzględnić problematykę wsi; trzeba tworzyć wspólne programy i plany pracy obejmujące wszystkie placówki takie jak: biblioteki, punkty biblioteczne, koła gospodyń wiejskich, kluby itp. Niezbędne jest pełne zabezpieczenie przez prezydium rad narodowych środków finansowych na wyposażenie i remonty, konserwacje i działalność merytoryczną.

W roku 1970 winno się kontynuować rozwój sieci bibliotek (punkty biblioteczne) oraz zapewnić poprawę sytuacji lokalowej placówek jednoizbowych. Rady narodowe, aktyw społeczny powinny w większym aniżeli do tej pory stopniu korzystać z opracowanych projektów typowych budownictwa placówek kulturalno-oświatowych, dążyć do rozwoju społecznego ruchu budowy, do łączenia społecznych środków finansowych i materialnych z czynami i zobowiązaniami zakładów pracy oraz instytucji na rzecz rozwoju kultury.

W myśl wytycznych Ministerstwa Kultury i Sztuki, obecny rok kulturalno-oświatowy powinien przyczynić się do poprawy warunków materialnych i życia kulturalnego w środowisku, umocnienia roli rad narodowych jako głównego koordynatora pracy k-o, prowadzonej przez organizacje społeczne i stowarzyszenia regionalne zaangażowane w działalności k-o na wsi i w miastach.

Na podstawie dostarczonych materiałów z Powiatowej Biblioteki Publicznej w Rybniku, omówiono działalność bibliotek w poszczególnych miejscowościach, wyróżniając dobre, ale zwracając również uwagę na słabo pracujące biblioteki, którymi należy się bardziej zainteresować. Zaznaczono, że tam gdzie jest dobrze działająca rada narodowa, jest także dobrze prowadzona praca biblioteki. Ażeby biblioteka mogła dobrze pracować, muszą być stworzone odpowiednie warunki, a zatem odpowiednie lokale i urządzenia.

Podkreśliłem, że obecna narada nawiązuje do pierwszej tego typu, która odbyła się we wzorcowej bibliotece gromadzkiej w Brzeziu, na której przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej tow. Maksymilian Miłek zobowiązał przewodniczących terenowych rad narodowych do otoczenia większą opieką swoich placówek bibliotecznych, a przede wszystkim do stworzenia im odpowiednich warunków. Kontynuacja tych zobowiązań znalazła odbicie w postulatach przedwyborczych, a zatem postawiła zadanie nowym radom narodowym.

„Efekty „brzeskiej“ narady są widoczne, do czego przyczynił się również „Rybnicki Rok Bibliotek“. I tak: poza nowymi bibliotekami w dwóch gromadach, dokonano wymiany lokali na lepsze w Niedobczycach (z jednego pokoju na trzy z czytelnią), w Boguszowicach (z jednego pokoju na dwa z czytelnią) w Dębieńsku (z jednego pokoju na dwa z czytelnią), w Bełku (z bardzo nieodpowiedniego na duży z „kącikiem czytelnicy“), w Czernicy (z rudery na nowy lokal). Poprawiły się także warunki lokalowe bibliotek gromadzkich w Przyszowicach, Jankowicach, Lyskach i Wilczy. Wyliczono ponadto 7 gromad, w których zachodzi jeszcze konieczność wymiany lokali bibliotek. W tych to gromadach stwierdzono niedostateczne zainteresowanie tą sprawą przewodniczących rad narodowych.

Należy bezwarunkowo pomyśleć o wygospodarowaniu z nadwyżek budżetowych lub funduszu gromadzkiego środków finansowych na cele biblioteczne w gromadach. Wprawdzie sporadycznie, ale zdarzają się jeszcze wypadki niewykorzystania i tak już skromnego budżetu lub przeznaczania go na inne cele. Nie do pomyślenia jest, aby na obecnym etapie rozwoju naszych bibliotek, niektóre rady narodowe i ich prezydya wytwarzały nieprzyjającą, a czasem nawet nieprzyjazną atmosferę wokół bibliotek. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej zobowiązało Powiatową Bibliotekę Publiczną do stałego informowania zarówno o pozytywnych jak i negatywnych zjawiskach w terenie. Wysłane zalecenia, mające na celu poprawę istniejącego nieprawidłowego stanu rzeczy muszą być wykonywane. Podkreślono, że warunkiem otrzymania nagród i wyróżnień w organizowanych konkursach jest poprawa sytuacji lokalowej bibliotek.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna organizuje dla kierowników i instruktorów biblioteki powiatowej szkolenia wyjazdowe do innych województw, celem zapoznania ich z pracą bibliotek różnych regionów Polski. W czasie

tych wyjazdów stwierdza się, że wizytówką dobrej pracy rady narodowej i odpowiedniego poziomu kultury danego środowiska jest dobra i estetyczna placówka biblioteczna.

Narada niniejsza jest rozliczeniem z postanowień przyjętych swego czasu w Brzeziu. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej jest w posiadaniu dokładnych materiałów dostarczonych przez PBP, z których wynika, że niektóre gromady mają jeszcze wiele do nadrobienia w pozyskaniu zaplanowanej liczby czytelników. Materiały te świadczą i o tym, że nie zawsze przewodniczący należycie interesują się sprawą czytelnictwa, nie zawsze potrafią zainteresować nią komisje oświaty i kultury oraz zająć odpowiednie stanowisko na posiedzeniach Prezydium, w związku z czym wysłano pisma do poszczególnych prezydiów rad narodowych celem zwrócenia uwagi na zaistniałe niedociągnięcia.

Wszystkim nam wiadomo, że sprawa czytelnictwa i bibliotek jest w kregu zainteresowań Egzekutywy KP PZPR, a Sekretarz Propagandy KP PZPR jest osobiście zaangażowany w problemy czytelnictwa w naszym powiecie.

Wystąpienie kierowniczki PBP ob. Heleny Sakowskiej zobrazowało dokładniej pracę poszczególnych bibliotek oraz stosunek przewodniczących rad narodowych i ich prezydiów do spraw czytelnictwa. Wystąpienie to sprowokowało do dyskusji prawie wszystkich obecnych na naradzie. Tematyka dyskusji obracała się w sferze czysto roboczej i poparta została konkretnymi planami usunięcia istniejących jeszcze przeszkód i niedopatrzeń. Istnieją realne przesłanki do stwierdzenia, że narada wpłynie na dalsze polepszenie sytuacji w bibliotekach, pogłębienie i rozszerzenie czytelnictwa w powiecie, poprawy lokali, kadr i liczby czytelników.

Dalszym poważnym problemem w dyskusji była sprawa rezerw czytelnicych we wsiach należących do gromad zbiorowych, nie objętych oddziaływaniem biblioteki miejskiej lub gromadzkiej. Uczestnicy narady doszli do wniosku, że przydzielenie odpowiedniego lokalu jest warunkiem uzyskania funduszy z powiatu lub województwa na remonty i urządzenia.

Pod koniec narady każda wypowiedź uczestniczących w dyskusji została naświetlona przez kier. PBP przy jednoczesnym podaniu sposobów rozwiązania trudnych problemów. Wypadałoby zaznaczyć, że naświetlenie całości kształtu sytuacji bibliotek i stanu czytelnictwa wytworzyło atmosferę niesprawiedliwiania się a wysuwania konkretnych propozycji, zmierzających do zlikwidowania niedociągnięć, które zostały wykazane w czasie narady.

Miejsce narady unaocznilo wszystkim przewodniczącym możliwości i efekty prawidłowego działania, wynikiem którego jest piękna Biblioteka Gromadzka w Palowicach, urządzona wysiłkiem Powiatowej Biblioteki Publicznej przy współudziale Gromadzkiej Rady Narodowej. To zmobilizowało niektórych przewodniczących do zadeklarowania urządzenia jeszcze piękniejszych bibliotek w podległych im miastach i gromadach, a w pozostałych — do dążenia, aby wyrównać i zniwelować istniejące jeszcze dysproporcje.

Współpraca bibliotekarza gromadzkiego ze szkołą

Biblioteka gromadzka jest jedną z ważnych placówek kulturalnych w środowisku. W związku z tym na bibliotekarza spada ważne zadanie dotarcia z wartościową książką do największej masy czytelników, a przede wszystkim udostępnienia księgozbioru ludziom, którzy na codzień muszą z racji swego zawodu poszerzać i pogłębiać swoje wiadomości, rozbudzać coraz to nowe zainteresowania. Z takiej właśnie potrzeby zrodziła się moja współpraca ze szkołą ułatwiona tym, że sama jestem nauczycielką.

Zauważyłam wielką przydatność księgozbioru i różnych materiałów pomocniczych, jakie otrzymuje biblioteka gromadzka w pracy dydaktycznej i wychowawczej w szkole.

Pracę swą ujęłam w następujące ramy:

- współpraca z bibliotekarzem szkolnym,
- pozyskanie indywidualnych czytelników z grona nauczycielskiego,
- współpraca ze specjalistami przedmiotów nauczania,
- wykorzystanie książek w szkoleniu ideologicznym Rady Pedagogicznej,
- pedagogizacja rodziców,
- wykorzystanie księgozbioru gromadzkiej biblioteki w pracy z czytelnikiem dziecięcym.

a) Księgozbiór Biblioteki Gromadzkiej posiada pozycje, których nie spotyka się w bibliotekach szkolnych. W rozmowach z bibliotekarzem szkolnym informuję go o ciekawych nowych książkach, zapraszam do oglądnięcia i zaznajomienia się z księgozbiorem, by mógł zainteresowanego czytelnika skierować po potrzebną książkę do Biblioteki Gromadzkiej. Wspólnie organizujemy akcje jak np. wystawy, kolportaż książek, spotkania autorskie, zgaduj-zgadule, konkursy, wypożyczam materiały pomocnicze, ilustracje do gazetek tematycznych, płyty np. wspomnienia o Leninie nagrane na taśmie magnetofonowej itp. Wykonane nagrania z aktywnym bibliotecznym np. o Marii Curie-Skłodowskiej, o ciekawych książkach służyły jako pomoc naukowa przy opracowaniu odnośnej tematyki w poszczególnych klasach. Bibliotekarz szkolny interesuje się czytelnictwem dzieci w Bibliotece Gromadzkiej.

b) Wszyscy nauczyciele w naszej szkole są czytelnikami Biblioteki Gromadzkiej. Staram się poznać potrzeby koleżanek i kolegów, ich zainteresowania i podsuwam im książki dostosowane do wymagań. Młode matki chętnie czytają o wychowaniu dzieci, o zwalczaniu trudności wychowawczych, poszukują samouczków szycia, lektury na temat właściwego żywienia rodziny itp.

Książki o podanej tematyce zalegałyby półki biblioteki, a tak są w pełni wykorzystane. Świadczy to wszystko o potrzebie podsumowania lektury. Koledzy wyszukują książki z okresu okupacji, książki o treści zaangażowanej itp. i zadowoleni są, kiedy niejednokrotnie bez zapowiadania przynoszą im książki, o których słyszeli w recenzjach lub czytali w prasie nie sądząc, że dotrą do ich rąk w tak szybkim czasie.

c) Wdzięczne pole do współpracy ma bibliotekarz z nauczycielem przedmiotów specjalistycznych. Znajduje on zawsze coś dla siebie w zbiorach biblioteki, w nowościach. Oprócz książek popularnonaukowych z różnych dziedzin i książki beletrystyczne odbierane są z wielką radością. Niejednokrotnie służą jako pomoc naukowa w lekcjach. Odczytywane fragmenty, pokazywane ilustracje zaciekawiają młodzież przedmiotem i tematem lekcji. Młodzież zaczyna szukać podobnej literatury. Książki z zakresu majsterkowania są wspaniałą pomocą dla nauczyciela zajęć praktyczno-technicznych, a nauczyciele przedmiotów artystycznych znajdują też dla siebie godną lekturę. Nauczyciele historii, wychowania obywatelskiego mają duże możliwości wyszukiwania pomocniczego materiału do swoich przedmiotów.

d) Nauczycielstwo stale podnosi swoje kwalifikacje zawodowe i ideologiczne. Systematyczne szkolenia ideologiczne odbywają się w szkołach. I w naszej bibliotece znaleźliśmy pozycje potrzebne do referatów na tematy z zakresu wychowania, nauczania i światopoglądowe. W sprawozdaniach z czytelnictwa indywidualnego często figurują pozycje wypożyczane z Biblioteki Gromadzkiej.

e) Do jednego z zadań szkoły należy prowadzenie pedagogizacji rodziców na ogólnych zebraniach lub w poszczególnych klasach. I tu niejednokrotnie dużą pomocą służą książki z Biblioteki Gromadzkiej, przedyskutowane uprzednio na Radzie Pedagogicznej w ramach szkolenia ideologicznego, lub specjalnie przygotowane na zebrania rodziców w formie referatu lub też do dyskusji.

Tematy dotychczas poruszane interesowały rodziców, o czym świadczy zapotrzebowanie na daną książkę i wypożyczenie jej z biblioteki. Rodzice toczyli ciekawe dyskusje konfrontujące swoje postępowanie z podanymi wzorami, doszukując się niepowodzeń, znajdując odpowiedź na dręczące wątpliwości.

f) Młodzież szkolna chętnie uczęszcza do Biblioteki Gromadzkiej. Pociągają ją wolny dostęp do półek, który pozwala poszperać i wybrać wartościową i poszukiwaną książkę.

Często młodzież przychodzi po materiał pomocniczy do referatów, gazetek, uroczystości. Układa zestaw potrzebnej lektury do wybranego tematu czy to z historii czy wychowania obywatelskiego, zabiera pozycje do klasowej wydzielonej biblioteczki zainteresowań i korzysta z lektury bez ograniczeń i specjalnych zachodów.

W podsumowaniu czytelnictwa młodzieży szkolnej na konferencjach Rady Pedagogicznej liczy się także czytelnictwo w Gromadzkiej Bibliotece. Za całość otrzymują uczniowie nagrody na końcu roku.

Reasumując bardzo ogólne uwagi o współpracy bibliotekarza Gromadzkiej Biblioteki ze szkołą, chciałabym stwierdzić, że przynosi ona obu stronom duże korzyści. Bibliotekarz cieszy się, że cenne materiały i książki nie leżą na półkach, ale służą i tym, do których w pierwszej kolejności powinny dotrzeć dobre, poszukiwane książki. Biblioteka w jakimś stopniu spełnia swoje zadanie płynące z rangi placówki kulturalnej.

Wykaz (częściowy) lektury wykorzystanej we współpracy bibliotekarza gromadzkiego ze szkołą

1. Ideologia i światopogląd w wychowaniu.
 2. Polska (w wydaniu albumowym).
 3. 25 lat gospodarki Polski Ludowej.
 4. Gomułka W.: Z kart naszej historii.
 5. Gomułka W.: O naszej Partii.
 6. Gomułka W.: O problemie niemieckim.
 7. Seria o miejscu zdarzeń historycznych.
 8. Łastik S.: Trudni rodzice.
 9. Domańska B.: Trudny wiek?
 10. Rudniański J.: Uczeń w domu.
 11. Bielicka I.: Rozmowy o rodzicach i dzieciach.
 12. Lesiak Z.: Nim zabrzmi pierwszy dwonek.
 13. Hansen A.: O sztuce wypoczynku.
 14. Słodowy A.: To wcale nie trudne.
 15. Azembski M.: Inny świat.
 16. Jaszurki G.: Z polityki niedostatecznie.
 17. Szybowska M.: Konopnicka jakiej nie znamy.
 18. Bajerowa A.: Domowy poradnik kroju.
- Inne materiały: „Nowe książki”, Książki dla ciebie. Pomagamy sobie w pracy. Płyty. Ilustracje. Nagrania.
-

Rocznice kulturalne 1970 roku

Rok 1970 obfituje w liczne rocznice, które obchodzić się będzie na całym świecie. Uczczeni zostaną ludzie zasłużeni dla rozwoju duchowego ludzkości: kompozytorzy, pisarze, malarze, odtwórcy muzyki. Warto o nich pamiętać również w pracy naszych bibliotek.

W ramach ogólnoswiatowych rocznic organizowane będą w wielu krajach obchody 200-lecia urodzin jednego z największych geniuszów muzycznych. **Ludwika van Beethovena**. Na czołowych estradach koncertowych rozbrzmiewać będą jego wspaniałe dzieła. Uroczysty charakter mieć będą obchody rocznicowe w rodzinnym mieście kompozytora — Bonn.

Obchodzona będzie też 100 rocznica urodzin wiedeńskiego mistrza melodii operetkowej — **Franciszka Lehara**. Wiedeń, Budapeszt, Paryż, Moskwa, Berlin — przygotowują w związku z tym wznowienia i nowe inscenizacje „Wesołej wdówki“, „Hrabiego Luksemburga“, „Miłości cygańskiej“ i innych operetek Lehara.

Wydarzeniem muzycznym staną się uroczystości 200 rocznicy śmierci **Giuseppe Tartiniego**, drugiego — obok **Arcangelo Corellego** — włoskiego klasyka gry skrzypcowej, mistrza kompozycji polifonicznej i homofonicznej, twórcy około 150 sonat i 140 koncertów.

W 1970 r. przypada: 160 rocznica urodzin **Fryderyka Chopina**, 130 rocznica urodzin **Piotra Czajkowskiego**, 80 — śmierci **Cesara Francka** — wybitnego kompozytora francuskiego, 80 — urodzin jednego z największych tenorów świata — **Beniamina Gigli**.

Polski świat muzyczny uczci pamięć **Emila Młynarskiego** w związku z setną rocznicą jego urodzin. Będzie to znakomita okazja do przypomnienia zasług E. Młynarskiego, jako kompozytora, dyrygenta, dyrektora Opery Warszawskiej, propagatora muzyki i repertuaru wagnerowskiego na stołecznej scenie.

W 1970 roku przypada 100 rocznica urodzin **Iwana Bunina** — poety i prozaika rosyjskiego, laureata Nagrody Nobla. Dużym wydarzeniem zwłaszcza dla miłośników literatury „płaszczka i szpada”, będzie stulecie śmierci **Aleksandra Dumasa** — ojca. W ramach obchodów przypomniane zostaną m.in. zekranizowane dzieła A. Dumasa: „Hrabia Monte Christo”, „Królowa Margot”, „Trzej muszkieterowie”.

Pół tysiąca lat upływa od śmierci **Thomasa Malory** — pisarza angielskiego, autora sławnego dzieła „Śmierć Artura” — zbioru legend o królu Arturze i rycerzach okrągłego stołu. Przechył stulecia dzieło to było niezastąpionym źródłem arturowskich wątków dla pisarzy całego świata.

Postępowy świat czcił też będzie 100 rocznicę śmierci **Aleksandra Hercena**, wybitnego rosyjskiego pisarza, działacza rewolucyjnego, filozofa, obrońcy ludów uciskanych. Naród nasz rocznicę tę obchodził będzie ze szczególnym pietyzmem bowiem Aleksander Herceń należał do największych przywódców Polski i Polaków czemu dawał wyraz w dziełach i działalności rewolucyjnej.

Czeska kultura ma w 1970 roku aż dwie ważne rocznice: 150-lecie urodzin prekursorski czeskiego realizmu — **Bożeny Nemcowej** oraz setną śmierci **Karela Erbena** — głównego twórcy tradycji rewolucyjnej w literaturze narodowej.

Bardzo okazałe zapowiadają się uroczystości związane z 250 rocznicą urodzin pisarza i krytyka włoskiego **Carlo Gozziego**. Jego dzieła, stały się natchnieniem dla wielu późniejszych twórców, m.in. Brechta, Prokofiewa. Przypomnijmy chociażby „Miłość do trzech pomarańczy” i „Księżniczkę Turandot”.

W wielu krajach odbywać się będą obchody 150 rocznicy śmierci klasycznego poety wietnamskiego **Nguyen Du**, autora najpopularniejszego w tym kraju dzieła „Klejnot z Nefrytu”. Obchody rocznicowe staną się symbolicznym dowodem uznania dla tradycji kulturalnej tego bohaterskiego narodu.

W tym roku przypada też 250 rocznica — szczególnie bliska warszawiakom — urodzin nadwornego malarza Stanisława Augusta — **Canaletta**. Rocznica ta przypada w roku 25-lecia powojennej odbudowy stolicy Polski. Canaletto jego „fotograficzne” pejzaże Warszawy, pozwoliły odtworzyć w dawnym kształcie niejedną obiekt zabytkowej architektury, zniszczony przez okupanta.

Mala mechanizacja wkracza do bibliotek

Wszyscy, nawet ci, którzy do bibliotek zaglądną rzadko, wiedzą, iż bibliotekarze nasi dużo czasu tracą na tzw. katalogowanie. W dużych bibliotekach wypisuje się katalogowych kart nie tylko setki, lecz tysiące. Pomysł mgr Stanisława Krzywickiego, zastępcy dyr. Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Stanisława Staszica w Szczecinie, polegający na mechanizacji tego pracochłonnego odcinka pracy bibliotecznej, wydaje się więc bardzo cenny. Skonstruował on urządzenie, które z jednej woskowej matrycy daje ponad 100 kart katalogowych. Urządzenie uzyskało wysoką ocenę bibliotecznej i już od ponad pół roku zdaje praktyczny egzamin. Jego głównym efektem jest skierowanie 10 bibliotekarzy, zajmujących się dotąd katalogowaniem, do pracy w innych działach. Urządzeniem jak informuje Polska Agencja Prasowa zainteresowały się niemal wszystkie biblioteki w kraju. Niestety, nikt jeszcze nie zainteresował się jego masową produkcją.

Janina Kościów

WiMBP — Opole

Kartki z wielkiej budowy czyli rzecz o PiMBP w Koźlu

Zarzucać mi z pewnością, że PiMBP w Koźlu to nie Nowa Huta, nie Płock i nie Turoszów. Skąd taki tytuł? Kiedy pogasły błyski lamp sprawozdawców telewizyjnych i prasowych, popatrzyłam na postać Stefy Smajek, kierowniczkę placówki, przymierzając do tego okazałego trzypiętrowego budynku mieszczącego w sobie jedną z najnowocześniejszych bibliotek na Opolszczyźnie i nie mogłam uwierzyć, że podolała tym wszystkim trudom. Dla niej będzie to zawsze wielka budowa. . .

Stefa jest krucha, kobieca i nie pasuje na bohatera. Ma w sobie jednak siłę, wytrwałość i upór, gdy idzie o sprawy wielkiej wagi. Reprezentuje ona zresztą nie jednostkowe zajwisko. Taka jest społeczność bibliotekarzy. Tych długoletnich z prawdziwego zdarzenia, którzy znają swoje miejsce i nie chcą go zmieniać. Są słabi i silni zarazem. Dla książki zrobią wiele. . . Przebijać się w życiu nie umieją.

Przyjechała do Polski w 1957 roku z ostatnią repatriacyjną grupą Polaków ze Związku Radzieckiego. I choć była już fachowcem kierownikiem Powiatowej i Miejskiej Biblioteki dla Dzieci i Młodzieży w Iwano-Frankowie — choć miała ukończone technikum kulturalno-oświatowe we Lwowie — tu od zawodu dzieliła ją bariera językowa. Miała wtedy 24 lata i umiała jedynie dwa słowa po polsku. Dzień dobry i do widzenia. Ówczesna kierowniczka PiMBP, Ewa Urbiczek, wykorzystwała jej fachowe przygotowanie i poleciła organizację oddziału dziecięcego. W rok później wysłano ją do Mekki bibliotekarstwa polskiego — Jarocina i tam zdobyła kwalifikacje instruktora. Dziś tylko jej z lekka śpiewny akcent zdradza te trudności językowe.

Ale było ciężko, bardzo ciężko-wzdycha. Prowadzano mnie po bibliotece i pokazywano różne sprzęty i urządzenia. Co to jest? pytano. Systematyczny katalog odpowiadała prawie ze łzami. Życie prywatne nie układało się jej najlepiej. Jeszcze ślubny strój nie stracił swej świeżości — a już została wdową z małym trzymiesięcznym synkiem. Pozostał jej mały Józio — już Opolanin.

Od lipca 1961 roku jest już kierownikiem biblioteki w Koźlu i pozyскуje sobie z miejsca przychylność władz, swoją pracowitością, wiedzą, umiejętnością współżycia z ludźmi i energią, której pozornie nie można się u niej dopatrzeć.

Siedzę w eleganckim gabinecie kierowniczkę przypominającym trochę 19-wieczny salonik i pytam po koleżeńsku. Stefa — powiedz jak to się zaczęło? Ku memu przerażeniu wyciąga stosy teczek, segregatorów, projektów, planów i ze znanstwem inżyniera zaczyna objaśniać. . .

Najpierw w 1963 r. ekspertyza stropów starej biblioteki wykazała, że grozi zawalenie. Wobec tego przeniesiono bibliotekę do pomieszczeń zastępczych w trzy różne rejony miasta. Czytelnię w ogóle zamknięto i zaczęto szukać wyjścia z tej naprawdę trudnej sytuacji. Innego lokalu na tak dużą placówkę w Koźlu nie było. Jedyne wyjście — przybudować. Dyskusje trwały cały 1965 rok. Podjął się przebudowy Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych i zlecił Kędzierzyńskiemu Biuru Projektów — dokumentację biblioteki.

Przejął sprawę budowy biblioteki w swoje ręce inż. architekt A. Gocz i z miejsca skontaktował się ze mną w sprawie normatywów biblioteczných. Miał to być projekt budowy dla 25 tysięcznego miasta. A ja zaczęłam marzyć o bibliotece pięknej, nowoczesnej funkcjonalnej i dużej. Marzenia te poparte literaturą fachową przekazywałam inż. Goczowi w częstych naszych kontaktach. Pomogła mi bardzo kursokonferencja w Nowym Tomysłu na temat budownictwa bibliotecznego. Pojechałam tam z gotowym już projektem.

Dawny dwupiętrowy budynek był stanowczo za mały. Zaprojektowano trzecie piętro. Tam w Nowym Tomysłu wizytator, F. Sedlaczek obejrzał nasz projekt i zwrócił go bez większych zastrzeżeń. Przedstawiałam go po powrocie władzom powiatowym i miejskim. Inwestorem nadal był MZBM w Koźlu — PPRB — wykonawcą. Ale biblioteka jeszcze „stała” tylko w marzeniach kierowniczkich. Wielka budowa porwała ją bez reszty. Trudności piętrzyły się z każdym dniem. Trzecie piętro przewyższało nieco otaczające rynek kamieniczki. Konieczna była zgoda Wojewódzkiej Pracowni Urbanistycznej. W końcu zgodzono się.

W Głogowie na seminarium wyjazdowym zobaczyła nowoczesne regały. Muszę mieć takie lub jeszcze ładniejsze. Biuro Projektów w „Azotach” na podstawie dostarczonej literatury wykonało projekty mebli i wystrój wnętrza. (Inż. Architekt St. Potocki, artysta plastyk Agnieszka Chwalibóg). A potem zaczęto szukać wykonawcy. Do Poznania pojechał w tej sprawie sam wiceprzewodniczący PRN Liszka, którego można było zawsze spotkać na budowie. Teraz zaczęły się jazdy, niekończące pertraktacje z różnymi instytucjami, których nie sposób tu wymienić. Spisałam te handlowo-turystyczne peregrynacje na 5 kartkach i nie chcę nimi nużyć czytelników. Kwestia pieniędzy odgrywała pierwszorzędną rolę. Same meble miały kosztować pół miliona złotych. Wreszcie po penetracji innych województw znaleziono wykonawcę na miejscu. Był nim świetny rzemieślnik, Andrzej Faferek z Budkowie Starych. Regały podjął się wykonać WZGS w Opolu. Opolscy fachowcy dobrze wywiązali się ze swych obowiązków. Meble są trwałe, ładne i nowoczesne.

I teraz przeżyłam najdramatyczniejszy moment wspomina Stefa. Trzeba było już, natychmiast podpisać umowy z wykonawcami, a pieniędzy w budżecie nie było. Wierzyłam tylko, że je dostanę! Miałam za sobą oba prezydium, miałam obietnice WRN-u. Podpisałam — ale to było ryzyko... Prawie milion!

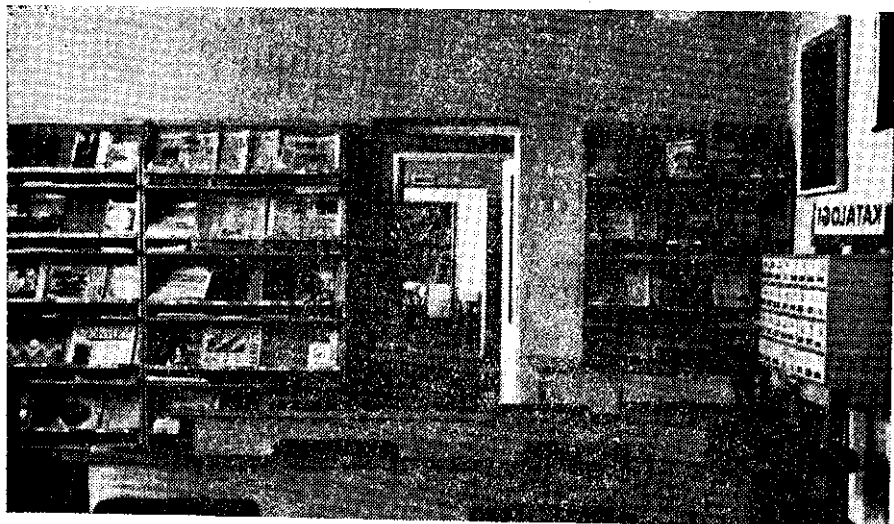
Zaczął się trzeci rok budowy. Z potulnej Stefy nieśmiałej i jakby zażenowanej, wyrósł dyplomata. Gdzie trzeba — prosiła uśmiechała się wdzięcznie i zniewlająco, obiecywała, załatwiona odmownie raz, szła drugi, trzeci i piąty. Nawiażywała coraz to nowe znajomości i kontakty i jeździła, jeździła w nieskończoność.

Dwa grube segregatory pism są odbiciem tych lat. Ile posiedzeń, ile wyjazdów? Kto by to zliczył!

Dopiero w grudniu WRN dofinansowała Bibliotekę 300 tys. na regały.

Stopniowo zaczęto myśleć o zakończeniu budowy i ustalać terminy otwarcia. Było ich trzy. Obchody Dni Koźła, 22 Lipca 1968 r., V Zjazd Partii.

W rezultacie Bibliotekę otwarto dopiero 23 września 1969 roku na rozpoczęcie Roku Kulturalno-Oświatowego. Wykonawcy wcześniej nie zdążyli,

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Koźlu — w nowej szacie. Na zdjęciu górnym — czytelnia dla dorosłych. U dołu — czytelników zapraszają udostępnione zbiory książek. Wzorowy ich układ oraz informacja w poważnym stopniu wyręczają bibliotekarki.

była awaria pieca, komplikowały się sprawy techniczne. Ostateczna faza — urządzenie biblioteki była dla kierowniczk, personelu, władz miejskich i powiatowych okresem wytężonej pracy. A czytelnicy dopingowali, domagali się otwarcia nowego obiektu. Czekali cierpliwie, ale zbyt długo.

Na seminarium wojewódzkim Dyrektor WiMBP zaapelował do bibliotekarzy o pomoc fachową dla Koźła. Zgłoszeń było dużo. Dział Instrukcyjno-Metodyczny dyrygował całością. Zdobycie chodników, firanek, drobiazgów okazało się trudniejsze niż budowa. Czwartą kwartał! Sklepy zapotrzebowane instytucje miały już wyczerpane limity. A otwarcia nie można już odwlekać! Pomogli bibliotekarze z Nysy, Namysłowa, Opola. Siegano do swego długoletniego doświadczenia, wertowano literaturę, zdjęcia, ilustracje. Nieraz już urządzony pokój przedstawiono, aby było lepiej, bardziej funkcjonalnie.

Wystrój wnętrza nastęrczał wiele trudności. Poradzono sobie i z tym. Dywany i chodniki pasują do mebli, do koloru ścian. Całość stwarza wrażenie spokoju, ładu, przytulności i harmonii. Każdy krok tłumiąc chodniki, światło mlecznych lamp łagodzi kontury mebli, a światło zatracą swą ostrość poprzez biel firanek. Całość od pierwszego do trzeciego piętra ozdobiona oryginalnymi obrazami i doskonałą grafiką opolskiego środowiska plastycznego — Buckiego, Rachwałskiego, Buczyńskiego, Maxa, Chudego. Obrazy — to dar Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Społeczeństwo Koźła ma piękną placówkę. Przychodzą tu zresztą nie tylko, aby czytać. Przychodzą, aby obejrzeć, zobaczyć, a przy okazji zapisać się do Biblioteki. Są dumni. Sława koziełskiej biblioteki sięga już daleko poza Opolszczyznę. W złotej księdze są takie napisy. „Nie widziałem jeszcze tak dobrze wyposażonej biblioteki. Życzę jej dalszego rozwoju”. Fr. Hawranek. „Zazdroszczę moim kolegom, którzy mogą korzystać z tak mądre zorganizowanego i w miły sposób prowadzonego Zakładu jak wasza PiMBP” Dr F. Mleczko.

Jeżdżą oglądać bibliotekarze z całego województwa. Przychodzą dorośli i dzieci. A Stefa? Zapomniała o trudach budowy, z dumą i radością oprowadza po bibliotece. Wydrukowany na otwarcie folder ułatwia poruszanie się po tym dużym gmachu. Mnie też został jeszcze tylko spacer po piętrach. Znam bibliotekę z okresu budowy. Teraz, na ostateczny jej kształt rzucam świeże spojrzenie.

Pierwsze piętro — wypożyczalnia dla dorosłych przypomina swym ogromem halę fabryczną: nowoczesne regały, dobrze objaśniony księgozbiór. Dyżurna siedzi w swej łóży i jak generał spogląda na czytelników. Od czasu do czasu cicho zabrzączy telefon. To czytelnicy korzystają z rozmów telefonicznych.

Opuszczam pierwsze piętro pod dużym wrażeniem, a na drugim czekają nowe niespodzianki. Czytelnia. Obszerna, jasna z dobrze dobranym księgozbiorem podręcznym, bezszeleśną obsługą, zapleczem z czasopismami. Druga strona piętra to bajkowy świat dzieci. Sala filmowa, czytelnia, wypożyczalnia, z regałami przystosowanymi dla małego czytelnika. Obie części dzieli hall służący za salę wystawową i palarnię.

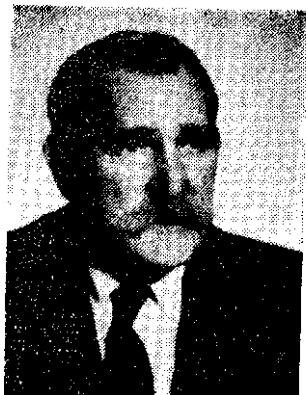
III piętro to gabinet marksizmu-leninizmu — pierwszy w województwie z księgozbiorem podręcznym, czasopismami bieżącymi i dawnymi, odrębnym katalogiem, wygodnym stołem do pracy. Korzystają z niego często słuchacze WUML-u. Już przygotowana na niespodzianki wchodzę do działu instrukcyjno-metodycznego wyposażonego w bogaty sprzęt audiowizualny — również dar WiMBP, z wygodnymi stanowiskami pracy dla instruktorów. Rzucam jeszcze okiem na dział opracowania z katalogiem centralnym, pokój gospodarczy, sekretariat i kończę zwiedzanie z uczuciem radości.

Ta biblioteka może stanowić dumę Koźła i jego władz jak i władz wojewódzkich. Skupia ona teraz całość życia kulturalno-oświatowego. Koźle ma swój medal wybity z okazji 800 lecia — ma swoją Bibliotekę. Opolszczyzna ma co pokazać. Za kilka lat wyrosną nowe Biblioteki. Będzie renesansowy Rogów, będzie Olesno i Namysłów. Wyrosną na tych budowach mocni ludzie, dobrzy fachowcy. Mamy takich bibliotekarzy i to jest nasz największy kapitał. Patrzmy zatem z ufnością w drugie 25-lecie PRL. Nie na darmo przyszliśmy tu i zostaliśmy...

Antoni Badura

PiMBP — Tarnowskie Góry

25 lat bibliotek publicznych w powiecie tarnogórskim

Jan Miłowanow

Działalność bibliotek w powiecie tarnogórskim w Polsce Ludowej rozpoczęła się niemal od pierwszych chwil wyzwolenia tej ziemi spod okupacji hitlerowskiej.

Już w lutym 1945 r., podczas gdy na pozostałych terenach dzisiejszego województwa katowickiego szalała jeszcze wojna, działający wówczas Komitet Kultury i Oświaty podejmuje decyzję o zorganizowaniu bibliotek. Komitet ten wydaje odezwę do mieszkańców powiatu w sprawie przekazywania książek prywatnych wzgl. TCL-owskich bibliotekom.

Akcja ta dała pozytywne wyniki. Zebrano wówczas 5531 książek. Były to resztki drukowanego słowa polskiego uchronione od

zagłady przez społeczeństwo, które stały się zalążkiem przyszłego księgozbioru bibliotek publicznych.

Duży księgozbiór ocalał dzięki ukryciu go przed zniszczeniem przez **Jana Miłowanowa**, byłego kierownika biblioteki TCL w Tarnowskich Górach, którą prowadził nieprzerwanie od 1925 r. aż do wybuchu wojny. On też po wyzwoleniu ziemi tarnogórskiej zbierał i zabezpieczał ocalałe książki polskie. Jemu miejscowe społeczeństwo powierzyło kierownictwo pierwszej powstałej po wojnie biblioteki TCL, a później MBP w Tarnowskich Górach. Funkcję tę pełnił do roku 1952. Po nim kierownictwo przejęła **Irena Szeja**.

5 lipca 1945 r. powołana została do życia Powiatowa Biblioteka Publiczna w Tarnowskich Górach. Głównym jej zadaniem w pierwszych latach po wojnie było zorganizowanie czytelnictwa w powiecie.

Pierwszym kierownikiem PBP została **Zofia Dobrzańska**. Od stycznia 1949 r. miejsce jej zajął **Józef Biskup**. W latach jego kierownictwa nastąpił znaczny rozwój zarówno PBP jak i placówek terenowych.

Kolejnymi jego następcami byli: **Gertruda Loskot** — od 1. 7. 1953 — 31. 7. 1953, **Teresa Dudkiewicz** — od 1. 8. 1953 — 31. 3. 1954.

W roku 1955, 11 listopada, uchwałą Prezydium Powiatowej Rady Narodowej nr 49/297 połączono MBP i PBP w jedną placówkę organizacyjną: Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną w Tarnowskich Górach. Kierownictwo połączonej pla-

cówki powierzono **Antoniemu Badurze**.

W pierwszym roku po wojnie oprócz PBP w powiecie działało 5 bibliotek gminnych, 3 biblioteki TCL: w Piekarach Śl., Radzionkowie i Tarnowskich Górach oraz 5 punktów bibliotecznych.

Właściwe warunki rozwoju bibliotek stworzył dekret o bibliotekach wydany w kwietniu 1946 r. Na mocy tego dekretu i lutego 1947 r. powołany zostaje Powiatowy Komitet Biblioteczny i od tego czasu rozpoczyna się planowy rozwój bibliotek w powiecie tarnogórskim, który ilustruje poniższa tabela:

Rok	Bibliotek gminnych + PBP	TCL	MBP	MBP Filie	Łącznie bibliot.	Punkty bibliot.
1945	6	3	—	—	9	5
1950	14	—	4	—	18	31
1955	14	OBP	4	—	18	44
1960	10	8	3	—	21	31
1965	12	6	5	—	23	28
1968	13	5	6	5	29	28

Wahania w stanie ilościowym liczby bibliotek w latach 1955-60 spowodowane zostały zmianą systemu administracyjnego; w okresie tym powstały Osiedlowe Biblioteki Publiczne. Malejąca liczba bibliotek osiedlowych na przestrzeni ostatnich lat wynika z przejścia osiedli do rzędu miast.

Powiat tarnogórski od 1967 r. posiada pełną sieć bibliotek. Od roku 1966 datuje się rozwój filii miejskich. Sieć bibliotek, mimo że jest pełna, to jednak jest niewystarczająca z uwagi na gęstość zaludnienia. Na jedną bibliotekę w powiecie przypada 6300 mieszkańców, a na jednego bibliotekarza w pełnym wymiarze godzin 6500 mieszkańców.

Stan lokalowy bibliotek obecnie uznać można jako zadowalający. Szereg bibliotek do niedawna jeszcze posiadało opłakane warunki bytowe. (Do takich należała m.in. GBP w Reptach Śl. i Tapkowicach,

OBP w Nakle Śl., MBP w Brzezi-
nach).

Dużą poprawę warunków bytowych bibliotek przyniosło ogłoszone w 1966 r. przez Prezydium WRN w Katowicach współzawodnictwo pod hasłem: "Rok bibliotek i czytelnictwa". W grupie prezydiów powiatowych rad narodowych, powiat tarnogórski otrzymał wtedy II nagrodę w wysokości 25.000 zł właśnie za poprawę stanu lokalowego bibliotek. Współzawodnictwo to przyniosło bibliotekom dodatkową kwotę 428.100 zł na remonty i zmiany w wyposażeniu oraz 272 m² dodatkowego metrażu.

W bibliotekach publicznych powiatu tarnogórskiego zatrudnionych jest obecnie 40 pracowników działalności podstawowej, w tym 22 etatowych i 18 ryczałtowych.

Na przestrzeni omawianego okresu dokonano 84 zmian na stanowiskach kierowników bibliotek. Tak duża

plynność kadr odbijała się na pracy bibliotek i nie wpływała dodatnio na podnoszenie ich rangi w środowisku.

W grupie bibliotekarzy powiatu tarnogórskiego jest jednak zespół ludzi ofiarnych, zasłużonych społeczników, którzy zawód swój cenią i swą postawą przyczyniają się do rozwoju czytelnictwa na tym terenie. Od pierwszych lat po wyzwoleniu pracują: **Wanda Kurcowa** — kier. MBP w Brzezinach Śl., (od 1945 r.), **Anna Czesak** — kier. OBP w Zbrosławicach (od 1946 r.), **Elżbieta Panda** kier. OBP w Reptach Śl., (od 1949 r.), **Irena Szeja** — prac. PiMBP w Tarn. Górach (od 1950).

W chwili obecnej kadra bibliotekarska jest ustabilizowana. Na 40 pracowników średnie wykształcenie posiada 25.

O rozwoju czytelnictwa w 25-leciu świadczy liczba czytelników i wypożyczeń. Podstawą rozwoju czytelnictwa jest jednak księgozbiór. Z tym ostatnim nie jest jeszcze najlepiej w powiecie tarnogórskim, mimo iż fundusze na zakup książek z roku na rok wzrastają, powiat tarnogórski nie osiągnął do tej pory wymaganego minimum 1 książki na 1 mieszkańca.

Księgozbiory bibliotek powiatu tarnogórskiego są systematycznie aktualizowane. W ostatnich latach szczególnie nacisk kładzie się na zwiększenie księgozbiorów podręcznych w bibliotekach. PiMBP w Tarnowskich Górach posiada znaczne zbiory literatury regionalnej. Są wśród nich bardzo rzadkie i cenne pozycje naukowe. Wzrost księgozbiorów jak i czytelnictwa najlepiej zobrazuje poniższa tabela:

Rok	Księgozbiór	Czytelnicy	Wypożyczenia
1945	5.531	1.486	34.114
1950	44.523	4.988	152.366
1955	88.636	12.350	250.315
1960	121.726	11.640	275.397
1965	132.543	15.348	333.612
1968	155.857	19.291	396.594

W okresie 25-lecia swej działalności biblioteki powiatu tarnogórskiego przyczyniły się wybitnie do zaktywizowania kulturalnego miejscowego społeczeństwa.

PiMBP, jak biblioteki terenowe, współpracują z kołami ZMS i ZMW, organizują spotkania z literatami. Dobrze układa się współpraca PiMBP ze Stowarzyszeniem Miłośników Ziemi Tarnogórskiej. Przejawia się ona m.in. w gromadzeniu przez PiMBP książek dot. ziemi tarnogórskiej, pomocy w organizowaniu „Dni

Gwarków“. Od roku 1961 PiMBP rozwinęła szeroką współpracę z redakcją miejscowego pisma „Gwarek Tarnogórski“.

Podsumowując 25-letni dorobek bibliotek publicznych powiatu tarnogórskich stwierdzić należy, że jest on na wszystkich odcinkach pracy bibliotecznej poważny i napawający dumą.

Osiągnięte wyniki możliwe były jedynie w warunkach jakie stworzyła kulturze i czytelnictwu Polska Ludowa.

Spotkania literackie członków opolskiego Oddziału ZLP

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu organizuje od wielu lat spotkania autorskie z przedstawicielami opolskiego środowiska literackiego. Dotychczas autorzy na spotkaniach z czytelnikami najczęściej prezentowali swój dorobek literacki, co przyczyniło się niewątpliwie do upowszechnienia ich twórczości. Celem zaznajomienia czytelników z szerszym wachlarzem zagadnień literackich i kulturalnych, opolski oddział Związku Literatów Polskich na wniosek Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej przygotował zestaw tematów, o których literaci będą mówić na wieczorach autorskich.

Sądzymy, że ta forma kontaktów pisarzy z czytelnikami przyczyni się nie tylko do lepszego poznania twórczości poszczególnych autorów lecz także do popularyzacji literatury o różnych problemach życia społecznego. Bibliotekom zaś da możliwość dostosowania tematów do potrzeb i zainteresowań poszczególnych środowisk.

TEMATYKA SPOTKAŃ:

Zbyszko Bednorz

1. Pisarstwo ludowe na Śląsku — dawniej i dziś.
2. Odra w literaturze polskiej.
3. Rozdzieński, Gdaczusz, Bock — trzej wybitni przedstawiciele literatury polskiej na Śląsku w wieku XVII.
4. Polskie życie literacko-kulturalne na Śląsku w wieku XIX w zwierciadle prasy.
5. Od Lompy do Jaronia — prezentacja najwybitniejszych pisarzy polskich na Śląsku wieku XIX i XX.
6. Wielki temat odzyskany — współczesna literatura wobec Ziem Zachodnich.

Stefan Chmielnicki

1. Dzieje fraszki polskiej.
2. Blaski i cienie warsztatu pisarskiego.

Nina Gramat-Kracherowa

1. Dzieje Opolszczyzny, rys historyczny pod względem literackim.
2. Ziemia raciberska i ruch twórców ludowych w utrzymaniu tradycji polskich.
3. Opolskie środowisko literackie w 25 leciu PRL.

Jan Goczoł

1. Rola literatury w życiu społecznym.
2. Czy poezja współczesna jest „niezrozumiała“.
3. Współczesne życie literackie (środowiska literackie, ruch czasopiśmienniczy i wydawniczy).
4. Literatura polska na Śląsku — tradycja i kształt dzisiejszy.

Ryszard Hajduk

1. Walka o książkę polską na Ziemiach Zachodnich.
2. Rewizjonizm zachodnioniemiecki a Ziemię Zachodnie.

Kazimierz Kowalski

1. Współczesna polska literatura.

2. Przegląd nowości wydawniczych.
3. Literatura polska.

Anna Markowa

1. Proza współczesna a masowe środki przekazu (w jaki sposób elementy dziennikarskie przenikają do prozy współczesnej).

Adolf Niedworok

1. Kierunki poszukiwań współczesnej poezji.
2. Rewizjonizm i nazizm w zwierciadle słowa.
3. Wojna a młode pokolenie.
4. W XXV-lecie Polski Ludowej — dokonania pisarzy Opolszczyzny.

Edmund Pietrzyk

1. Literatura a teatr.
2. Współczesna dramaturgia polska i światowa.

Władysław Studencki

1. Wrażenia z podróży po Armenii, Gruzji i Abchazji.
2. Życie i twórczość Józefa Conrada.
3. Pisarze, których spotkałem dawniej (Wacław Sieroszewski, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, J. Kaden-Bandrowski, St. Ignacy Witkiewicz, Emil Zegadłowicz i inni).

Zbigniew Zielonka

1. Warsztat autora powieści historycznej.
2. Śląsk — żywe źródło literatury.
3. Dlaczego powieść o Ziemiach Zachodnich?
4. Polska powieść historyczna — dawniej i dziś.
5. Epos walki i przemian w literaturze radzieckiej.
6. Co zawdzięczamy — pisarze i czytelnicy — naszym poprzednikom w literaturze.
7. Polska w kulturze świata.
8. Wojna, Niemcy, faszyzm w literaturze polskiej.
9. Wzloty i upadki, drogi i manowce literatury narodowej.

Bogusław Żurakowski

1. Rozumienia społecznej funkcji przez polską poezję współczesną.
2. Opolskie środowisko literackie (proza, poezja).

Z żałobnej karty

Dnia 18 października 1969 r. zmarł w Brzeźinach Śląskich

JAN HAWROT

kierownik biblioteki PSS oraz zasłużony działacz społeczny na terenie Lublińca.

Urodzony 15. 6. 1893 r. w Podhajezykach, z zawodu nauczyciel, przybył na Śląsk w 1945 r. Pracę w szkolnictwie łączył z licznymi funkcjami społecznymi: pomagał przy zakładaniu kółek rolniczych, był organizatorem ruchu spółdzielczego i oświatowego oraz zasłużonym członkiem Towarzystwa Miłośników Ziemi Lublinieckiej.

Przeniesiony na emeryturę od 1953 r. pracował w Powszechnej Spółdzielni Spożywców w Lublińcu, pełniąc kolejno funkcję referenta socjalnego a następnie bibliotekarza. Bardzo oddany swej pracy funkcję bibliotekarza pomimo ciężkiej choroby pełnił niemal do ostatniej chwili.

O exlibrisach na Śląsku od XVI do XX wieku

OD REDAKCJI:

Czytelnika pisma bibliotekarskiego na pewno interesuje nie tylko sama książka, lecz również towarzyszące jej zjawiska, a do najciekawszych niewątpliwie należą znaki własnościowe czyli exlibrisy. Dlatego redakcja postanowiła zamieścić cykl artykułów poświęconych temu zagadnieniu.

Exlibris jako wizytówka człowieka światłego i kulturalnego pojawił się na Śląsku około roku 1570. Zachodnia dzielnica Polski wyprzedziła w tym względzie tak rozwinięte kulturalnie kraje, jak: Anglię, Szwecję i Holandię.

Najstarszy odnaleziony na Śląsku księgoznak należał do biskupa wrocławskiego Andrzeja Jerina (1540-1596). Pochodził on ze Szwabii. Studia teologiczne ukończył we Włoszech. Po przybyciu na Śląsk bardzo szybko awansował i w roku 1585 został ordynariuszem diecezji wrocławskiej. Będąc biskupem dążył do zacieśnienia ścisłych więzów kościelnych z Polską. W tym celu podporządkował diecezję wrocławską archidiecezji gnieźnieńskiej, uznając równocześnie jej władzę zwierzchnią. W życiu prywatnym okazał się zapalonym bibliofilem. Mając na uwadze stałe wzbogacanie swego księgozbioru, prowadził korespondencyjną wymianę książek. Do jego stałych partnerów w tej wymianie należał, między innymi, biskup kujawski Hieronim Rozrażewski. Książki swoje

opartywał Jerin exlibrisami i superexlibrisami. Współcześnie znane są jego trzy exlibrisy drzeworytowe, jeden — miedziorytowy oraz jeden superexlibris.

Najstarszy księgoznak (ryc. nr 1) wykonany techniką drzeworytniczą, przedstawia renesansowy kartusz zdobiony u dołu maszkaronem.¹ W kartuszu owalny medalion z napisem w otoku: „SPE FRUOR ET FACTO. ANDREAS VON JERIN”². W medalionie na tarczy gryf³ wspięty w prawo. Tarcza nakryta koronowanym hełmem spowitym labrami⁴. Z korony wychylają się dwie trąbki myśliwskie z półgryfem. Powstanie tego exlibrisu datuje się w przybliżeniu na rok 1570.

Drugi księgoznak, wykonany kilka lat później, wykazuje od poprzedniego jedynie niewielką różnicę w stylizyce rysunku i prawdopodobnie wycięty został przez tego samego księlografa⁵. Oba wymienione exlibrisy są ręcznie podkolorowane.

Najokazalszy jest exlibris sygnowany datą 1588, (ryc. nr 2). Tematycznie odzwierciedla on sprawowaną przez Jerina godność biskupa wrocławskiego. Reprezentacyjny charakter nadają mu dwa orły piastowskie ułożone w szachownicę z liliami — godłami biskupstwa wrocławskiego.

W rok później nieznanymi rytownikami wykonano dla Jerina exlibris miedziorytowy o treści heraldycznej, który jest zarazem pierwszym polskim księgoznakiem opracowanym tą techniką. Pewne i czyste cięcia oraz udana kompozycja rysunku zapewniają temu exlibrisowi rangę dobrego dzieła graficznego małej formy.

W zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego zachował się jedynie superexlibris Jerina, będący równocześnie najwcześniejszym superexlibrisem na Śląsku.

Współczesny biskupowi był dworzanie króla Stefana Batorego, Samuel Wolf (1549-1591), rodem z Jeleńkiej Góry, słynny jako pedagog i rektor szkoły kalwińskiej w Lubartowie.

Exlibris Wolfa (ryc. nr 3), naklejony na książkę z oprawionymi razem broszurami instygatora⁶ królewskiego Michała Friedewalda i zadekowany własnoręcznie Wolfowi, został odkryty w okresie międzywojennym w Bibliotece Kapitulnej w Gnieźnie. Księgoznak przedstawia tarczę herbową obficie spowitą lab-

brami i nakrytą hełmem. Na tarczy wilk z obrozą na szyi, wspięty na tylnych łapach, z rogiem jelenim w przednich łapach. Identyfikacyjny motyw stanowi klejnot wyłaniający się z hełmu. Niestety, exlibris ów zaginął podczas II wojny światowej i nie został dotychczas odnaleziony.

c.d.n.

1. **Maszkaron** — motyw dekoracyjny w formie stylizowanej głowy ludzkiej lub pół zwierzęcej, o zdeformowanych groteskowo rysach i często fantastycznej fryzurze; stosowany najczęściej w gotyku, renesansie i baroku w rzeźbie architektonicznej.

2. **Spe Fruor et Fato** — Cieszę się nadzieją i losem.

3. **Gryf** — twór fantastyczny o ciele lwa, a skrzydłach i głowie drapieżnego ptaka; jako motyw dekoracyjny występuje w starożytnej sztuce greckiej i rzymskiej, a także w okresie renesansu i klasycyzmu w dekoracji architektonicznej, rzeźbiarskiej i malarskiej oraz w rzemiośle artystycznym.

4. **Labry**: 1) kawałek tkaniny, zwykle barwnej, zwisającej z tyłu i z boków hełmu rycerskiego, chroniącej głowę i kark rycerza przed rozgrzaną wskutek działania promieni słonecznych blachą hełmu;

2) herb.

5. **Ksylograf** — 1) — książka blokowa,

2) — drzeworytnik.

6. **Instygator** — (od łac. instigare pobudzać) — dawniej oskarżyciel publiczny, prokurator królewski.

Przeszli na zasłużoną emeryturę

Agnieszka Roszkowska

Z dniem 1 listopada 1969 r. przeszła na emeryturę dyrektorka Miejskiej Biblioteki Publicznej w Katowicach kustosz mgr **Agnieszka Roszkowska**.

Urodzona w Gliwicach, córka powstańca śląskiego, po ukończeniu w 1932 r. Wydziału Filozofii w zakresie historii na Uniwersytecie Poznańskim, rozpoczęła w 1933 r. pracę pedagogiczną w średnich szkołach żeńskich na terenie m. Katowic. Pracowała w nich do wybuchu drugiej wojny.

Okres okupacji spędziła na Podlasiu u rodziny męża. Po wyzwoleniu powróciła do Katowic i kontynuowała do 1949 r. pracę nauczycielską.

W 1953 r. podjęła pracę w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Katowicach, pracując

początkowo jako kierowniczka filii Nr 6 w Katowicach-Wełnowcu, a następnie do 1957 do 1960 r. jako zastępca dyrektora Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Katowicach.

Po rozdzieleniu bibliotek od 1960 r. była dyrektorem Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Kol. mgr **A. Roszkowska** w swej długoletniej pracy wykazała się staraniami o powiększenie i właściwe rozmieszczenie na terenie miasta, sieci bibliotecznej, o powiększenie znikomego wówczas księgozbioru, a zwłaszcza o wzbogacenie go o cenne pozycje naszej literatury, które przez okupanta zostały zniszczone. Zarówno wzrost sieci bibliotecznej, jak również księgozbioru oraz rozwój czytelnicwa są dużą jej zasługą.

Jednocześnie kol. mgr A. Roszkowska pracowała społecznie przez szereg lat i obecnie jest przewodniczącą Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Oddział w Katowicach. Była również współzałożycielką i pracowała aktywnie w Kole Przyjaciół Bi-

bliotek, które na terenie miasta ma bardzo poważne osiągnięcia.

Za osiągnięcia w pracy zawodowej i społecznej została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi i Złotą Odznaką „Zasłużonemu w rozwoju woj. katowickiego“.

Jerzy Fusiecki

Dnia 12 stycznia br. w Zabrzańskim Klubie Działacza Kultury odbyło się oficjalne pożegnanie odchodzącego na zasłużoną emeryturę długoletniego dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zabrzu, kol. **Jerzego Fusieckiego**.

Kol. Fusiecki pracował w zawodzie bibliotekarskim 50 lat. Pierwsze kroki stawiał w Bibliotece Muzeum im. Czartoryskich w Krakowie, gdzie zdobył gruntowną praktykę zawodową, specjalizując się m.in. w katalogowaniu dzieł polskich XVI wieku. Następnie podjął pracę w Bibliotece Muzeum Przemysłowego, dając się poznać jako znakomity organizator wielu wystaw książkowych.

Potem była wojna. Podczas kampanii wrześniowej kol. Fusiecki został ciężko ranny.

Po wyzwoleniu przyjechał do Zabrze, gdzie władze miejskie powierzyły mu zadanie organizowania polskiej biblioteki.

Miejska Biblioteka Publiczna była pierwszą instytucją kulturalno-oświatową, która rozpoczęła normalną działalność na terenie Zabrze. Podwoje swoje otworzyła dla czytelników 15 listopada 1945 r. Zaczął się trudny okres tworzenia i szerzenia polskiej kultury, czytelnictwa polskiej książki w odzyskanym po długich latach germanizacji Zabrze, Miesz-

kańcy nieśli dyrektorowi Fusieckiemu pieczołowicie przechowane polskie książki. Dary napływały również z bibliotek całej Polski.

Biblioteka rosła pod kierunkiem kol. Fusieckiego. Księgozbiór, który w chwili otwarcia liczył 90 tomów — liczy ich dziś 238 tysięcy. Prócz centralnych oddziałów udostępniania, Biblioteka posiada 15 placówek terenowych. Korzysta z niej 23.300 czytelników.

Kol. Fusiecki, będąc przez 25 lat dyrektorem Biblioteki, nie ograniczał się do ofiarnej przecież i pełnej trudów pracy zawodowej. Brał żywy udział w pracach społecznych, pełniąc szereg odpowiedzialnych funkcji, m.in. członka Komisji Kultury i Oświaty, wiceprezesa oddziału zabrzańskiego Towarzystwa Wiedzy Powszechnej.

Działalność kol. Fusieckiego spotykała się z pełnym uznaniem. Rada Państwa PRL odznaczyła go kolejno Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, a wreszcie Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Kol. Fusiecki nie rozstaje się z nami. Będzie dalej pełnił funkcję przewodniczącego Oddziału Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Zabrzu ku pożytkowi polskiego bibliotekarstwa.

Nowość o Śląsku

BIBLIOGRAFIA HISTORII ŚLĄSKA ZA LATA 1966-1967
Zestawił Romuald Gelles. Wrocław 1969 Zakład Narodowy im. Ossolińskich s. 127.

Omawiany tom Bibliografii historii Śląska jest kontynuacją poprzednich części wydawanych od 1950 r. pod patronatem Wrocławskiego Towarzystwa Miłośników Historii. Są tu również zawarte materiały z pogranicza historii, tj. socjologii, demografii, statystyki.

Bibliografia za lata 1947, 1956, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964 została wydrukowana w „Sobótce”. Układ treści bez zmian, taki jak w poprzednich tomach.

☆
Janke — Walter Zygmunt:
W ARMII KRAJOWEJ W ŁODZI I NA ŚLĄSKU. W-wa 1969 Pax s. 279.

Temat okupacyjny wciąż się jeszcze powtarza w naszej literaturze powojennej. Ocalić od zapomnienia ludzi, zdarzenia, klimat tamtych lat oto cel większości z książek. Książka Janke-Waltera poświęcona kolegom z AK jest ciekawa z tego względu, że autor opisuje nam dzieje podziemnej organizacji na terenie Łodzi i Śląska, a więc na terenach Rzeszy, gdzie życie i działalność Polaków było jeszcze bardziej utrudnione niż w Generalnej Guberni. W książce podane są najważniejsze zapamiętane przez autora fakty. Nie jest ona chronologicznie ujętą historią tej organizacji.

☆
Kapiszewski Henryk: ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO W NIEMCZECH. Zarys historyczny ze szczególnym uwzględnieniem lat 1833-1939. Przedm. Aliny Glińskiej. Warszawa 1969 Pax s. 262.

Autor poświęcił książkę tym, któ-

rzy odeszli i tym, którzy przetrwali. Działaczom byłego Związku Harcerstwa Polskiego w Niemczech. Pozytywnie ta ukazała się już po śmierci autora, który był jednym z działaczy Związku Harcerstwa Polskiego w Polsce. Członek Komendy Chorągwi Śląskiej i sekretarz wojewody śląskiego utrzymywał stały kontakt z działaczami Związku Harcerstwa w Niemczech. Książka pisana jest w oparciu o bogaty materiał źródłowy. Szczególny nacisk położono w pracy na najcięższe dla organizacji lata 1933-1939.

☆
Lubos Jerzy: ZAWADZKIE — MIASTO W ROZWOJU. Katowice 1969 Śląsk s. 303.

Jerzy Lubos długoletni dyrektor Gimnazjum w Zawadzkiem mieszkający tam od 1945 roku oddaje tę książkę do rąk czytelnika w przekonaniu, że może przyczyni się ona do pogłębienia u mieszkańców tego miasteczka procesu integracji i regionalnego patriotyzmu.

Poprzez rozmowy z rodzicami uczniów i mieszkańcami tych okolic oraz własne obserwacje, pogłębiała się z biegiem czasu wiedza autora o dziejach ziemi i losach ludzi mieszkających tu od lat, o ofiarach jakie ponosili w walce z germanizacją, dyskryminacją społeczną i wyzyskiem ekonomicznym ze strony zarobcy pruskiego. Sylwetki tych ludzi zostały częściowo utrwalone na kartach tej książki.

Lubos korzystał przy pisaniu tej pracy również z materiałów archiwalnych, przechowywanych we Wrocławiu i Opolu, z informacji prasy polskiej z lat 60 i 70 dziewiętnastego wieku oraz okresu powstań śląskich. Książka bardzo ciekawa, ze wszech miar godna polecenia czytelnikom.

Nawrocki Witold: TRWANIE I POWRÓT. Szkice o literaturze Ziemi Zachodnich, Poznań 1969 Wydawnictwo Poznańskie, s. 391.

Witold Nawrocki zajmujący się literaturą polską, słowacką i czeską jest znawcą literatury polskiej na Śląsku w drugiej połowie 19 i 20 wieku. W omawianej książce znajdziemy szkice do portretów Gustawa Morcinka, Stanisława Wasylewskiego, Ksawerego Pruszyńskiego, Henryka Worcella, Zdzisława Hierowskiego i in. pisarzy związanych ze Śląskiem i Ziemią Zachodnimi.

Książka dzieli się na dwie części. Ciekawa, nowatorska w ujęciu poszczególnych tematów. Warto ją przeczytać samemu i polecić Czytelnikom.

OLESKY POWSTAŃCY. Olesno 1968 Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Oleskiej s. 136.

Z okazji 50 rocznicy I powstania Śląskiego Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Oleskiej, TRZZ Zarząd Pow. w Olesnie oraz Związek Bojowników o Wolność i Demokrację podjęły ceną inicjatywę zaprezentowania czytelnikom biografii oleskich powstańców. W sumie jest tu 50 życiorysów wraz z fragmentami ich wspomnień.

Książka zawiera następujące prace: Nota od wydawców. T. Hawranek: Powiat oleski w latach powstania i plebiscytu (1918-1921). Zyciorysy i wspomnienia, które zebrał M. Żelcziakiewicz, wybrał i opracował T. Bednarczuk, Posłowie (T. Bednarczuk). Lista poległych i zamordowanych powstańców śląskich z powiatu oleskiego.

Nakład tomu 250 egzemplarzy.

ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY OPOLSKIEGO OKRĘGU PRZEMYSŁOWEGO W LATACH 1960-1968. Opole 1969. Woj. Urząd Statystyczny w Opolu s. 141.

W skład Opolskiego Okręgu Przemysłowego wchodzi następujące powiaty: m. Opole, Opole, m. Racibórz, Racibórz, Krapkowice, Koźle

Strzelce Opolskie. Opracowanie to ilustruje rozwój poszczególnych działów gospodarki w latach 1960-1968 a czasem i okresy wcześniejsze. Pokazuje nie tylko rozwój Opolskiego Okręgu Przemysłowego, ale jego udział w całokształcie gospodarki województwa.

Publikacja ta w większości składa się z tablic i wykresów, część tekstu jest ograniczona do niezbędnych wyjaśnień i informacji.

REGIONALNE BADANIA NAUKOWE. Materiały Sesji Naukowej z dnia 19. 5. 1967 na temat: Opolszczyzna wczoraj, dziś i jutro. Katowice 1969 Śląsk s. 422. Instytut Śląski w Opolu. Rada Naukowa TRZZ.

Materiały zawarte w tomie dzielą się na 3 zasadnicze rozdziały: Przedmowa I — Referaty na temat „Syn-teza Historii” Górnego Śląska XIX i XX w. i dyskusja.

II — Referaty na temat: „Badanie kultury współczesnej Śląska Opolskiego” i dyskusja.

III — „Kierunki rozwoju gospodarczego województwa opolskiego w badaniach naukowych” i dyskusja oraz repliki i wnioski.

Referaty zostały opracowane przez wybitnych specjalistów, a w dyskusji wypowiedzieli się znawcy problemów śląskich.

Sesja, na której zostały wygłoszone referaty została zorganizowana przez Instytut Śląski w Opolu i przez Prezydium Rady Naukowej TRZZ w dniu 19 maja 1967 r. na Górze św. Anny z okazji 10-lecia Instytutu Śląskiego.

Szewczyk Wilhelm: SKARB DONNERSMARCKÓW. Wydanie 3 zmienione i uzupełnione. Katowice 1969 Śląsk s. 241.

Książka Szewczyka poświęcona rodzinie potentatów finansowych Śląska cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem Czytelników. Bohaterem „Skarbu Donnersmarcków” jest pieniądź. Dzieje fortuny zdobytej za cenę wyzysku i ucisku robotników śląskich przedstawione są na boga-

tym tle historycznym i ekonomicznym.

Zebranie materiałów do „Opowieści“ o wielkim rodzice należącym do „wielkiej piątki“ najbogatszych rodzin Europy nie było sprawą łatwą. Szewczyk przedstawił je od początku, aż do 1945 r. tj. do chwili zmierzchu.

**Kret Józef: HARCERZE
WIERNI DO OSTATKA. Katowice 1969 Śląsk s. 127, ilustr.**

Książeczka zawiera trzy szkice biograficzne poświęcone śląskim działaczom harcerskim: Józefowi Pukowcowi, Jerzemu Lisowi i Józefowi Skrzekowi. Wszyscy oni dzięki talentom pedagogicznym i ogromnemu patriotyzmowi wychowali liczne zastępy wartościowej młodzieży.

Pukowiec swą działalność rozpoczął wcześniej i jako 15 letni chłopiec pełnił funkcję gońca komitetu plebiscytowego. Wykształcenie uzyskał w seminarium nauczycielskim. Pracę w szkole umiejętnie łączył z działalnością w harcerstwie. Pełnił kolejno funkcje: drużynowego, komendanta Hufca Harcerzy w Rybniku i członka Komendy Chorągwi Śląskiej.

Wychowany na Śląsku, zdawał sobie doskonale sprawę z niebezpieczeństwa niemieckiego i starał się przygotować harcerstwo śląskie do działalności konspiracyjnej. Po wybuchu wojny kierował pracą podziemnej organizacji harcerskiej na Śląsku. Na skutek zdrady prowokatora w grudniu 1940 roku Pukowca aresztowano i wywieziono do Oświęcimia, a następnie przewieziono do katowickiego więzienia. 14 sierpnia 1942 roku został stracony.

Podobnie ułożyły się losy imiennika Pukowca — Skrzeka, również nauczyciela i aktywnego działacza harcerskiego. Skrzek był członkiem Komendy Śląskiej Chorągwi, przeszedł przeszkolenie wojskowe. W okresie okupacji powierzono mu inspektorat wojskowy Sił Zbrojnych Polski na Śląsku. Do jego obowiązków należały kontakty z konspiracyjnym harcerstwem. Zdradzony

przez prowokatorkę wpadł w ręce gestapo i 3 grudnia 1941 roku został zamordowany.

Trzeci z działaczy Jerzy Lis był robotnikiem i dowodził robotniczą drużyną harcerską. I on również należał do Komendy Chorągwi. Podczas okupacji uczestniczył w działalności konspiracyjnej. Gestapo aresztowało go w 1944 r. 24 sierpnia został rozstrzelany pod ścianą śmierci w Oświęcimiu.

Losy trzech działaczy opisano bardzo przystępnie. Autor wykorzystał wspomnienia i relacje. Publikacja zgodnie z założeniami autora powinna dotrzeć do rąk młodzieży i przybliżyć postaci zasłużonych harcerzy.

**Prąsil Roman: CZYNNA
WALKA NARODOWY-
ZWOLEŃCZA NA ŚLĄSKU
CIESZYŃSKIM W LATACH
1939—1945. Krótki zarys dzie-
jów. Katowice 1963 Śląski In-
stytut Naukowy s. 73, sod.,
sum., bibliogr. Zeszyty Nauko-
we nr 21.**

Na wstępie scharakteryzowano sytuację polityczną Śląska Cieszyńskiego tuż przed wybuchem II wojny światowej. Autor omówił problem polsko-czeski, sytuację ruchu komunistycznego, współpracę PPS i komunistów oraz działalność niemieckich elementów wywrotowych. W kolejnych rozdziałach omówiono poszczególne fazy rozwoju ruchu oporu. Przedstawiono tworzenie nielegalnych organizacji komunistycznych i niekomunistycznych oraz formy ich działania. W pierwszym okresie walki na Śląsku Cieszyńskim partyzantki nie było, powstała dopiero później.

Po roku 1941 na Śląsku ruch oporu przybiera na sile. Pojawiają się oddziały partyzanckie, często zasilane przez jeńców radzieckich, uciekinierów z obozów oraz wspomagane przez skoczków radzieckich.

W pracy wymieniono wiele nazwisk działaczy i sporo miejscowości będących terenem akcji.

Publikacja jest napisana bardzo przystępnie, zawiera omówienie za-

gadnień jeszcze nie przeanalizowanych dokładnie. Autor często powołuje się na literaturę przedmiotu wymienioną przy końcu pracy. Publikacja powinna dostrzec do bibliotek. Przyda się z pewnością jako jeszcze jedna pozycja poszerzająca naszą wiedzę o regionie.

☆

Orzechowski Marian: ODRA — NYSA ŁUŻYCKA — BAŁTYK W POLSKIEJ MYŚLI POLITYCZNEJ OKRESU DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ. Wrocław 1969 Ossol. s. 312, bibliogr. Śląski Instytut Naukowy sum., rez.

Praca ma charakter naukowy. Autor zgromadził obszerne materiały źródłowe często cytowane w przypisach. Publikacja charakteryzuje „tradycje orientacji zachodniej” w polityce polskiej oraz kształtowanie poglądów na kwestię powrotu Ziemi Zachodnich do Macierzy. Sporo miejsca poświęcono ustosunkowaniu się poszczególnych ugrupowań politycznych w kraju i za granicą do sprawy granic zachodnich i wschodnich.

Wyzwolenie części Polski w 1944 r. umożliwiło ugrupowaniom lewicowym podjęcie kroków dyplomatycznych zmierzających do realizacji programu terytorialnego i pozyskania dla tej sprawy większości społeczeństwa. Autor omówił również poglądy na sprawę granic Polski obozu londyńskiego. Sporo miejsca zajmuje zagadnienie gwarancji nasylnych granic. Rozstrzygnięcie problemu granic na konferencji poczdamskiej stworzyło warunki do realizacji programu wcielenia Ziemi Odzyskanych do Polski. Rozpoczęto trudny proces przesiedlania ludności oraz zagospodarowania odzyskanych terenów. Tej problematyce została poświęcona trzecia część pracy, w której szczególnie nacisk położono na zagadnienia ludnościowe.

Omawiane wydawnictwo nie należy do siłsiaków, jest jednak bardzo silnie związane tematem z naszym regionem, dlatego książkę tę większe biblioteki powinny mieć w swych zbiorach zwłaszcza, że oprócz

cennych wiadomości podaje cytacje ze źródeł i dość obszerną bibliografię. Indeksy czasopism, organizacji, instytucji i nazw geograficznych ułatwiają posługiwanie się książką.

☆

Sulek Jerzy: STANOWISKO RZĄDU NRF WOBEC GRANICY NA ODRZE I NYSIE ŁUŻYCKIEJ 1919—1966. Poznań 1966 Inst. Zach. s. 422, sum., bibliogr. Studium Niemcoznawcze Instytutu Zachodniego nr 17.

Autor postanowił ukazać stanowisko NRF wobec granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej na tle sytuacji międzynarodowej, rozwoju polityki wewnętrznej w NRF i Polsce.

Praca omawia nie tylko stosunki między Polską i Niemcami lecz uwzględnia problematykę ogólnoniemiecką. Jak informuje wstęp zadaniem publikacji było udowodnienie, że tendencje rewizjonistyczne znalazły swe odbicie nie tylko w działalności partii przesiedleńców, lecz także w polityce rządu. Celem publikacji jest ukazanie politycznego niebezpieczeństwa odradzającego się rewizjonizmu oraz mechanizm tego zjawiska.

Prezentując stanowisko rządu zachodnoniemieckiego autor ukazał także zarys poglądów polskich. W pracy wykorzystano materiały archiwalne Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL.

W przypisach podano wiele cytacji z materiałów źródłowych. Publikacja zawiera obszerną literaturę przedmiotu.

Książka jest niezbyt trudna i jak napisano we wstępie „była adresowana nie tylko do grona naukowców czy specjalistów „niemcoznawców”, lecz także do szerszych kręgów odbiorców literatury naukowo-politycznej”.

ZIOMKOSTWA „Schlesierów” W LATACH 1962—1964. Organizacja — polityka — działalność Red. B. Schmidt — Kowalski. K-ce 1969 Śląski Inst. Nauk. s. 181, rez., sum., bibliogr., tabl. Zeszyty Naukowe nr 12.

Ziomkostwa zaczęły powstawać w Niemczech Zachodnich w roku 1946 i 1947. Ich wzrost liczebny i ożywienie działalności nastąpiły w latach sześćdziesiątych. Celem organizacji było pozyskiwanie aprobaty niemieckiej i zachodnioeuropejskiej opinii publicznej dla koncepcji tak zwanej polityki wschodniej.

„Schlesierzy” głoszą powrót do granic niemieckich z 1937 roku, a więc żądają rewizji granicy na Odrze i Nysie, głoszą teorię rzekomego niebezpieczeństwa agresji ze Wschodu. Zabiegają o wpływy na politykę rządu NRF, zmierzając do zdobycia jak największej liczby zwolenników.

Autorzy pracy ukazali rozwój liczebny ziomkostw, formy organizacyjne, sposoby oddziaływania na społeczeństwo, wykorzystanie radia, prasy i telewizji do kształtowania opinii publicznej, próby naukowego podbudowania teorii politycznych.

Publikacja zawiera wiele danych liczbowych, wymienia nazwiska głównych ziomkostw. Aneksy podają: rozmieszczenie grup Schlesierów, głównych przywódców, porównawczą tematykę zebrań oraz formy działalności. Każdą rozprawę zamieszczoną w publikacji uzupełniają informacje o źródłach i literaturze przedmiotu.

Wydawnictwo wymaga od czytelników pewnego przygotowania, powinno jednak wzbudzić zainteresowanie, gdyż porusza tematykę dla nas bardzo interesującą i ważną.

☆
Rospond Stanisław: POGADANKI O ŚLĄSKIM NAZEWNICTWIE. Wrocław 1969 Ossol. s. 91, ilustr., mapy. Biblioteka Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego nr 19.

Nazwy stanowią dokument przeszłości narodowej, dlatego też hitlerowcy wypowiedzieli wojnę nie tylko Polakom lecz również polskim nazwom miast i wsi. Problem, dlaczego miejscowość ochrzczone tak a nie inaczej, nurtuje wielu ludzi, toteż popularnie opracowana książeczka Rosponda, stanowiąca zbiór pogadanek zamieszczanych w czasopiśmie z pewnością zainteresuje

niejednego czytelnika.

Z wydawnictwa tego można się dowiedzieć czy Katowice pochodzą od Kata, skąd wywodzi się nazewnictwo okręgu wielkich Katowic, czy miejscowości wymienionych przez Walentego Roździeńskiego w „Officina ferraria” itp. W sumie pozycja ciekawa i przystępna.

☆
Zareba Alfred: ATLAS JEZYKOWY ŚLĄSKA. T. 1. Wstęp do całości z 4 mapami. Kraków 1969 PWN s. 155, 4 mapy., bibliogr., rez., sum.

Obecnie ukazał się pierwszy tom planowanej na kilka lat edycji Atlasu językowego Śląska. Na całość złoży się około sześciu tomów, z których każdy będzie zawierał komentarz i 250 map.

Celem wydawnictwa jest przedstawienie wybranych zjawisk językowych występujących na terenie Śląska. Publikacja ma charakter wybitnie specjalistyczny i dlatego znajdzie się tylko w czytelniach dużych bibliotek. Warto jednak o niej pamiętać ze względu na to, że ukaże występowanie poszczególnych zjawisk gwarowych oraz dostarczy wielu objaśnień odnoszących się do śląskiej mowy.

☆
INAUGURACJA I ROKU AKADEMICKIEGO UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH. Katowice 1969 Wrocław 1969 Ossol. Rocznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 1: 1968/1969 s. 43 — ilustr.

Publikacja jest dokumentem z życia naukowego Śląska, dotyczy ważnego wydarzenia, jakim było otwarcie 1 października 1968 r. pierwszego roku akademickiego na Uniwersytecie Śląskim.

W wydawnictwie wymieniono nazwiska ważniejszych uczestników uroczystości inauguracyjnych oraz podano teksty przemówień i wykładu inauguracyjnego „O wartościach politycznych tradycji Polski Piastowskiej” wygłoszonego przez profesora Jana Baszkiewicza.

Wydawnictwo uzupełniono licznymi zdjęciami z uroczystości.

Więści z bibliotek

Jubileuszowe spotkanie czytelników w Częstochowie

W ramach obchodów srebrnego jubileuszu naszej Ojczyzny, dnia 16 listopada 1969 r. odbyła się w Częstochowie impreza pod nazwą „Spotkanie czytelników z okazji 25-lecia PRL” zorganizowana wspólnie przez Powiatową Bibliotekę Publiczną i Wydział Kultury PPRN w Częstochowie. W Teatrze im. A. Mickiewicza, gdzie impreza się odbywała, spotkali się ludzie, którzy kochają książkę i przez tę sympatię swoim zaangażowaniem w Kołach Przyjaciół Bibliotek i poza nimi, w sposób spontaniczny pomagają szerzyć czytelnictwo na częstochowskiej wsi.

Po okolicznościowym przemówieniu Kier. Pow. Bibl. — **Aleksandry Kamińskiej**, wręczono nagrody książkowe czytelnikom, którzy najdłużej korzystają z usług bibliotek. Był to moment bardzo wzruszający. Na scenę wchodzili ludzie w większości w podeszłym wieku, którzy niejedno w życiu przeszli, poznali wiele różnych wartości, jakie niesie z sobą życie, ale ta jedna niezniszczalna — książka — przetrwała wszystko dobre i złe i jej pozostali wierni. Na podkreślenie zasługuje fakt, że wśród nagrodzonych byli czytelnicy, którzy od ponad 20 lat nieprzerwanie korzystają z bibliotek, brali udział w wielu konkursach, zlotach i imprezach czytelniczych nierazdko otrzymując nagrody, słowem — że byli to żywi świadkowie a jednocześnie uczestnicy tego, co w zakresie czytelnictwa w powiecie częstochowskim w okresie ćwierćwiecza Polski Ludowej zostało zrobione.

Pozostałą część imprezy wypełniło spotkanie z literatami: **Ewą Ostrowską** i **Wiesławem Jażdżyńskim**.

W części artystycznej **Teatr im. A. Mickiewicza** wystawił sztukę I. Nikorowicza „W gołębniku”.

W spotkaniu uczestniczyli przed-

stawiciele powiatowych władz partyjnych i administracyjnych.

Impreza zainaugurowała jednocześnie obchody Dni Książki „Człowiek, Świat, Polityka” w powiecie częstochowskim. W hallu Teatru, Dom Książki zorganizował wystawę literatury społeczno-politycznej.

Laureat nagrody wojewódzkiej

Z okazji 25 rocznicy wyzwolenia Śląska i Zagłębia, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach podjęło uchwałę o przyznaniu dorocznych nagród wojewódzkich za wybitne osiągnięcia w działalności kulturalnej i artystycznej.

Wśród wyróżnionych znalazł się kierownik PiMBP w Tarnowskich Górach **Antoni Badura**.

Serdecznie gratulujemy!

Ścisła współpraca bibliotekarzy i związkowców

W pierwszym numerze kwartalnika w 1969 roku, podaliśmy informację o działalności Sekcji Bibliotekarzy przy ZO ZZPKiSzt. W ciągu minionego roku Sekcja odbyła 5 zebrań. Ich głównym tematem była działalność merytoryczna bibliotek, sprawy socjalno-bytowe bibliotekarzy oraz realizacja ustawy o bibliotekach z dnia 9 kwietnia 1968 r. Ta sama tematyka była treścią X Plenum Zarządu Głównego w całości poświęconego bibliotekom.

Zarząd Okręgu, podobnie jak w latach poprzednich, załatwił pozytywnie wszystkie wnioski bibliotek o dotację na działalność k-o. Otrzymało ją 9 bibliotek: WBP, MBP w Chorzowie po 3000 zł, Biblioteka Śląska i MBP w Sosnowcu po 1500 zł, MBP w Rudzie Śląskiej, Bytomiu, Katowicach i Bielsku-Białej po 1000 zł, a MBP w Zabrze 800 zł. Ponadto przyznano 8 pracownikom bibliotek bezzwrotne zapomogi na łączną sumę 4100 zł.

SPIS TREŚCI:

Biblioteki publiczne w liczbach 1969 roku	str. 3
<i>Wanda Dziadkiewicz</i>	
Lenin o książce i bibliotekach	„ 5
Srebrny jubileusz powrotu Ziemi Zachodnich i Północnych do Macierzy	
<i>Aniela Dziubany</i>	
Droga do zwycięstwa (Montaż słowno muzyczny)	„ 9
<i>Maria Blahaczek</i>	
Wróciliśmy (Montaż literacki w XXV-lecie powrotu Opolszczyzny do Macierzy)	„ 15
<i>Mieczysław Faber</i>	
Ziemie Zachodnie i Północne — wczoraj i dziś (Konkurs czytelniczy) „	22
<i>Teresa Jarząbek</i>	
Proza o Ziemiach Zachodnich i Północnych (Wybór literatury z lat 1960—1969)	„ 26
Szukamy śladów przeszłości	„ 31
Kronika biblioteki — obrazem jej rozwoju	„ 33
<i>Eleonora Pozor</i>	
Druża wojna światowa (Kalendarium)	„ 35
<i>Maria Blahaczek</i>	
Śląskie powstania w prozie, poezji i pieśni (Wieczór literacki)	„ 42
<i>Franciszek Machoczek</i>	
Problemy czytelnictwa w powiecie rybnickim żywo interesują rady narodowe	„ 47
<i>Józefa Gajdzica</i>	
Współpraca bibliotekarza gromadzkiego ze szkołą	„ 50
Rocznice kulturalne 1970 roku	„ 52
<i>Janina Kościów</i>	
Kartki z wielkiej budowy, czyli rzecz o PiMBP w Koźlu	„ 54
<i>Antoni Badura</i>	
25 lat bibliotek publicznych w powiecie tarnogórskim	„ 58
Spotkania literackie członków opolskiego oddziału ZLP	„ 61
Z żałobnej karty	„ 62
<i>Bartłomiej Szyndler</i>	
O exlibrisach na Śląsku od XVI do XX wieku	„ 63
Przeszli na zasłużoną emeryturę (Agnieszka Roszkowska, Jerzy Fusiecki)	„ 65
<i>Janina Kościów, Anna Radziszewska</i>	
Nowości o Śląsku	„ 67
Więści z bibliotek	„ 72